

ona

Quadern de debat

Número 101 - novembre 2002 - 3,60 euros

ona

Quadern de debat

Número 100 - octubre 2002 - 3,60 euros

número 100
Especial
Immigració

▶▶ 10 anys d'ONA,
la història continua

▶▶ Immigració:
identitat compartida

Premi

"SA NOSTRA" d'investigació

ELS JOVES I LES ENTITATS
FINANCERES DEL FUTUR
NOUS SERVEIS PER
A NOVES DEMANDES

CONVOCATÒRIA 2002

"SA NOSTRA", CAIXA DE BALEARS, AMB LA COL·LABORACIÓ DE LA UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS, PER SISÈ ANY CONSECUTIU, CONVOCA EL PREMI "SA NOSTRA" AMB L'OBJECTIU DE FOMENTAR LA RECERCA A LES ILLES BALEARS

TERMINI DE PRESENTACIÓ:
FINS EL 2 DE DESEMBRE DE 2002

CONSULTAU LES BASES A:
WWW.SANOSTRA.ES
WWW.BALEARS2015.COM
O A QUALSEVOL OFICINA DE "SA NOSTRA".

**"SA
NOS
TRA"**

CAIXA DE BALEARS

Universitat de les
Illes Balears

B A L E A R S
jove
"SA NOSTRA" al teu ritme

4 hemeroteca i editorial

5 informe

Quatre presidents, paraula d'Ona.

5

Entrevista a Gabriel Cañellas, per Gina Garcías Sansaloni; a Cristòfol Soler, per Sebastià Verd; a Jaume Matas, per Sebastià Verd; i a Francesc antich, per Gina Garcías Sansaloni.

10

societat

Com som, com vivim, què pensam.

Per Gina Garcías Sansaloni.

16

política

Un món complex i plural.

Per Antoni Oliver.

22

economia

A l'ombra del turisme.

Per Maria Ferrer.

28

turisme

La dècada prodigiosa.

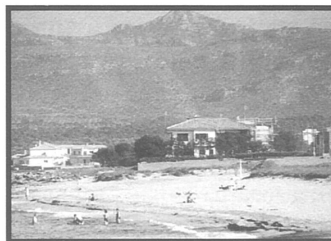
Per Sebastià Verd.

34

cultura

Manca electricitat.

Per Magdalena Cortès.

40

territori

Esperant el consens.

Per Constanza Forteza.

40 la clau d'ONA

ona Quadern de debat

n. 101, novembre 2002

Edita: Fundesba, SL.

Directora gerent: Sinfo García Gómez.

Director: Sebastià Verd.

Consell assessor: Mateu Carrió (arquitecte), Bartomeu Bennàssar (teòleg), Antoni Fleixes (economista) Jaume Garau (psicòleg), Sinfo García (dir. gerent Fundesba), Empar Rocabruna (economista).
Secretària de redacció: Magdalena F. Mulet.

Redacció i col·laboradors: Jordi Calleja, Magdalena Cortès, Gina Garcías, Maria Ferrer, Constanza Forteza, Miquel Massutí, Antoni Oliver, Joana Ma. Roque, Antoni Rosselló, Juan Antonio Sánchez i Jaume Rosselló.

Disseny i muntatge: Eparrutx, tel. 971 420 966 - Palma

Impressió: Imp. Homar. Tel. 971 43 08 61 - Palma

Administració i Publicitat:

Fundesba, S.L. c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b.
Tel. 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94. 07003-Palma de Mallorca.
Dipòsit legal: PM-608-1992

Preu: 3,60 euros - Subscripció: 36 euros per any (10 números)

(Jaume Rosselló és l'autor de les fotografies d'aquest número)

Tarja de subscripció

En

Adreça

Ciutat Tel

C/c. Banc o Caixa d'Estalvis

Signatura:

Per a subscripcions, copiau aquesta tarja i adreçau-la a **Fundesba, SL.** c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b. 07003-Palma de Mallorca, o telefonau al 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94 - e mail: fundesba@jet.es

Han passat deu anys, la història continua

Ona ha arribat al número 100 o, més ben dit, aquest exemplar que teniu a les mans és ja el 101, és a dir, que han passat deu anys des que iniciàrem l'aventura de publicar una revista de debat i, a més a més, en català. El suport dels nostres amics i, en especial, de Fundesba, la nostra editora i de la Fundació per a la Cultura del Poble, així com la perseverança de la redacció han fet possible aquesta bella història periodística. Entitats privades i organismes públics ens hi ha ajudat amb els seus anuncis i subvencions. Més de cinc-centes entrevistes personals i el doble d'opinions vessades per polítics, intel·lectuals, empresaris, sindicalistes... en definitiva per tots aquells que formen l'opinió pública de la societat, conformen avui una col·lecció que ja és imprescindible per conèixer el pensament dels mallorquins a finals del segle XX i començament de l'actual. Ens sentim satisfets d'aquesta tasca i, per això mateix, estam decidits a seguir endavant, sobretot perquè la història que vàrem començar a contar el 1992 encara continua.

Som conscients que la societat mallorquina viu un període de transició. Fa ja quatre llargues dècades que la primera onada turística capgirà el seu rumb per convertir no només Mallorca sinó tot l'arxipèlag en un espai que ha creat més riquesa que qualsevol altre territori de l'entorn i, evidentment, més que qualsevol altra illa de la Mediterrània. Però aquest és un territori limitat i, consegüentment, l'expansionisme dels darrers anys ha trencat molt d'equilibris naturals. Hom pot dir que el sistema ja no és sostenible i que, per tant, exigeix un nou canvi de rumb. Conduir aquest canvi és, justament, una de les tasques en les quals, modestament, *Ona* ha volgut contribuir: tot aportant veus a la reflexió col·lectiva i per contribuir a crear un pensament favorable.

Un objectiu que continua vigent, ara més que mai. La societat de les Illes Balears, en tot el seu conjunt, viu un moment crispat. La situació econòmica internacional ha incidit sobre el turisme i l'alentiment, en general -així com les mesures cautelars per controlar el creixement urbanístic- amenaça de passar factura no sols sobre les empreses, sinó, com no pot ser d'altra manera, sobre el món laboral. Tot-hom parla de la necessitat de consens i, fins i tot, de reeditar a escala local allò que els pactes de La Moncloa significaren per a la transició espanyola. Però no és fàcil. L'estratègia del conservadorisme, que d'esquena a la societat vol perpetuar el model econòmic actual fins al seu enfonsament, és fomentar l'enfrontament radical per tal d'expulsar del poder el Pacte de Progrés. Però no només això, sinó també barrar el pas a la renovació ideològica de la dreta.

Però nosaltres continuam pensant que el diàleg és possible, que hi ha una via d'enteniment a dreta i a esquerra per fer possible un projecte de país que uneixi la major part de la societat, un projecte que sigui capaç de cohesionar els mallorquins, menorquins, eivissencs i formenterencs, de defensar la seva identitat i el seu patrimoni natural i cultural. No es pot renunciar al passat. La realitat és com és, però si el passat no es pot canviar, sí que ho podem fer amb el futur. D'això es tracta, de repensar el futur. Un altre país és possible. I des d'*Ona* continuarem fent ús del debat social per aconseguir-lo.

Mallorca

Rato afirma que "Balears no tiene carencias que deban ser suplidas"

El vicepresidente del Gobierno de Matas visita el archipiélago con el ministro de Hacienda en el marco de la campaña de "España 2010"

Defendemos la coexistencia de los estados de Paléstrina e Israel"

RATO CONTRA EL RÈGIM ESPECIAL

El vicepresident del Govern central, Rodrigo Rato, va dir en un descans del Fòrum Formentor que les Illes Balears no necessitaven el règim especial perquè ja en tenien prou amb el nou finançament autonòmic pactat amb totes les comunitats. Exactament va dir, tal com podem llegir a *Diario de Mallorca*, que "Balears no tiene carencias que deban ser suplidas".

Aquesta declaració va rebre la rèplica immediata per part del president Antich, també present al Fòrum. Segons Antich, l'actitud del Govern central suposa un boicot contra les Balears, la qual cosa és inadmissible en una Administració que se suposa que no ha de discriminar ningú. D'altra banda, des de l'executiu balear s'ha recordat que el REB va ser una iniciativa del govern de Matas, que ara és ministre, a més de ser una llei d'obligat compliment.

El portaveu del PP al Parlament, Joan Flaquer, va voler llevar ferro a les paraules de Rato i afirmà que el seu partit és a favor del REB, i que Rato havia estat mal interpretat.

ECONOMIA: OPINIONS A LA CARTA

L'alentiment econòmic ha obligat la Conselleria d'Hisenda a reduir les previsions del PIB d'enguany, per situar-lo només en un punt. Però allò que per al conseller és un creixement moderat, per a altres -com es veu al titular d'*El Mundo*- és una situació catastròfica. L'economia balear "sigue en caída libre", s'hi diu, segons una interpretació que supera els punts de vista empresarials.

L'any que ve és any d'eleccions i *El Mundo* ha accentuat les crítiques a l'executiu autonòmic.

UM denunciarà l'Estat per tenir paralitzada la inversió energètica

El nacionalisme volen que el llobre sigui complement del gasoducte

El nacionalisme volen que el llobre sigui complement del gasoducte

UM EXIGEIX EL GASODUCTE

Si be és cert que Unió Mallorquina no veu malament un cable elèctric que connecti les Illes amb la Península, tal com demana el Col·legi d'Enginyers Industrials, també vol el gasoducte. És més: per a UM el gas és una prioritat. El gas, diuen, és la solució més neta i econòmica i per això s'oposen que des de Madrid es paralizï la seva construcció per raons partidistes.

Segons publica el *Diari de Balears*, el partit de Maria Antònia Munar exigeix a Madrid que es comprometi a fer la inversió abans del maig del 2003, és a dir, abans de les eleccions, ja que en cas contrari recorreirà davant el Defensor del Poble.

LA GUÀRDIA CIVIL I L'HOMOSEXUALITAT

Segons publicà *Última Hora* i donà la volta al país, un guàrdia civil homosexual sol·licità viure amb la seva parella a la caserna de Vilafranca. Davant el rebombori provocat, la Direcció General de la Guàrdia Civil reaccionà de la manera que calia esperar, però que en realitat molts pocs esperaven: reformar les normes de la caserna per poder atendre la demanda. A partir d'ara, doncs, les parelles homosexuals podran conviure a les cases quarter com qualsevol altra parella. El mateix que passa a la societat.

Dissortadament, no obstant això, aquest tipus de notícia encara són de primera pàgina, la qual cosa ens diu que encara vivim un temps de permissivitat i no de normalitat.

SUCESOS

Un guardia civil de Mallorca solicita poder vivir con su novio en el cuartel

La petición del agente es la primera que se formula en la Guardia Civil en toda España

El agente de la Guardia Civil solicita poder vivir con su novio en el cuartel

INFORME

Quatre presidents, paraula d'Ona

Ona

Quadern de Debat ha arribat a temps de fer la crònica dels darrers deu anys, període durant el qual la comunitat autònoma ha tengut quatre presidents. El primer, Gabriel Cañellas, que ho fou des de les primeres eleccions autonòmiques i el darrer, Francesc Antich. Tots dos tenen quelcom en comú, al marge de les seves divergències ideològiques que en alguns casos, l'ordenament territorial o la política lingüística per exemple, poden ser abismals: els dos han necessitat dels vots del centre-dreta nacionalista, Unió Mallorquina en definitiva. Antich, endemés, no tots sols sinó amb la suma del ventall polític de l'esquerra. Què ha passat en aquesta dècada per a tants de canvis?

En diferents ocasions Ona ha entrevistat els presi-

dents, els dos esmentats i Cristòfol Soler i Jaume Matas, cridats a fer el canvi generacional dins del Partit Popular. El primer es caracteritzà per un curt mandat durant el qual volgué dotar d'ideologia la dreta de les Illes. El segon, després de perdre les eleccions del 99 quan tota la resta de partits es conjugà contra el PP, és ara ministre de Medi Ambient i no se sap ben bé si prepararà o no el seu retorn a la política illenca. En qualsevol cas, les paraules dels quatre presidents són, cadascunes al seu moment, una síntesi de la història recent de les Illes, un testimoni que serveix de pròleg a aquest número d'Ona amb el qual iniciam el compte d'una nova dècada.

Paraula d'amo

Entrevista a Gabriel Cañellas

per Gina Garcías

Ona entrevistà el president Cañellas al número 5, el darrer de l'any 92. Acabava de cessar Maria Antònia Munar com a consellera de Cultura a causa de les discrepàncies d'Unió Mallorquina amb la política territorial. Aquell número d'Ona, justament, era dedicat a aquesta qüestió i el vàrem titular *Naturalesa en llibertat condicional*. No de bades Cañellas anunciava que reformaria la Llei d'espais naturals. Gina Garcías començava l'entrevista amb aquesta visió personal de

l'entrevistat: "Gabriel Cañellas és poderós, i des de la seva talaia presidencial contempla aquestes terres i assegura, amb fúria en la mirada, que cap altre no pot dir que les estimi més que ell. És tal volta, el seu, un amor de senyor medieval, o és més aviat simplement un amor pragmàtic".

-Vostè creu que Maria Antònia Munar ha estat honesta amb el pacte que signaren PP i UM abans de les eleccions?

-Jo crec que no es tracta d'un problema d'honestat. Quan dos partits s'ajunten, també han de

mantenir les seves diferències, perquè si no serien el mateix. La dificultat és mantenir la figura del president d'un partit discrepant i a la vegada pertanyer al Govern. Jeroni Albertí va mantenir la veu discrepant durant tot el temps que va ser president d'UM i això no va ser cap problema per-

què permetia que a la vegada hi hagués unitat dins del Govern PP-UM. El problema de Maria Antònia Munar era que a un moment havia de jugar el paper discrepant com a presidenta d'Unió Mallorquina, i al minut següent havia de mantenir la unitat d'acció amb el Govern. I això crea problemes entre la gent que no entén com una persona pot estar conforme i disconforme amb el Govern. Si no fos per això no hi hauria hagut cap problema.

-Es diu que la Llei d'espais naturals i el Pla de ports esportius han estat darrere de la crisi de Govern. I vostè no ho ha desmentit.

-Discrepància n'hi ha hagut en molts de temes: en la Llei d'espais naturals, en la de ports esportius, en els pressuposts, en la política lingüística... Cap d'ells no ha estat definitiu. La crisi ha vingut per un problema d'incompatibilitat de càr-

recs.

-Vostè creu que la gent entendreà fàcilment que es canviï una llei, com la d'espais naturals, que ha costat més de cinc anys de feina elaborar i consensuar, només perquè ara hi ha una altra majoria al Parlament?

-De consensuada, res! La Llei d'espais naturals no va ser en absolut consensuada! La que va ser consensuada era més aviat una altra que deia el que precisament ara es vol modificar. El canvi de vot del senyor Miquel Pascual va ser el que la va desvirtuar. En aquell mateix moment el Partit Popular va dir que, si podia, la canviaria al seu estat original. I és el que feim.

-Al seu discurs d'investidura, l'any passat, vostè va parlar de potenciar la contribució de segones residències com a forma de continuar desenrotllant l'oferta turística. Vista la situació econòmica que hi ha a Europa i aquí, creu que es pot mantenir aquesta política.

-Miri. El Nord s'està fent cada vegada més inhòspit i el Sud més còmode. Al Nord no hi ha bon clima, ni paisatge, i aquí sí. Enguany hi ha hagut a les Balears cinc milions de pernoctades que no han estat als allotjaments turístics. Són cinc mili-

ons de persones que demostren que potenciar les segones residències és una política correcta.

-També va parlar que incrementaria el sòl públic.

-El problema és que continua sense davallar de preu (...). Si hi hagués possibilitats dins dels pressuposts de l'any que ve ens agradaria poder comprar almenys algunes finques. El problema és que a pesar de la protecció els preus no han baixat a un índex raonable.

-Perquè Mondragó va ser una forma d'escalivar la població. Una forma de dir, "mirau el que ens costa protegit".

-No té res a veure. Mondragó tenia unes possibilitats d'edificació consolidades. No té res a veure amb les altres possibilitats d'adquisició de sòl rústic.

-Lavors, quina és la seva política per evitar que els espais protegits s'abandonin i es degradin.

-Hi ha dos tipus de política: una és adquirir-los i tenir-ne cura i l'altra és que la Conselleria d'Agricultura creï tota una sèrie de serveis i faciliti subvencions a través del Pla 808 regional sense que sigui excessivament costós per a ells i tinguin

il·lusió de mantenir-los en termes militars, en "perfecto estado".

-Parlant de terminologia, el sorprèn que a vegades fins i tot el conseller Jeroni Saiz ja emprí al Parlament un llenguatge que es podria dir après del GOB?

-Après del GOB? És que el llenguatge ecologista és diferent del de la resta de la humanitat? És que l'estimació a la terra, al paisatge, és exclusiva de qualcú? No, aquest llenguatge el tenim tots a la boca. El que passa és que alguns l'empren per aturar el desenvolupament econòmic d'aquestes illes i altres intentem aconseguir un equilibri entre protecció i desenvolupament per no tornar a menjar garroves.

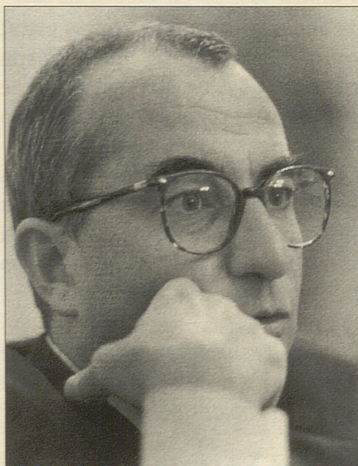
-Com creu que en el futur jutjaran aquesta època que vostè ha dirigit?

-Jo no sé com jutjaran aquesta època. Jo crec que vivim un model crucial a la nostra història, on hem dit entre tots prou a un creixement desmesurat, sense control, que de continuar hauria arruïnat el nostre futur... I estam en aquests moments cercant noves fórmules per mantenir un desenvolupament econòmic sostingut no només

Ara, per un desenvolupament sostenible

Entrevista a Cristòfol Soler

per Sebastià Verd

El president Soler substituï Gabriel Cañellas el juliol del 1995 després que aquest fos obligat a dimitir per la direcció estatal del PP, quan Aznar preparava l'assalt a La Moncloa. Cristòfol Soler era el president del Parlament en el moment que fou designat per dirigir el Govern en el postcanyellisme. La mateixa descripció que fa Sebastià Verd del despatx on es fa l'entrevista resumeix la situació: "costa de creure -diu el periodista- que aquest despatx al qual acabam de ser convidats a entrar, a la planta noble del Consolat de Mar, ja no sigui el centre d'operacions de Gabriel Cañellas sinó d'un altre president". L'entrevista es va publicar al número 31 d'Ona dedicat a la declaració del Raiguer com a Objectiu 2 de la Unió Europea, fruit d'una de les escasses accions de govern que al llarg de l'autonomia han estat consensuades entre l'executiu i l'oposició.

-La major part dels comentaristes varen rebre el seu discurs d'investidura com a signe d'un canvi, mentre que l'oposició el qualificava de continuista.

-Normal, la feina de l'oposició és aquesta: intentar estructurar un discurs a la contra. En qualsevol cas, però, sí que era un discurs continuista

perquè recollia el programa electoral del Partit Popular. El que passa és que en el món no hi ha dues persones iguals. Cadascuna té la seva manera d'actuar i és aquí on es pot interpretar que hi ha un tarannà diferent, una altra manera de fer les coses. El temps ho dirà. De totes maneres amb canvis o sense, li he de dir que personalment som una persona a qui agraden més els fets que les paraules i això és el que convé ara: ens convenen menys paraules i més fets.

-Però no pot negar que Cañellas sempre va dir que feia allò que li manava la societat balear i que aquesta ha estat desenvolupista, que durant els darrers lustres s'han accentuat els desequilibris territorials. I ara se'ns parla de desenvolupament sostenible.

-Entre altres coses perquè no queda més remei. Fins i tot podem deixar de banda qualsevol consi-

deració mediambientalista, qualsevol consideració ecologista, però és evident que el territori és avui un recurs escàs, és un factor limitatiu, és a dir, en definitiva, un condicionant del desenvolupament. I un recurs que és escàs s'ha d'administrar amb prudència i això no perquè puguem ser més o manco ecologistes, sinó per purs criteris economicistes. En aquest sentit ningú ja no dubta que qualsevol política econòmica que es faci a les Illes ha d'anar perfectament lligada al territori.

-Parlem de futur, però i el passat?, no hi ha cap crítica del nostre passat més immediat?

-No parlem del passat. És passat. Jo he assumit la presidència de la comunitat autònoma a un determinat moment i la meua obligació no és mirar endarrere sinó endavant i intentar marcar les pautes perquè aquest desenvolupament sostenible sigui possible. Un desenvolupament sostenible que significa rendibilitzar al màxim el territori. I rendibilitzar al màxim el territori vol dir fer-ne el menor ús possible. És a dir, i amb això parlaré una mica del passat, durant les darreres dècades es va produir una forta pressió sobre la costa. Ara, en el cas de Mallorca, hi ha una tendència a reproduir aquesta tendència a l'interior. I quina ha de ser la nostra actitud? Doncs, crec que tot allò que sigui consolidar els nuclis urbans existents és positiu, però crear-ne de nous o sigui consumir més territori és molt delicat. Hem de ser molt conscients que la nostra responsabilitat és evitar la pèrdua de més territori.

-De les seves paraules entenc que és partidari del consens, o com a mínim del diàleg, amb les altres institucions, incloses les que tenen un altre color polític, com és ara el Consell Insular de Mallorca.

-Clar, això és indubtable. Aquesta és una qüestió que no depèn exclusivament de la comunitat autònoma. Jo veig que les mancomunitats que he esmentat defensen aquesta situació conjunta i això és bo. Em consta que han arribat a acords importants en aquest sentit (parla de les mancomunitats del Pla i del Raiguer). I del Consell Insular no en parlem... té la competència en matèria urbanística, de la mateixa manera que el Govern la té en ordenació del territori. Hi ha d'haver una perfecta interrelació (...) Jo vaig assumir el compromís clar de les Directrius territorials. A principi d'any hi haurà l'Avanç. La Conselleria d'Obres Públiques hi fa molta de feina.

-I el finançament de la comunitat autònoma, millorarà quan el PP sigui al Govern central, si es compleixen els pronòstics, o no? Com són les relacions actuals entre el PP a Madrid i el PP a les Balears?

-En aquest moment és prest per determinar aquestes coses. Es discuteix el finançament dels pròxims anys i s'ha de ser molt prudent. De cara a l'any que ve crec que s'anirà a una pròrroga de la situació actual i de cara al futur... ja ho veurem. Sobre què farà el Partit Popular, jo crec que des d'aquí hem fet una gran feina per sensibilitzar el PP estatal sobre la situació insular, som optimista pel que fa al règim econòmic i fiscal, encara que aquesta és una qüestió diferent del finançament de la comunitat autònoma. El règim va dirigit a l'economia en general, per fer-la competitiva. Li repetesc, jo som optimista, sobretot si aconseguim el consens amb la segona força política de les Balears, el PSOE. Si no va ser possible al Parlament balear ara ho hauria de ser per defensar el règim especial al Congrés de Diputats, encara que això suposi baixar una mica el llistó.

-I en el tema autonòmic, fins on es pot baixar el llistó? On queda la seva reivindicació d'una autonomia històrica, que va fer durant la investidura, després del rebuig del Congrés a la reforma de l'Estatut. El PP havia votat a favor aquí i a Madrid es va abstenir.

-Aquest és un objectiu que hem de continuar mantenint tots i que hem d'aconseguir que sigui de totes les forces polítiques de les Balears. Ara no ho és. Hem d'intentar aconseguir-lo, perquè tots se sumin a aquesta idea. L'objectiu continua sent, a pesar de tot, una autonomia històrica.

-I en el cas de la llengua. Aquest és un dels temes que més bé ha rebut un sector de l'opinió pública i que, per contra, més criticat ha estat per altres sectors molt pròxims, per cert, al PP.

-En el tema de la llengua ja s'han donat unes passes concretes, com la creació de la Direcció General de Política Lingüística amb una intenció molt clara: desenvolupar la Llei de normalització que va ser aprovada a la primera legislatura autonòmica. Aquesta és la qüestió, així de senzill.

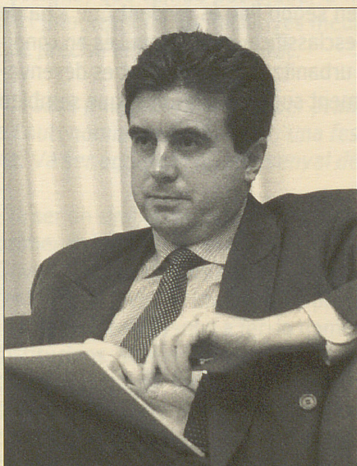
-Però la normalització del català a la nostra societat era una assignatura pendent. Per entendre'ns: no era el fort de l'anterior presidència.

-Bé... en qualsevol cas és un mandat del Parlament, és a dir, de la societat. I el que hem de fer és normalitzar l'ús de la nostra llengua i tenir sempre en compte que ha de ser un instrument de comunicació i no d'enfrontaments. Hem de ser conseqüents amb el nostre estatut d'autonomia i dur a terme una política lingüística normalitzadora sense traumes ni estridències. Aquesta és la nostra responsabilitat i també la responsabilitat de la societat civil.

Ordenar el creixement

Entrevista a Jaume Matas

per Sebastià Verd

Durant el 1998, Ona va entrevistar dues vegades el president Matas, qui el 1996 substituï Cristòfol Soler quan aquest presentà la dimissió per mor -es va dir- de les discrepàncies internes dins del PP sobre la política territorial i lingüística. Jaume Matas, no obstant això, havia decidit dur endavant les Directrius territorials i, en definitiva, "ordenar el creixement". Així vàrem titular les dues entrevistes, la primera part apareguda al número 56 i la segona al 62. La primera era el mes de març i el president acabava de decretar una moratòria turística després de sentenciar que les Illes Balears ja no podien incrementar el nombre de turistes durant l'estiu.

-L'executiu balear va sorprendre l'opinió pública amb un decret que limita el creixement de l'oferta turística. Em pot explicar la gènesi d'aquesta mesura i els objectius que pretén?

-Aquest decret és una mesura provisional, necessària econòmicament i socialment per millorar l'actual model de desenvolupament turístic de les Illes Balears, després que l'estiu passat fos evident que havíem sobrepassat un punt crític. Totes les places turístiques eren ocupades i semblava que les infraestructures ja no podien donar més de si. Des del Govern vàrem creure, doncs, que havia

arribat el moment d'ordenar el creixement. Perquè, i això ho vull deixar ben clar: d'això es tracta: d'ordenar el creixement, no d'aturar-lo ni d'aplicar mesures que el puguin restringir. No som partidaris del creixement zero, ni volem cap regressió, sinó d'un creixement que substitueixi la quantitat per la qualitat. En aquest sentit, el decret és una moratòria que ens dóna temps per reflexionar sobre el futur i redactar la Llei general de turisme, en la qual els creixements quantitatius han de deixar pas a la qualitat com un valor afegit al producte actual. De fet, aquesta moratòria i la futura llei no es poden deslligar dels plans de modernització de l'oferta hotelera i de l'oferta complementària, de la mateixa manera que ningú no pot oblidar que el decret afecta tant els habitatges vacacionals com els allotjaments turístics pròpiament dits... En resum: volem posar ordre al creixement amb dues finalitats concretes: en primer lloc, com he dit, incrementar la qualitat i en segon dirigir el creixement cap a la desestacionalització.

-En qualsevol cas, creu que el decret marca una línia divisòria, és a dir, que hi haurà un abans i un després.

-Sí, crec que sí, però no és l'única línia divisòria, sinó que n'hi ha moltes, perquè la política turística d'aquesta comunitat no neix, evidentment, en el moment que es publica el decret. Ja fa molts d'anys que hi va haver els decrets Cladera i més recentment el Pla d'ordenació de l'oferta turística, el POOT, com tampoc, tal com li he dit, no podem oblidar les lleis de modernització hotelera o de l'oferta complementària o els plans d'embelliment. El decret és una continuació lògica d'aquests projectes com ho serà la Llei general de turisme.

-A la darrera junta regional del Partit Popular es va demanar al Govern que s'ajornàs l'aprovació de la Llei general de turisme fins a final d'any. Hi ha una divergència d'opinió entre l'executiu i el partit? Hi ha qui creu que el Govern sofreix una forta pressió dels sectors més conservadors del PP.

-No, de cap manera, no hi ha divergències, si més no d'aquelles que vostè insinua. Tot el contrari. El partit està unit, encara que, com és lògic, s'hi poden produir opinions diverses, que és una cosa ben diferent...

-A la junta regional del PP també s'analitzà la situació creada amb l'Avanç de les directrius territorials. Pot ser que hi hagi una altra informació

pública i que es retardi la seva vigència. Creu que coincidirà la data d'aprovació de les Directrius amb la Llei de turisme?

-Francament, no hi he pensat. Podria ser, no ho sé. Són dos projectes diferents que tenen punts de relació, és evident, però que segueixen processos distints. I, per descomptat, en aquests moments estan molt més clares les Directrius que no la Llei general de turisme.

-Més avançat pot ser, però també hi pot haver més enfrontaments dins del Partit Popular. És públic i notori que un grup de militants influents del PP participen de l'associació Amics de Fora Vila que s'oposa obertament a les Directrius.

-No, ja li he dit... enfrontaments, el que es diu enfrontaments, no n'hi ha. Miri, el que passa és que hi ha gent interessada a destacar les possibles discrepàncies i a subratllar-les davant l'opinió pública per desacreditar el partit, quan la realitat és absolutament diferent. El que passa és que al PP no només hi ha debat intern, com hauria de succeir a qualsevol partit democràtic, sinó que, endemés, trasllada aquest esperit a la societat. Amb les Directrius, com amb la Llei general de turisme, nosaltres volem animar el debat, que hi hagi una profunda i seriosa reflexió social sobre les propostes. El Partit Socialista el que volia era que nosaltres haguessin dut les Directrius directament al Parlament i, en canvi, el que hem fet és sotmetre-les a una informació pública prèvia.

-El Govern ha propiciat una moratòria turística, al mateix temps que fa front a la necessitat d'ordenar el territori d'una manera més equilibrada. Ja sé que em dirà que no, però li he de fer la pregunta: creu que s'ha d'anar més enfora i decretar també una moratòria urbanística?

-I si ja sap la resposta, per què m'ho demana? eh! Parlant seriosament, crec que la moratòria turística era perfectament justificada i així ho ha entès l'opinió pública que majoritàriament s'hi ha manifestat a favor. Una moratòria urbanística és una altra cosa i jo ja li he dit que nosaltres des del Govern volem ordenar el creixement, no posar traves a l'economia. Per això es fan les Directrius territorials que, com li he dit, tenen com a objectiu principal la preservació del medi ambient. Jo estic convençut que la repercussió de les Directrius en el futur de les Illes serà decisiva i que, al llarg o mitjan termini, seran molt més profitoses que una hipotètica moratòria en aquests moments.

(Sis mesos més tard, després d'un nou estiu d'intens creixement turístic: "Ordenar el creixement", segona part. Ona, núm. 62)

-Senyor president: aquesta entrevista és continuació de la que vàrem mantenir fa sis mesos en ocasió de la moratòria urbanística. Llavors el Govern no es plantejava cap moratòria urbanística i ara sembla que sí. Què ha passat?

-Abans d'entrar al fons de la seva pregunta, permeti'm que li digui que jo no he plantejat cap moratòria. La moratòria, és a dir: aturar provisionalment les tramitacions de projectes, és una mesura preventiva que realment no presenta massa transcendència ni importància, tot i que sembla ser que, per a qualcú, té un valor simbòlic important. El Govern no ha plantejat ara una moratòria urbanística sinó aplicar les Directrius d'ordenació del territori que suposen una redefinició de l'horitzó de creixement de les Illes Balears quant a urbanisme.

-Però han ofert un pacte que inclou una moratòria. Amb quines condicions?

-Sí, hem ofert un pacte sense condicions. Ara bé: el pacte, com és evident, no vol dir que el Govern faci exactament el que demana l'oposició. El Govern té les seves postures i en aquest sentit nosaltres no tenim segons pensaments (...) estam disposats a arribar a un acord (...) però la nostra flexibilitat té un límit. El més evident és el respecte a la seguretat jurídica dels ciutadans d'una banda, i no generar un model de desenvolupament urbanístic que faci impossible a la gent de les Illes Balears la compra d'un habitatge.

-Creu vostè que les Illes tenen un límit demogràfic? Quin és el sostre de població que podem suportar?

-Jo no contestaré una pregunta així. El president no és qui pot fixar aquesta xifra. Ni tan sols vull condicionar-la. Hi ha una feina de recopilació de dades feta durant tres anys pels tècnics de les Directrius (...) hi ha experts que són capaços d'opinar. Al meu parer, són evidents dues coses: d'una banda, que tenim un sostre i que l'hem de fixar clarament i que aquest sostre no és la població que tenim ara, però que no està molt, molt llunyana. I en segon lloc és evident que s'ha de procedir a desclassificar sòl que avui és en condicions de ser urbanitzat, perquè si tot es desenvolupa, lògicament superam els límits que semblen evidents.

Cent dies de passió

Entrevista a Francesc Antich

per Gina Garcías

Cent dies després de la presa de possessió del "primer govern progressista de tota la història de les Balears", Gina Garcías entrevistava per a Ona el president Antich. En una primera part, introductòria, parlava, justament, dels primers cent dies de passió i després interrogava el cap de l'executiu, a qui relacionava directament amb "el canvi". Així, en matèria de protecció mediambiental o d'ordenació del territori destaca la reforma introduïda a les DOT per aturar la progressiva conversió de sòl rústic en residencial o el creixement de l'oferta turística encoberta en la creació de camps de golf o de polo o de ports esportius. En aquells moments encara no s'havia aprovat l'ecotaxa. El Govern tenia la impressió que tot era per fer, mentre que des del sector més conservadors dels empresaris ja començaven a avisar del que seria la legislatura. Era el novembre del 1999 quan la periodista entra de bell nou al despatx del president, ocupat ara per Francesc Antich.

-Des de la Presidència, es veuen els problemes de forma diferent que quan era candidat? Fa ara una altra diagnosi i té altres prioritats?

-No, la veritat és que no. Hem aterrat i, home, algunes sorpreses ens hem endut, per exemple, en educació, on hi ha cinc mil milions de desfament entre el pressupost inicial i el pressupost final, i no és l'únic ensurt, perquè veim que s'han d'emprendre obres molt necessàries com són instituts, noves escoles... Però totes aquelles polítiques, transport públic, habitatge... que des de l'oposició hem anat dient que eren assignatures pendents del Govern, les hem trobat efectivament d'aquesta manera. Ara, el que ens preocupa és el finançament de tots aquells objectius que ens hem proposat i hem d'assolir: s'han començat a moure les comissions de règim especial per tal de nomenar nova gent que pugui establir amb l'Estat la discussió del finançament, hem començat a moure tots els nostres organismes a nivell europeu per fer una bona estructura de cara a aconseguir doblers d'Europa i hem obert el debat de l'ecotaxa, que també pot ajudar a finançar una part important de les iniciatives mediambientals que precisa aquesta comunitat.

-La seva investidura va ser, per primera vegada a l'autonomia de les Balears, una festa ciutadana. Va ser aquest el primer senyal del canvi?

-Va ser un símbol important. Jo crec que va ser el primer indici del nou estil que volem imprimir al Govern d'aquesta comunitat, una altra manera de fer les coses. Volem impulsar un projecte de país i no podem limitar-nos a fer-lo només des de les institucions. Volem allargar la mà a tota la societat civil, implicar tothom en el nostre projecte, que tothom tengui veu a l'hora de dissenyar polítiques, que hi hagi informació i transparència. El fet que aquell acte fos festiu i no fos a porta tan-

cada, d'alguna manera ja simbolitzava això: que volem una societat de protagonistes i no de simples espectadors.

-A les eleccions del 1983 el Partit Popular també va quedar en minoria i Unió Mallorquina tenia la clau. Es va dir llavors que els poders fàctics, en un despatx d'un banc a Madrid, varen impedir a Jeroni Albertí pactar amb les forces progressistes, Què ha canviat des del 1983 perquè aquests poders vulguin ara també el canvi?

-La nostra societat ha avançat de forma important, està bastant més sensibilitzada en molts de temes. Avui pocs empresaris de les Balears posen en dubte que és necessari impulsar una altra forma de fer les coses. Hi pot haver diferències en el "fins on" o en el "de quina manera", però jo crec que hi ha una consciència clara que no podem continuar el model de creixement d'aquests darrers setze anys, jo crec que ja hi ha pocs dubtes, fins i tot dins un sector del Partit Popular. Tot això ajuda que l'alternança política no sigui traumàtica. Hi ha hagut un canvi de mentalitat i no només en temes mediambientals. La majoria de la societat també està cansada d'algunes formes d'actuació i en aquest tema també volem fer un canvi qualitatiu. Aquí hi ha d'haver igualtat d'oportunitats per a tothom, aquí tothom ha de jugar amb les mateixes regles. Aquesta setmana vaig ser a Eivissa i vaig seure a una taula on hi havia gent de la cultura, ecologistes, hi havia els sindicats, els hotelers, els petits empresaris i em deien "és que mai no ens havíem asseguts tots junts a una taula per parlar".

-Quan era candidat parlava de política mediambiental, però també de política social i, de fet, una de les primeres iniciatives que va tenir, que posà una mica nerviós el president Aznar, va ser apujar les pensions. Els informes de "SA NOS-

TRA" i els d'altres entitats demostren que a les Balears és on els salaris són més baixos, és on hi ha més diferències socials, on creix la marginalitat... Com ho arreglarà?

-Jo no sé si es pot arreglar tot, però es poden fer moltes passes per donar solucions al tema. El fet que unes determinades comunitats autònomes, inclosa aquesta, generassin el debat sobre les pensions ha fet que s'arribàs a un acord amb Madrid i, per tant, que es pactàs una pujada de les pensions molt positiva (...). Jo crec que ha estat una bona primera passa, però tenim altres camins: abans parlàvem de reforçar els consells. Jo crec que hem de reforçar els consells també en temes socials, és una de les transferències que se'ls ha de fer. S'han d'unificar totes les energies, desordenades fins ara, i hem d'aconseguir crear una xarxa d'ajuda a domicili, de centres de dia, destinada a tota aquella gent que té més dificultats. Revisar tot allò relacionat amb temes d'habitatge d'iniciativa pública, que aquí també era una assignatura pendent (...) hem d'impulsar una bona política d'habitatge per a la gent amb mancances, per a la gent jove (...) fer feina ja amb organismes tan importants com el Consell Econòmic i Social, amb la finalitat que tots els interlocutors socials s'asseguin per intentar donar solucions a tots aquests problemes i també per començar a parlar d'un pacte per a l'ocupació dirigit a aquelles persones que ho tenen més difícil: les dones, els joves, els majors de 45 anys. Mesures n'hi ha moltes i el fet de posar-les en marxa ja serà un avanç importantíssim respecte dels governs anteriors, que feren poca feina en això.

-Compensarà l'escassa presència femenina al Govern amb una política més activa en relació a la dona?

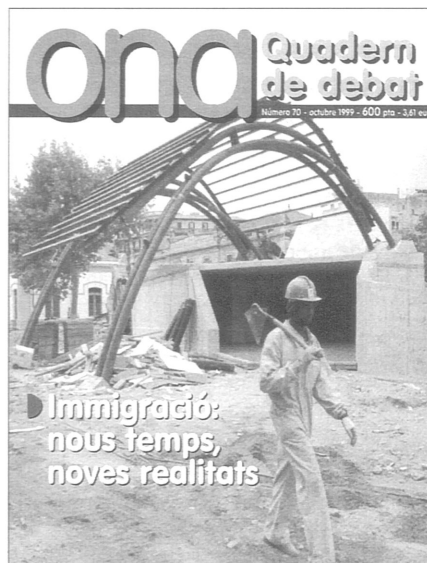
-Serà ben activa, perquè la Conselleria de Treball i de Benestar Social ja prepara la creació de l'Institut de la Dona que treballarà per equilibrar el pes de la dona a la nostra societat. De fet, de lleis ja en tenim moltes i l'objectiu d'aquest institut serà aconseguir que aquestes lleis passin a ser costums dins la societat. Això significa dedicar-hi pressupost, temps i gent perquè sigui possible.

-Quan de temps necessitarà per dur a terme el seu programa? Necessitarà també liderar el seu partit.

-El Partit Socialista és el germà gran d'aquest pacte. Hem de posar més seny que els germans petits, que tot sigui dit, demostren tenir-ne molt. Hem de tenir l'habilitat de coordinar el Pacte. Això vol dir que el Partit Socialista ha d'estar més unit que mai, no pot tenir fissures de cap tipus. Hi ha gent molt preparada i que fa feina de debò, tant a l'executiva de Mallorca com a la de les Balears, per poder dirigir el partit. Jo ara em podré dedicar més poc al partit, jo crec que el meu paper és el de president del Pacte. I sí, necessitam temps per dur a terme el nostre programa. Jo crec que un poc més que una legislatura.

Societat: Com som, com vivim, què pensam

Per Gina Garcias Sansaloni

Els darrers deu anys, i sobretot els cinc últims, la geografia humana de les Balears s'ha alterat significativament. Diuen que la dimensió canvia la naturalesa de les coses i, tot i que no s'hagi arribat encara a aquest extrem, el cert és que avui ja quasi un 40% de la població censada a les Balears no ha nascut a les Illes. En els darrers cinc anys s'ha produït un fenomen migratori que fa deu anys ningú no hauria pogut imaginar,

per molt que llavors el president de les Balears, **Gabriel Cañellas**, dedicàs tot el seu esforç a convertir la ruralia de les Illes en la segona residència de la Unió Europea. Més de cent mil persones foranes s'han censat els darrers anys a les Balears, i els experts, com el geògraf **Pere Salvà**, asseguren que vuitanta mil més viuen sense cap documentació que els acreditati com a ciutadans. Les Balears han viscut una eclosió demogràfica que només es pot comparar a la que es va enregistrar a finals de la dècada dels seixanta i principis del setanta, quan el boom turístic provocà una allau d'immigrants de la Península i el creixement econòmic un fort increment de la natalitat. Ara, igual que llavors, ha estat la immigració, però no tant l'eufòria econòmica, que ha fet que es rompés l'estancament demogràfic que les Balears patien des de feia vint anys a causa de la decisió de les dones de reduir dràsticament la seva fecunditat.

UN 20% MÉS

Així, en els darrers deu anys les Balears han passat de tenir 700 mil habitants, a tenir-ne 831 mil, un 20% més de població. A l'estiu, les puntes de població arriben a ser d'un milió i mig d'habitants. Les onades migratòries varen ser, en paraules del president de les Balears, **Francesc Antich** (Debat de l'estat de l'autonomia 2002), com les que es produïren a les Amèriques, amb la diferència que llavors "el continent americà estava molt despoblat, i les Illes Balears som un territori petit i amb una capacitat de càrrega fregant el límit".

Segons el director general d'Economia del Govern, **Antoni Montserrat**, el naixement, l'any passat, de 9.815 infants significa un nombre i una tendència equivalent a l'enregistrada l'any 1967. Una xifra que es va repetir a finals dels setanta, tot i que en aquesta data la tendència ja era decreixent. Quasi un 20% dels naixements són fruit de parelles estrangeres o mixtes. Tot junt ha fet que el creixement vegetatiu (nombre de naixements menys el nombre de defuncions) sigui el més gran dels darrers vint anys.

UN PACTE AMB LA IMMIGRACIÓ

La immigració ha capgirat les previsions de creixement demogràfic contingudes als plans urbanístics i a les polítiques educatives i assistencials i ha obligat el Govern de les Balears a fer un Pla integral sobre la immigració que, malgrat esforços i bones voluntats, no pot solucionar els problemes, en primer lloc perquè les xifres oficials d'immigració -en les quals es basa el Pla- són àmpliament superades per la realitat.

En els deu darrers anys la població estrangera s'ha quasi triplicat. Un 48% dels estrangers pertanyen a la Unió Europea, i un 41,5% provenen de països amb sistemes culturals allunyats de les tradicions europees (el Magrib, Àsia, Àfrica i Amèrica del Sud). Augmenta la població, però elsadius de les Balears som relativament cada vegada més pocs. Avui l'índex de fecunditat és d'1,4 fills per dona, un lleuger augment en comparació amb el d'inici de la dècada dels noranta, però encara inferior a la mitjana de la Unió Europea, que és de 2,1 fills per dona, considerats necessaris per al relleu generacional. La població autòctona disminueix proporcionalment i per això han fet un crit d'alarma entitats conservacionistes de les nostres senyes d'identitat, com és l'**Obra Cultural Balear**.

Deixant de banda algunes opinions, com les verbalitzades per la presidenta del Consell de Mallorca, **Maria Antònia Munar**, titllades pels mateixos progressistes que li varen donar el poder com de frontereres a la xenofòbia, el **pacte per la interculturalitat** es revela ara com l'única solució possible, integradora i contemporitzadora per a la supervivència d'allò que ens identifica. Un pacte que han començat a esbossar tímidament els estratèges culturals com **Isidor Mari** i que consisteix a fer un esforç gran i recíproc per donar a conèixer les característiques socioculturals de les diferents poblacions immigrants, al mateix temps que aquestes poblacions coneixen i -sobretot- reconeixen que prevalen les nostres pròpies senyes d'identitat, la nostra llengua i la nostra cultura. D'aquesta forma s'afavoriria el respecte a la diversitat sense deixar la nostra cultura -ja minoritzada- al pare d'un "mestissatge" que només aconseguiria diluir-la i que acabés engolida per cultures dominants.

Tot perquè no passí el que temia **Biel Majoral** el gener del 1996, a aquestes pàgines: "Nosaltres vivim a una terra generosa, benigna. Però hem destrossat tant Mallorca que no sé si aquí ja no són vius els elements de la cultura popular mediterrània. Els canvis que hi ha hagut els darrers cinquanta anys a bona part de la Mediterrània han estat tan forts que fins i tot han trencat el substrat cultural històric i l'han fet incompreensible. La gent cantava així com la terra els demanava. La gent vivia amb una certa harmonia amb la terra. Per això les nostres cançons de feina s'assemblen tant a les de Tunísia. Tot això es perd, i sembla que ara quasi només ens queda la llengua com a element definitori".

NOUS CONCEPTES PER A UNA NOVA ÈPOCA

Fa deu anys no es podia preveure, a les Balears, la necessitat de parlar de interculturalitat, com tampoc no s'havia emprat mai el concepte de pacte de progrés, ni s'havia imaginat l'**ecotaxa** i molt

pocs utilitzaven amb desimboltura el concepte de **desenvolupament sostenible**. En deu anys ja no som els que érem, ni vivim com abans ni pensam el mateix.

En aquest temps el procés de canvi ha estat gradual. Només un fet ha commogut les entranyes occidentals. Allò que veritablement ens despertà sense pietat al nou mil·lenni va ser l'ocorregut l'11 de setembre del 2001. I no ha estat tant aquest fet en si mateix el que ens ha abocat a un nou temps, sinó la reacció que aquest fet ha provocat en el món occidental i sobretot, en la superpotència que el domina.

Va succeir que, com a reacció a l'atemptat suïcida dels homes de **Bin Laden** a Nova York, durant setmanes l'Estat més poderós del món va bombardejar sense descans el país més pobre del planeta i aquest fet no va provocar l'escàndol massiu de la societat civilitzada, sinó que retornà momentàniament la confiança a la borsa. Al nou mil·lenni no hi haurà un nou ordre mundial, varem saber llavors. A Kabul les bombes varen esclatar sobre milers de persones, com aviat succeirà als carrers de Bagdad. Quin ridícul cinisme, bombardejar els pobres de la Terra dimonitzats pel gendarme d'Occident. Quin ridícul, que es vulgui unir tot el món contra els més desgraciats, sense analitzar les causes de la seva desesperació suïcida. Kabul, i ara s'afegirà Bagdad, són noms bells si en aquestes ciutats avui fos possible enamorar-se. Però **Bush** ha trencat el somni de la despreocupació opulenta i enfront d'ell els **moviments antiglobalització** lluiten de forma desigual per introduir gotes de racionalitat utòpica al pensament dominant.

L'ÈTICA DELS JOVES I ELS SAVIS

Perquè, a pesar de tot, l'ètica no és un valor passat de moda. Ho avançava el 1994 a aquestes pàgines el desaparegut filòsof **Albert Saoner**, que fou candidat d'**Esquerra Unida** al Senat i al Parlament Europeu, quan deia: "Hi ha una diferència important entre aquest moment històric i situacions que es varen produir fa segles. Ara es fan les coses malament, fonamentalment perquè el món és injust, però existeix el criteri que allò que es fa està malament. Jo crec que l'avantatge actual és que s'ha arribat a un acord de consciència que certes coses estan bé i d'altres no, i aquest fet indica que ha millorat la consciència moral, però també que aquesta consciència no és suficient si no hi ha circumstàncies que permetin que es posi en marxa. Comparat amb altres èpoques, jo crec que ha millorat molt el pensament i és clar que les idees no basten, perquè hi ha coses més fortes que la consciència i el pensament, que dominen el món".

També a aquestes pàgines el psiquiatre i humanista **Colau Llaneras** aportava l'esperança humil dels somiadors honestos el juliol del 1997 quan avançava que en el canvi de mil·lenni "hem vist el fracàs d'un determinat pensament utòpic (...). En realitat s'ha de parlar del fracàs de tots els sistemes apocalíptics tant de dretes com d'esquerres (...). Hem assistit a la falsificació de les esperances del XIX i, deixades de banda les visions apocalíptiques, potser haguem entrat en una situació més humana, amb la formulació d'un pensament més modest i més tranquil, i per tant més possible".

Són els joves i els savis, fonamentalment, els que alimenten el somni de l'ètica. Uns joves que, no obstant això, en el cas de la societat balear, han vist com progressivament es van escurçant els seus somnis d'independència i de grandesa moral.

Les frustracions que genera una societat tan opulenta com desigual deixen a un racó la joventut actual. A *Ona* parlàvem, el maig del 97, amb la pedagoga **Paca Salvà**, i aventuràvem l'escenari que esperava a la joventut: "Mira, -escriviem- d'aquí a vint anys els adolescents d'ara es nodriran d'invariables vegetals transgènics, d'ovelles clòniques, de peixos de granja envasats en plates de material reciclable. La majoria feinejaran entre la provisionalitat i el desarrelament, cobraran i pagaran en euros, ens parlaran per videoconferència, no entendran la paràbola del plat de lleties, però hauran assumit la nova Bíblia del pensament únic. Tanmateix, també ells podran tocar alguns instants la felicitat. Mira els adolescents d'ara, tan impetuosos i vitals com els de sempre, molt més savis que abans, educats en la igualtat, la tolerància i el diàleg, amb una visió del món destigmatitzada... mira com estaran anys sense poder trobar ni casa ni feina i mentrestant s'aniran enfonsant al sofà de davant el televisor familiar, amb un íntim sentiment d'engany, autistes d'un espai que no els espera (...)". Això escrivíem a *Ona* i anys després les estadístiques ens ho han confirmat: cada any que passa s'allarga el període de dependència familiar dels joves, la majoria dels quals continua vivint al domicili familiar fins als trenta anys, a causa de la precarietat laboral i, sobretot, de les dificultats per accedir a un habitatge. Només en els cinc darrers anys el preu de l'habitatge a les Balears ha pujat més d'un 60%.

LA FAMÍLIA MATALÀS I LES DONES

I així, els deus darrers anys, les famílies de les Balears s'han hagut d'anar adaptant a les exigències que les condicions socials i econòmiques -una vegada més- li han demandat. Tal com deia l'advocat menorquí **Ferran Gomila**: "La família està en crisi des del punt de vista de les relacions orgàniques tradicionals, però en canvi, fa de coixí de les diferències i dels déficits socials. Si la família no fes de matalàs hi hauria una revolta important". I afegia amb una ironia trista: "La família que està en crisi és la monoparental, que no té ni suport ni vies de sortida".

En aquests deu anys les dones s'han espavilat molt, i han passat per totes les portes que a poc a poc, amb la mateixa fermesa que discreció, han pogut anar obrint. D'una representació política al Parlament de les Balears que no arribava al 4% l'any 1987, en només dotze anys s'ha passat a una presència del 30% dels escons parlamentaris el 1999 i a la Llei de paritat aprovada -amb els vots en contra del Partit Popular- l'any 2002, que podria aplicar-se, a pesar dels recursos d'inconstitucionalitat del Partit Popular, a les properes eleccions autonòmiques. En deu anys, a cada legislatura s'ha multiplicat la presència de les dones a les institucions, excepte als ajuntaments, on no passa del 10% el percentatge de batllesses que hi ha a les Balears.

La Llei de paritat aprovada pel Pacte de Progrés al Parlament és la més avançada, avui en dia a Europa i romp el sòtil de vidre que pateixen les dones a la vida institucional, un sòtil que es manté al

món professional i laboral, on els càrrecs de responsabilitat continuen sent majoritàriament masculins i on les dones cobren una mitjana d'un 30% menys per feines de categoria semblant a les masculines.

A l'àmbit familiar les dones continuen carregant amb les feines domèstiques i responsabilitats familiars que tradicionalment s'han adjudicat al sexe femení. Tot i que els costums canvien a poc a poc, encara és molta la diferència entre el nombre d'hores que unes i uns dediquen a aquestes tasques.

Les institucions públiques de les Balears, tot i que algunes estan governades per la socialdemocràcia, no han assumit encara com a pròpia la responsabilitat de procurar els mitjans que facilitin la supervivència dels individus més dèbils de la societat: els infants, els ancians i els malalts. Els serveis d'ajuda domiciliària no són suficients ni per atendre els casos més desvalguts, i les dones han de redoblar els seus esforços per suplir gratuïtament aquestes carències públiques, que fa molt de temps són ateses per les institucions dels països del nord d'Europa de tradició socialdemocrata.

La situació ha arribat a fregar un cert grau de dramatismes, manifestat en el manteniment de les més baixes taxes de fecunditat de tot el món. I això ha provocat que ara els partits polítics majoritaris proposin mesures "d'ajuda" a les famílies, que, de moment, no han servit per canviar la situació.

Però deïem que les dones s'espavilen totes soles. El 1992, **Maria Antònia Munar** va pegar sonora portada quan va ser destituïda per Gabriel Cañellas del seu càrrec de consellera de Cultura del Govern de les Balears. Era el temps que, amb les ungles perfectament pintades de vermell sang, deia: "Només fa quinze anys que les dones tenen a Espanya els mateixos drets que els homes, i en aquest temps s'ha evolucionat més que en els darrers segles. Jo estic esperançada. En primer lloc les dones han de procurar-se una formació integral. En segon lloc han d'aconseguir tenir un lloc de feia, i en tercer lloc cercar el màxim poder". Era un temps que als polítics se'ls anomenava homes públics, i "dones públiques" eren les prostitutes. **Maria Salleras, Bàrbara Picornell i Felicitat Martínez** ateniën, a través de Càritas, les situacions de major desempara que es vivien al barri xinès. En aquells temps -fa nou anys- hi havia diferents grups de prostitutes i el de "les joves drogoaddictes és cada vegada més nombrós i més jove. Hi ha nines de 16 anys que el vespre se'n van a fer el carrer per a pagar-se la droga".

A aquesta dècada hi ha dones que sobresurten a llocs fins fa poc impensats. Com la pintora **Maria Carbonero**: "Sempre m'he fixat en els personatges un poc sòrdids, un poc marginals. Són els que m'atreuen. Crec que una mirada pot dir molt, els gests de les mans... I què s'oculta? Tal vegada molta ràbia. Quan no pint amb ràbia no estic massa bé. Això és una cosa clara. I quan tenc ràbia això es reflecteix, evidentment, i és quan surten les coses que més m'agraden".

Pilar Costa. Senadora per les Pitiüses el 96 va ser una altra sorpresa: l'esquerra pitiüsa va trobar en ella l'esplèndida frescor que tradicionalment ha faltat a les forces progressistes de les Balears per rompre els prejudicis i els recels ancestrals del tradicionalisme illenc. Intel·ligible, positiva, sense petulància, el

seu discurs és tan inconformista com cordial, i premonitori. Això deia a *Ona* el 1996: "Va ser un atreviment presentar-me com a senadora, perquè no tenia cap experiència política prèvia. El que em va decidir a acceptar encapçalar la candidatura unitària al Senat va ser precisament la conjunció d'un projecte de les cinc forces progressistes d'Eivissa i Formentera. Crec que era una oportunitat que no es podia deixar passar i pens que realment funciona molt bé i facilita el diàleg cap al futur."

ELS CANVIS, AMB EL CANVI DE SEGLE

El futur era al final de segle, i realment es preparaven alguns canvis. No prosperà l'intent de crear un partit polític alemany a Mallorca, però sí la conjunció de totes les forces polítiques de centre, nacionalistes i d'esquerra, en un pacte que s'anomenaria "de progrés". **Eberhard Grosske** digué que esperava que les darreres eleccions del segle XX fossin "el moment del canvi polític. Que hi hagi una majoria política de forces d'esquerres i que Esquerra Unida i Els Verds tinguem un pes important en el Govern de la CA i que puguem incorporar les nostres propostes i la nostra visió de les coses a l'acció futura de govern". De l'expressió d'aquest desig col·lectiu sorgí **Francesc Antich** com a president d'un executiu plural i progressista, que havia de donar un gir al retard secular i al provincianisme amb el qual el poder autònom arrossegava tota la societat balear. Amb el Pacte de Progrés, un partit "verd" participava per primera vegada al govern d'una institució de l'Estat espanyol. Cinc anys abans, el març del 1994, es considerava allò més natural no separar ni reciclar cap de les deixalles que l'opulenta

societat balear produïa, un quilogram per persona i dia. El portaveu del GOB, **Miquel Àngel March** es queixava de la indiferència, quan no de la flagrant oposició de les administracions a les propostes de reducció, reciclatge i reutilització dels residus urbans i EMAYA anunciava una sobretaxa per fer la recollida selectiva dels fems. Deia el portaveu del GOB: "Això és una fórmula posada amb la clara intenció de recordar als ciutadans que la recollida selectiva té un cost, quan jo crec que aquest cost és molt inferior al d'incinerar. S'hauria de fer saber, en canvi, que la incineració és el sistema d'eliminació més car". Davant les propostes de recollida selectiva mancomunada, de potenciar les indústries dedicades al reciclatge i d'establir línies d'ajuda preferencial... "només hem obtingut bones paraules del conseller d'Indústria". Mallorca produïa llavors tres-centes tones de fems diàries, per a les quals només es preveia la incineració.

LES MALALTIES DEL TEMPS

El canvi de segle i el canvi de govern troben les Balears amb 19.860 analfabets totals, i prop de 150.000 funcionals. Un 58% de la població no sobrepassa els nivells de l'educació primària. Era el temps que "l'assistència social és el darrer vagó de les institucions, allà on deixen caure els sobrants dels pressuposts". La drogodependència no aturava la seva línia ascendent. Més de mil toxicòmans rebien tractament assistencial a les nostres illes, però no representaven més que un 3,9% dels afectats. En els primers cinc anys de la dècada dels noranta varen morir a les Balears més de 150 persones per sobredosi. Durant els cinc primers mesos del 93, es va registrar un mort cada dotze dies".

El metge de l'Hospital Psiquiàtric **Joan Romaguera** deia el novembre del 95 "La societat mallorquina és ara menys tolerant que la dels nostres padrins amb relació als malalts mentals. Hi ha el mateix percentatge de població esquizofrènica que altre temps, però ara ja no s'accepta la presència de la gent estranya, la que és diferent al que nosaltres pensam que som. Això fa que la pressió hospitalària sigui més alta. També és cert que hem generat noves formes de malaltia o de manca de salut mental. Han augmentat les depressions, molt. I el consum de substàncies psicoactives, com l'alcohol. Hi ha patologies noves, com l'estrès, que no són pròpiament una malaltia, sinó un símptoma. El problema és que la falta de comunicació i de tolerància entre la gent fan que aquests símptomes siguin difícils de superar a l'ambient familiar, i que es recorri cada vegada més als estaments sanitaris, de forma que a vegades s'arriba fins i tot a demanar l'ingrés hospitalari d'una persona que el que realment necessita és sentir companyia i una mica de pau".

A aquest fet s'afegeixen els efectes d'una crisi econòmica encara no reconeguda. A tot l'Estat només un 1,3% de les famílies manifesta arribar a final de més sense problemes, un 30% ho fa amb "certa facilitat" i un 16% amb facilitat, enfront d'un 28% que ho va fer amb "certa dificultat", un 16% amb dificultat i un 8% amb "molta dificultat". Les famílies que arribaren a final de mes en pitjors condicions són les de les Balears (on un 19% manifesta tenir "moltes dificultats" per arribar a final de mes), seguida d'Andalusia, Extremadura i les Canàries.

LA JOIA DE VIURE

La malaltia, la pobresa i la mort són estímuls per a l'art i la lluita per la vida. El 1995, l'escriptor **Biel Mesquida** és elegit Escriptor del mes per l'Institut de les Lletres Catalanes i ho celebra a *Ona* amb vitalisme provocador: "La meua escriptura té una forta relació amb la mort, amb el plaer, amb el patiment... però sempre d'una manera lúcidament joiosa. Pensar en la mort per fer un art de viure. Per viure amb més intensitat, per no tudar el temps, que no és el mateix que perdre'l. Cada dia i cada nit em repetesc que som carn mortal. I tenc por, no són verbes, una passió de por de vegades molt animal. Saber que som mortal em fa escriguera, igual que els plaers sexuals també em fan escriguera. En el meu cas, mort, sexe i escriptura sempre han estat molt lligats".

El cert és que la darrera dècada ha augmentat l'edat mitjana de la població, i l'esperança de vida: 75,1 anys els homes i 82,1 les dones, una diferència de set anys que els experts expliquen en raons genètiques i ja no tant pels hàbits de vida, cada dia més igualats. La població es concentra majoritàriament en la franja compresa entre els 30 i els 64 anys, seguida per la població jove (entre 15 i 29 anys) i la població infantil. La població de més de 65 anys és el grup més minoritari.

I això succeeix a pesar que durant la dècada les Balears han

arrossegat el llast de ser l'autonomia on els serveis de salut estaven més sotmesos als interessos privats. La sanitat privada no només controlava l'assistència sinó que també condicionava les inversions a realitzar per l'Administració pública. El 1994, **l'esperança de vida**, 73 anys, és tres anys inferior a la mitjana espanyola. Ha baixat quasi tres anys respecte de l'anterior dècada. *Què ha pogut passar perquè la salut pública registri aquesta passa enrere?* es demanava **Sebastià Verd** a *Ona*. Tres llits hospitalaris per cada mil habitants, a la cua d'Europa. Mentre, la Conselleria de Sanitat, dirigida per Gabriel Oliver Capó, no havia trobat prioritari fer un segon hospital a Palma, sinó un nou centre de reduïdes dimensions a Inca. "L'eix del debat era, de fet, una disjuntiva entre medicina privada i pública. Mentre els socialistes defensaven enèrgicament el projecte de l'INSALUD, la conselleria rebé el suport explícit de la CAEB i del president del Col·legi de Metges". Mentre, la despesa farmacèutica -a vegades pal·liativa d'una atenció sanitària deficient- augmenta anualment més d'un 15%.

Però no és aquesta l'única contradicció dramàtica. El 1997 l'Ajuntament de Palma organitza la **Universiada** a una ciutat on la universitat no té cap instal·lació esportiva.

Un temps on l'opinió pública de les Balears assisteix a altres espectacles que li fan pensar que **la vida és injusta**, tal com reflectiem a *Ona*: "La majoria dels ciutadans tenen una opinió tan trista sobre la justícia com la major part dels encarregats d'administrar-la. El desprestigi del tercer poder de l'Estat és de les mateixes dimensions que la saturació d'expedients als jutjats, que la lentitud dels processos d'elaboració dels sumaris, que el cinisme d'alguns encausaments o d'altres sobreseïments, que la frivolitat d'algunes sentències. Segons una enquesta del CIS coneguda a finals del 97, el 72% dels ciutadans opina que la Justícia funciona malament i que els tribunals no són imparcials. Un 45% opina que no són, ni tan sols, coherents (...). 1997 posà a prova a les Balears la independència i la força del poder judicial, i ha demostrat que aquí continua havent-hi cases, casos i coses intocables".

En el canvi de segle el geògraf **Ivan Murray** introdueix el concepte de "petjada ecològica" per definir l'impacte del consum dels pobles de béns que només la naturalesa pot restituir. És quan ens obliga a assumir una evidència fins ara ignorada: les Balears necessitarien set arxipèlags de la mateixa grandària per recuperar els béns que consumeix. "Hauríem d'assumir -diu Ivan Murray- la responsabilitat ecològica de tots aquests impactes que provocam a altres territoris. A través de la petjada, aquest fenomen de l'apropiació de càrrega d'altres indrets queda reflectit. I això connecta molt amb el tema de la globalització i amb el concepte de la justícia ecològica." Un cop d'atenció a una societat un sector de la qual, cada vegada més gran, comença a ser sensible a nous valors col·lectius i de futur.

Política: Un món complex i plural

Per Antoni Oliver

La realitat política i cultural de les Illes dels darrers deu anys ha estat reflectida a les pàgines d'*Ona* amb pluralisme. Han sortit opinions i punts de vista de tots colors. Però una cosa s'ha de tenir en compte i és que des de la revista s'han focalitzat, de forma preferent, els temes relacionats amb l'economia i el territori, que també

han estat tractats des del punt de vista polític i institucional. El context polític en el qual va néixer *Ona* es pot definir com el d'hegemonia absoluta de l'anomenat canyellisme. El PP feia quasi deu anys que governava a totes les institucions. Gabriel Cañellas presidia el Govern i traspuava a les seves declaracions un punt de fatxenderia i prepotència. A una entrevista de Gina Garcias, el desembre del 1992 analitzava la seva situació personal i política. Deia **Cañellas** en ser preguntat per si tenia o no rival polític: "Sí, en tenc un diferent a cada legislatura. Es pot dir rival, perquè el tenc davant. El que passa és que cada legislatura queden -no sé si puc utilitzar aquesta paraula tant mallorquina- escultats, però és que ja no tenen força per emprendre la segona". Respecte de la seva honradesa qüestionada ja llavors responia "fa deu anys que la posen en dubte i cada vegada em fan un home. A una comunitat petita com la nostra no té importància que l'oposició et digui a través dels mitjans de comunicació "fill de mala mare", perquè aquí, qui més qui manco, sap qui era ma mare (...) sap si som honorat o no ho som i quan tenc necessitat d'arribar a la gent amb un missatge, amb un poc d'esforç, puc arribar a tothom directament i per tant no m'he de preocupar de com quedaré a la foto". Respecte de la seva figura política deia Cañellas "jo no sé com jutjaran aquesta època, on hem dit entre tots prou a un creixement desmesurat".

Així es manifestava Gabriel Cañellas, president del Govern de les Illes Balears, bastant abans de la seva dimissió, el 1995, però ja sota la sospita de corrupció. En aquest context polític semblava pràcticament impossible rompre l'hegemonia del PP, molt assentada sobre una societat de rerefons

molt conservador i que va trobar en Cañellas el líder dòcil i natural per seguir amb les estructures caciquistes o neocaciquistes.

No obstant això, a Cañellas li restava poc temps de tranquil·litat, perquè l'estiu del 1994 esclatà la sospita de corrupció en descobrir-se una trama financera -Brokerval- que presumptament havia servit per desviar doblers al PP. A partir d'aquí Cañellas va restar ja tocat políticament, encara que guanyà per majoria absoluta les eleccions autonòmiques del 1995. Però ja va perdre diputats a Mallorca i una coalició de centre-esquerra va governar el Consell Insular de Mallorca. Havia començat el declivi del canyellisme, però no s'havia acabat, perquè la seva ombra va planar sempre sobre els seus successors i encara ara la seva influència és decisiva en el PP balear.

Els escàndols del PP balear varen ser analitzats a *Ona* en un reportatge titulat "La vida és injusta". S'hi deia en aquest informe sobre la Justícia i sota l'epígraf de "corrupcions": "1997 ha posat a prova a les Balears la independència i la força del poder judicial amb relació als poders de sempre". S'hi repassava el seguit de casos en què va estar implicat Gabriel Cañellas. El cas túnel de Sóller, el cas Calvià, la compra de la seu de la Conselleria d'Agricultura, la compra de quadres per part de la Conselleria de Cultura a l'editor Pere Serra, etc. "El desenllaç gairebé idèntic dels diferents sumaris -escribia Gina Garcías el gener del 1998- per presumpta corrupció instruïts als jutjats de les Balears ha demostrat que aquí hi continua havent casos, casos i coses inexpugnables (o incommovibles (o) intocables". Recorda que el ja expresident Cañellas va ser absolt del delictes de prevaricació per haver adjudicat al seu amic Antoni Quart les obres del túnel de Sóller i que el delictes de suborn havia prescrit. També va acabar per prescripció el cas Calvià, intent de compra d'un regidor per treure a fora la batllessa socialista Margarita Nájera, i el jutge instructor del cas de la compra de la seu de la Conselleria d'Agricultura, plena d'irregularitats, no va trobar proves suficients per elevar la causa a judici. També hi va haver algunes denúncies que varen acabar en no-res, com la compra de quadres a l'empresari Pere Serra on inicialment eren imputats l'exconseller Alexandre Forcades, l'exdirector general de Cultura, Jaume Martorell i Pere Serra. A l'auto d'arxiu "el magistrat José Castro posà en evidència la manca de col·laboració en la instrucció del sumari, dels principals testimonis de les presumptes irregularitats".

Cañellas va dimitir el 1995 perquè el president del PP, José María Aznar, no volia que un cas de corrupció fos obstacle per a la seva arribada a La Moncloa després de les eleccions del 1996. A la presidència del Govern arribà, Cristòfol Soler, que dimití un any després en perdre la confiança del grup parlamentari. Un cop més es va veure la mà de Cañellas. Així arribà Jaume Matas a la presidència del Govern.

La situació política l'any 1997 era analitzada a *Ona* per **Matías Vallés**. Deia Vallés el juliol del 1997: "Crec que el 1999 quan hi hagi eleccions locals i autonòmiques es produirà una atomització del poder, i aquest fenomen que s'ha conegut com canyellisme i que va molt més enllà de Cañellas, quan ha estat destapat, quan a Madrid se n'han temut, no s'ho podien

creure, no han entès res de com una autonomia ha pogut viure en aquestes condicions".

Segons Matías Vallés "arribarà l'atomització i la ruptura. Tot això farà que el poder deixi de ser estable i passarà a ser un laboratori, es digui Pacte de Progrés o es digui una altra cosa".

El 1995 es produí al Consell de Mallorca un pacte de centre-esquerra que dona la presidència a Maria Antònia Munar, la presidenta d'Unió Mallorquina, i entren en el govern insular el PSIB i el PSM que compten amb el suport d'Esquerra Unida. Aquest pacte va ser el precedent de l'actual pacte de govern de centre-esquerra. El pacte al Consell va suposar una experiència nova, una coalició que no s'havia assajat mai. L'actual president, **Francesc Antich**, aleshores era responsable de Medi Ambient i feia un balanç positiu del pacte, el gener del 1998. "Crec que la valoració del pacte al Consell Insular de Mallorca és positiva. D'alguna forma s'ha intentat donar una altra dimensió al que era el Consell Insular. El Consell, anteriorment, havia estat un apèndix, un departament més del Govern balear i passava bastant inadvertit, no era, en realitat, una institució amb un impuls polític clar, amb una personalitat política clara. El Pacte de Progrés ha aconseguit que ara es pugui començar a parlar del Consell com de la primera institució de l'illa i es pot començar a considerar com el Govern de Mallorca". Antich estava d'acord amb les tesis de Maria Antònia Munar en el sentit que els consells són "alguna cosa més que una administració local o un ajuntament d'ajuntaments". Antich destacava, d'altra banda, que el diàleg entre els tres partits al govern del Consell -UM, PSIB i PSM- amb el suport d'EU havia estat bo i que s'havia aconseguit consens en matèries com l'ordenació territorial; destacava que es podia donar un pacte semblant per governar la comunitat autònoma i tenia clar que seria en aquest cas el PSIB que presidiria la comunitat perquè "no es pot donar el mateix cas que a Mallorca, el partit que té implantació a totes les illes ha de presidir la comunitat" deia Antich en referir-se a un futur pacte de govern en cas d'una coalició de centre-esquerra.

Quan feia aquestes declaracions Antich no era ni candidat, encara que ocupava un càrrec orgànic important, secretari del PSIB a Mallorca, i llavors es parlava d'un tiquet electoral format per Andreu Crespí, secretari general del PSIB i el mateix Antich. Antich derrotà Crespí a unes eleccions primàries.

Però el que crida l'atenció és que l'actual president quasi avançàs en aquesta entrevista dues coses: d'una banda el model insularista i d'altra que era perfectament possible que un candidat del PSIB presidís el Govern en un pacte de centre-esquerra.

La idea d'un gran pacte de partits de centre-esquerra no era gens nova dins el PSIB. El secretari general del partit socialista l'any 1993, **Joan March** feia una aproximació al que podria ser el Pacte de Progrés. "El general Cúster contra els indis sioux o viceversa", era el títol del reportatge aparegut el número 13 d'*Ona* (octubre, 1993). El secretari general del PSIB, Joan March, va constatar que els vots del

PSOE, Esquerra Unida, PSM i Els Verds sumaven més que els del Partit Popular i que només els resultats d'Unió Mallorquina, per magres que fossin, salvaven la dreta de perdre la majoria. Segons Joan March "aquesta situació permet imaginar un govern de progrés en el qual es podrien incloure tots els partits d'esquerra i, fins i tot, partits que es defineixen de centre, com UM".

La resposta del president **Cañellas** va ser immediata "el pacte de les forces de progrés -digué Cañellas- és com una pel·lícula d'indis on tots els sioux han de ajuntar-se per fer la guerra al gran home blanc".

CAP AL CANVI POLÍTIC

El maig del 1999 gairebé totes les forces polítiques de centre-esquerra esperaven que es produís un canvi de govern a les eleccions de juny. *Un govern per a un nou temps*, cita el 13-J va ser el títol d'*Ona* número 69, on tots els candidats eren entrevistats i s'hi donava la impressió que el canvi polític era quasi un fet. Jaume Matas, Francesc Antich, Pere Sampol, Maria Antònia Munar i Eberard Grosske venien el seu programa i manifestaven les seves esperances.

Jaume Matas, president del Govern i candidat del PP advertia al PSIB dels perills de pactar un govern amb una

coalició de forces en la qual hi fos Esquerra Republicana que és un partit "que no és constitucionalista, ni autonomista, ni moderat. Torn a la pregunta anterior, vostè creu que a cap altre lloc d'Espanya el PSOE pactaria anar sota el mateix programa que Esquerra Republicana". Jaume Matas ja es veia venir que si no treia majoria absoluta ho tendria bastant difícil.

Francesc Antich, candidat socialista, assegurava que "el canvi en aquesta comunitat autònoma s'ha de produir el 13 de juny, no hem d'esperar el canvi de segle, tot i que només hi hagi uns mesos de diferència (...) mostren la nostra predisposició a parlar d'un pacte, si és necessari, per poder governar tant amb Unió Mallorquina com amb la resta de forces que, des de fora o des de dins, han mantingut el Pacte de Progrés durant els darrers quatre anys".

Pere Sampol, candidat del Partit Socialista de Mallorca (PSM), manifestava la seva opinió que després del 13-J "la situació política, segurament, provocarà que cap força política no tenguim majoria absoluta a les principals institucions. Aventura que el PP perdrà la majoria absoluta al Parlament i que perdrà també els consells de Menorca i d'Eivissa i que tornarà a perdre la de Mallorca i que perdrà també la majoria absoluta a ajuntaments importants com Palma, Manacor, Lluçmajor i tal vegada Inca (...). El fet és que partits que tenen una concepció tant distinta com el PSM, PSOE, UM i EU hem estat capaços de posar-nos d'acord en uns mínims (...). Què passarà dia 14 de juny? Totes les forces polítiques ens haurem d'asseure i no només parlar del Govern, sinó parlar d'un model per al conjunt de les Illes Balears, tot partint dels ajuntaments. Serà un gran canvi

polític que ha de descansar en una nova manera de fer política, amb més honestat, transparència i participació".

Maria Antònia Munar, candidata d'Unió Mallorquina, no desvetllava gran cosa sobre futurs pactes postelectorals. Assegurava Munar que "no volem tancar les portes a cap negociació. Repetesc que nosaltres estam disposats a parlar amb tothom. Ara bé, és cert que Mallorca, les Balears, necessiten un equip de govern renovat en la seva totalitat". Per la seva banda, **Eberhard Grosske**, candidat d'Esquerra Unida-Verds, destacava que "esper que el dia 13 sigui el moment del canvi polític. Que hi hagi una majoria política de forces d'esquerres i que Esquerra Unida i Els Verds tenguem un pes important en el govern de la comunitat autònoma i que puguem incorporar les nostres propostes i la nostra visió de les coses a l'acció futura de govern".

Després varen venir algunes crítiques per la forma en què es va fer el pacte i l'excessiu poder que hi va tenir la presidenta del Consell de Mallorca, Maria Antònia Munar.

DEBAT DELS CONSELLS INSULARS

Però, des del punt de vista institucional, amb el Pacte de Govern del 1999 quedava encetat el debat sobre el model institucional de les Illes Balears. I si aquest model -més

poder per als consells insulars- era fruit d'una reflexió política o d'una conjuntura on UM havia fet valer els seus diputats. De fet, el repartiment de poder al Pacte de Progrés va ser polèmic. L'expresident del Congrés, **Fèlix Pons**, encara que fent referència a una situació general deia unes paraules que semblaven dirigides a analitzar la manera com es va fer el Pacte de Progrés. "La lotització és un fenomen que tenim molt a prop i que encara no s'ha donat. La lotització consisteix en la coalició o en l'acord d'unes forces polítiques per governar, però no sobre la base de compartir la responsabilitat d'un projecte, sinó sobre la de compartir sectors de poder. És a dir, no compartir, sinó repartir. Això vol dir que no s'impulsa un projecte a partir de l'acord, sinó que es permet a forces minoritàries actuar a sectors que se'ls lliura, perquè a aquests sectors concrets facin el que vulguin (...). Això és una perversió brutal del que significa impulsar projectes compartits. Aquest risc es pot donar molt fàcilment quan els acords de govern no es fan per compartir responsabilitats d'un projecte, sinó per repartir-se el poder". En opinió de Fèlix Pons, aquesta manera de procedir suposa per exemple, establir falsos consensos que, en definitiva "amplien la distància dels ciutadans, la dificultat de representar una pluralitat i una complexitat".

La qüestió de la Llei de consells insulars va ser actualitat durant mesos. Unió Mallorquina va posar l'any 1999 com a condició per signar el Pacte de Progrés que els consells s'instaurassin com a òrgans de l'autonomia i que el de Mallorca fos un autèntic govern de l'illa. Un estudi que va presentar UM organitzava el Consell com un govern, amb un executiu format per consellers no electes. A la vegada els ens insulars mantenien les competències de les corporacions locals.

Ona va dedicar un monogràfic titulat *Les Illes: juntes o separades* (*Ona* núm. 73 gener del 2000) a aquest tema. Les opinions de polítics i juristes varen donar un panorama diversificat d'opinions. Un dels principals abanderats de la tesi contrària a Unió Mallorquina va ser el professor **Bartomeu Colom**. "Jo pens -deia Colom- que el model dels consells insulars no és el dels territoris històrics, claríssimament, els consells insulars no són institucions d'autogovern, són corporacions i, per tant, les corporacions locals estan protegides per la Constitució, la Llei bàsica de règim local i l'Estatut d'autonomia, i no podem fer la configuració que voldríem, sinó que estam limitats, i aquest és el tema de fons". Colom s'estenia en l'explicació de quins articles xocaven contra la "bicefàlia" als consells, en el sentit que fossin govern no electe i corporació electe, citava l'article 141.4 de la Llei de bases de règim local i el 23.2, que regulen l'organització dels ens locals i els drets dels consellers electes. "L'article del Projecte que diu que els consellers del govern insular podran no ser consellers electes. Això és inconstitucional, perquè els consellers electes que han de fer, jugar a boles? És a dir, no té cap sentit que facem unes eleccions per elegir uns membres del Consell Insular, que just faran unes funcions mínimes que seran les funcions locals, quan allò important ho faran unes persones que no necessàriament hagin de ser electes".

Colom era bastant clar quan explicava perquè no estava d'acord amb la llei proposada per UM. "A la llei s'hi pot preveure que a més del president, el ple i les comissions, també puguin prendre decisions els consellers electes. Aquí hi ha dos models de configuració de les administracions: el burocràtic i jerarquitzat que és el de la comunitat autònoma o l'Estat, on nosaltres no hem elegit els consellers i com a molt el president surt del Parlament, però a partir d'aquí, els ministres són de la confiança del president i, per davall d'ells o dels consellers hi ha una administració burocràtica i jerarquitzada. I què volem ara, afegir el model burocràtic a una administració corporativa. Hi ha gent que diu, hem d'anar a un model burocràtic perquè hi ha consellers que són membres del Parlament. Bé, això no s'arregla d'aquesta manera, sinó que potser hauríem de fer una reforma de l'Estatut i fer que se separin els càrrecs, perquè uns facin lleis i els altres administrin."

Colom proposava un major control democràtic del govern insular, la possibilitat de poder plantejar recursos d'alçada en el Ple per decisions del govern insular i atorgar la potestat reglamentària d'aquest govern al Ple, entre d'altres mesures per fer més democràtica la Llei de consells insulars.

També les tres presidents dels consells donaven la seva opinió. Com és natural **Maria Antònia Munar** es mostrava absolutament convençuda de la bondat del seu projecte. "L'estructura és igual de democràtica que la corporativa i més àgil i eficaç", defensava Maria Antònia Munar. Una opinió més matisada tenia **Joana Barceló**, presidenta del Consell de Menorca. Deia Barceló que "una qüestió que s'ha de plantejar és l'articulació del control per part dels grups de l'oposició del govern insular" i destacava que "Unió Mallorquina no és més insularista per haver presentat aquesta llei, el que es pretén es pot fer a través d'aquesta estructura o mitjançant l'actual, amb òrgans col·lectius o unipersonals, el problema és que la iniciativa d'UM no resol el finançament, no tanca el tema de les competències, ni del control democràtic".

Pilar Costa, presidenta del Consell Insular d'Eivissa, destacava també que el plantejament d'UM és difícil d'assumir "en especial respecte dels consellers no electes que han de ser sotmesos a un mecanisme de control".

El president del Parlament, **Maximilià Morales**, assenyalaria a *Ona* (núm. 73 gener del 2000) que "no només parlem de Mallorca, perquè crec que això s'ha dimonitzat molt, se satanitza i es diu que Unió Mallorquina agrana cap a Mallorca, quan el que vol és un model de comunitat que doni als consells insulars unes capacitats que actualment té el Govern de la comunitat. És el mateix cas de quan el Govern central va donar unes competències a les comunitats autònomes. Jo crec que som dins un procés de canvi ordenat i raonable cap a una estructura més adequada a la nostra realitat social. Les Illes Balears continuaran sent les Illes Balears, no seran cap federació d'illes ni res semblant, però cada illa tindrà les competències i la capacitat de decidir sobre els assumptes propis. Això no vol dir que no hi hagi un govern de la comunitat que marqui una política global per a tota l'autonomia".

Aquest debat de l'insularisme ja és antic perquè va ser l'excusa de la dreta eivissenca per boicotejar l'Estatut del 1983. Així ho recordava l'historiador **Gori Mir**, aleshores diputat del PSOE, a *Ona* (núm. 65, febrer del 1999) quan deia "el problema no era, però, un enfrontament d'illes, sinó que la insularitat s'instrumentava com a element per aconseguir allò que la dreta conservadora volia, és a dir, instruments per perpetuar el seu poder".

Joan Pons Quintana, advocat menorquí i abanderat de l'insularisme hi destaca que l'estructuració insularista, fins i tot amb representació paritària de les illes al Parlament va ser defensada ja abans que s'aprovàs la Constitució. Recorda Pons Quintana: "Nosaltres a Menorca defensàvem la paritat. Va ser Fèlix Pons qui va assenyalar que això no podia ser de cap de les maneres, que havíem d'anar a una fórmula proporcional, encara que corregida. I clar, ja immersos en un model que exigia que la comunitat fos balear, resulta que reneixen totes aquestes teories que havíem barrejat abans de la Constitució i que fins ara semblaven superades. I no hi ha hagut mai una paraula del PSOE en favor d'aquesta transformació, és més, fins i tot com a *flatus voce*, el PP sempre ha estat més descentralitzador, més insularista que el PSOE. De fet Abel Matutes va defensar l'insularisme des d'Eivissa. Ara, curiosament seria un govern presidit per un socialista que havia d'aixecar aquesta bandera, i moltes vegades els canvis que es fan amb incoherència amb la pròpia ideologia passen factura. Bé, ja li dic, si són capaços de superar les dificultats no seré jo que s'hi oposi, tot el contrari".

LA QÜESTIÓ NACIONAL

El nacionalisme ha estat també objecte de debat. L'historiador **Gregori Mir**, també feia una reflexió sobre el tema. Assegurava Mir: "Històricament parlant s'ha de dir que no existeix un sol catalanisme, això és el primer que s'ha de dir, que existeixen diferents catalanismes i que, per tant no es poden mesurar igual (...) quan parlem de catalanisme, sobretot aquí, no hem de parlar de catalanisme polític, sinó de catalanisme cultural (...). A Mallorca el catalanisme no ha estat mai ben interpretat. Els que més l'han utilitzat han estat, justament, els anticatalanistes".

Mir destacava que la Segona República va intentar solucionar el tema de Catalunya amb un estatut d'autonomia i que el nacionalisme va tenir en aquella època a les Illes uns defensors que eren a diferents partits polítics, però que no hi havia un partit nacionalista. Només quan es funda el Partit Socialista de les Illes (PSI) per gent que políticament ve de l'esquerra sorgeix una força nacionalista, després transformada en l'actual Partit Socialista de Mallorca (PSM). Malgrat això, hi ha precedents de pensament nacionalista, com demostra Mir a la seva obra *El mallorquinisme polític*, des de la Renaixença i principi de segle.

Està d'acord Gregori Mir que l'actual Estatut d'autonomia és dels més fluixos que es varen aprovar i que Balears va entrar en el furgó de coa del procés autonòmic. En els textos inicials, l'Avantprojecte d'estatut es redactà per representants de

diferents forces polítiques, s'havia d'anar a una autonomia més completa, però el Govern d'UCD va reconduir el procés autonòmic, tal vegada preocupat pel cop d'estat del 23-F. Malgrat totes aquestes dificultats, tant l'autonomia com el nacionalisme han anat avançant i ara es tornen a plantejar qüestions que fa anys que no sorgien, com per exemple, el dret a l'autodeterminació, la reforma del títol vuitè de la Constitució, etc. Malgrat tot, hi ha persones que no es mostren gaire optimistes a l'hora de fer un balanç dels avanços en aquesta qüestió. El professor **Bartomeu Colom** a l'*Ona* número 23 d'octubre del 1994 ja advertia que "la nostra comunitat autònoma necessitaria un partit que vertebràs un projecte real, si no tot aquest muntatge que hem fet, bastant costós, no servirà de res. Per donar sentit a tota aquesta estructura que hem instaurat necessitariem una força política real. I, aquí, a diferència d'altres comunitats, no hem tengut un partit d'aquestes característiques, o almenys, no l'hem tengut com a força majoritària. Unió Mallorquina no ha aconseguit l'expansió d'una força nacionalista conservadora (...) i el PSM no ha sortit de sa gerreta. Això no vol dir que no els apreciï. Ens falta un nacionalisme sòlid".

Mateu Morro, secretari general del PSM, destacava a una entrevista a *Ona* (núm. 65) que "hem de dir que l'autogovern i el procés polític que puguin dur les Illes Balears no es pot limitar a un tema de competències. Són més coses que competències. En principi és el reconeixement com a nacionalitat de les Illes Balears, és a dir, reconeixement per la població de les Illes Balears i pel conjunt de pobles que hi ha dins l'Estat, pel mateix Estat i dins Europa".

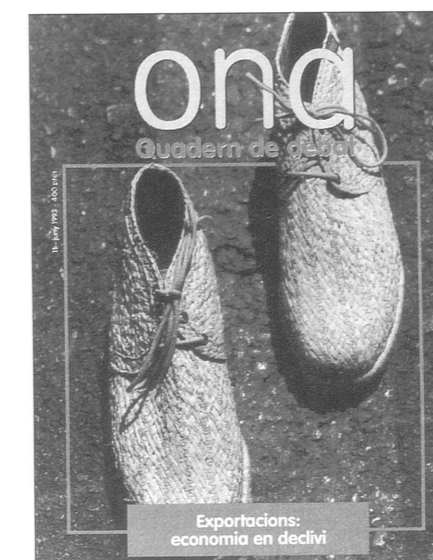
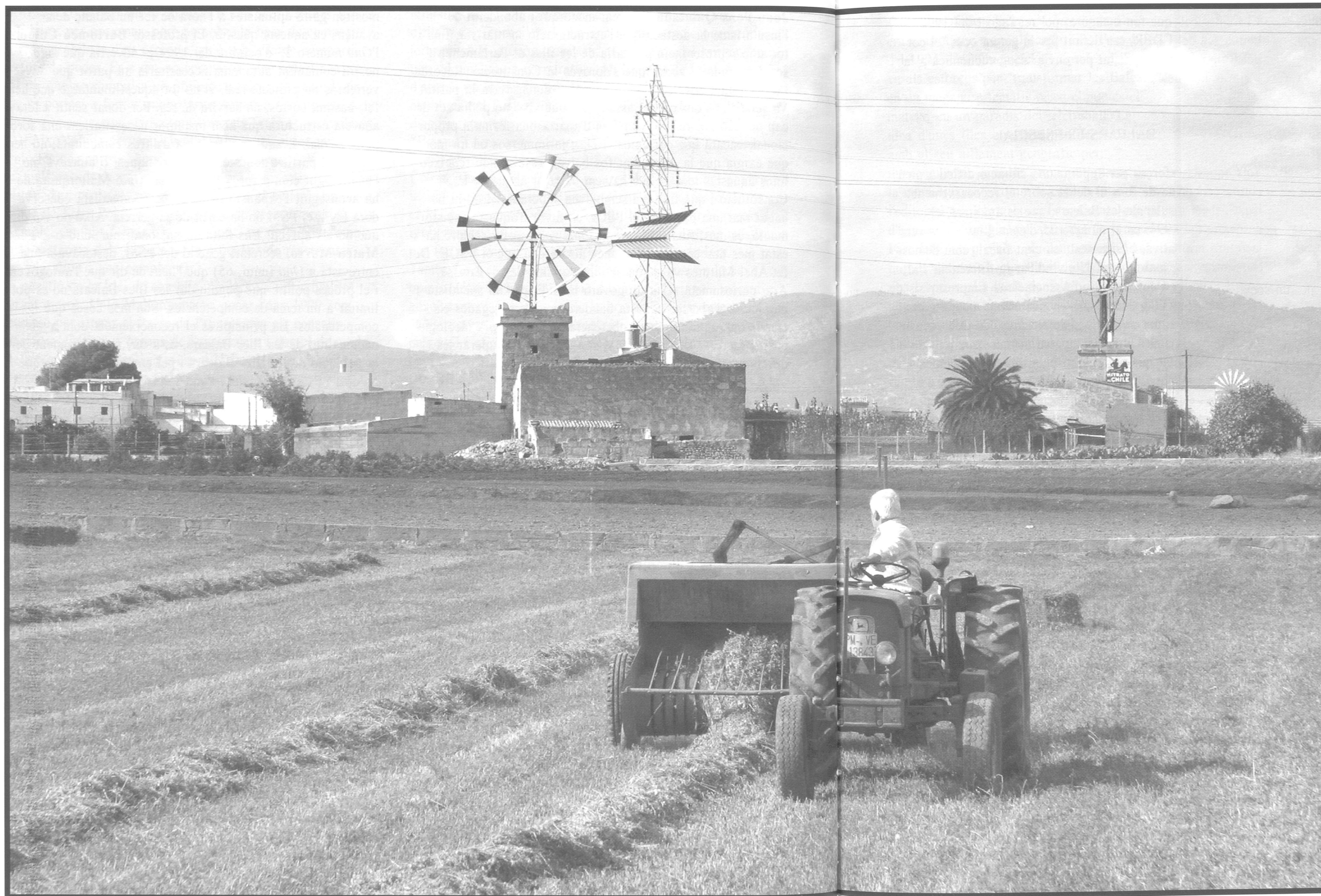
Afegia Morro que "evident hi ha el tema del concert econòmic i el tema simbòlic que és important, es tracta de tenir una selecció nacional, que la llengua sigui present a la moneda que s'empri, en els bitllets o en l'himne... en definitiva tot allò que fa del propi país, un país més o menys".

El professor **Oliver Araujo**, catedràtic de dret constitucional, en el mateix número destacava que "l'autodeterminació no hi cap a la Constitució, però la Constitució és reformable, encara que qualsevol solució hauria de ser molt consensuada". Respecte de les Illes assenyala que "quasi varen anar per la força a l'autonomia. AP la va acceptar a disgust i al Senat hi varen votar en contra. Els que han administrat l'autonomia han estat aquells que no hi estaven massa d'acord al seu moment i això ha dut certes dificultats". El professor Oliver destacava també que "a Mallorca la consciència nacionalista té un problema que és la indefinició del marc territorial. Quina és la nació? Mallorca?, Balears, els Països Catalans? Tant UM com el PSM es posen nerviosos quan se'ls toca aquest tema. Diuen que la nació és Balears, però seria un nacionalisme d'àmbit català circumscrit a Balears".

Unes qüestions que majoritàriament la societat de les Illes Balears no ha tengut mai clares i que, en referència a la representació d'aquestes idees polítiques, aquesta sempre ha estat minoritària. El panorama polític segueix dominat pels partits d'àmbit estatal que cada vegada són menys sensibles als fets diferencials.

Economia: A l'ombra del turisme

Per Maria Ferrer

Si algú hagués partit molt lluny de Balears, l'any 1992, i hagués tornat ara, d'una cosa en pot estar segur: malgrat la crisi econòmica, els atemptats terroristes, les pluges, l'ecotaxa i d'altres novetats, les Illes continuen sent un destí turístic per excel·lència, i la seva economia continua marcada per aquest fet. Malgrat això, la diversificació i la recerca del desenvolupament d'altres sectors ha estat i continua sent un objectiu comú. Marcat, en aquest període, per tres fets importants: l'expansió de les noves tecnologies, l'entrada en vigor de l'euro i el reconeixement formal, per una llei estatal, del fet insular balear, amb el règim econòmic especial.

Si fa deu anys la població ocupada a l'arxipèlag era de prop de 250.000 persones, ara és de devers 400.000, segons dades de la Seguretat Social. Després de la crisi dels anys 93 i 94, el mercat de treball de les Illes ha seguit una línia ascendent en tots els sectors, especialment acusada en el cas de la construcció. L'atur ha arribat a nivells mínims històrics. El darrer exercici, el del 2001, es va tancar amb 22.000 persones sense feina, quan el maig del 1994, en el número 20 del *Quadern de debat d'Ona*, es parlava dels "calfreds" que provocava que aquesta xifra, llavors, s'hagués estabilitzat en prop de les 50.000 persones. Se sortia, segons afirmava l'assessor laboral i actualment

director general d'Economia **Antoni Monserrat**, de "la pitjor crisi d'ocupació de les nostres illes en els darrers trenta anys". El 1993, afegia, s'havien destruït més del 10% dels llocs de feina industrial, i, en la construcció, havien desaparegut més del 45% dels treballs existents el 1989.

Aquesta era la situació econòmica que es trobava l'aleshores conseller d'Economia, **Jaume Matas**, qui analitzava la conjuntura en el mateix número de la revista, en una entrevista titulada "Innovació i competitivitat", que resumia molt bé els projectes del recent incorporat al Govern de Gabriel Cañellas. Un parc d'innovació, el que després ha estat el Parc BIT, i un pla de competitivitat, que fou dissenyat per la consultora Andersen, eren les seves dues receptes de futur per a un moment que Matas descrivia de la següent manera: "Si analitzam sector per sector, veim com la construcció, a pesar de tot el que s'ha dit, es manté en una ocupació molt semblant a la del 1985, encara que evidentment va enregistrar la punta (una davallada) que ja he esmentat el 1989 i que segurament ja no es produirà mai més. En canvi, la indústria sí que ha perdut llocs de feina. Aquesta és la veritat. L'any 1985 hi havia 27.000 treballadors ocupats a la indústria i quasi deu anys després només n'hi ha 23.000. I això per a un economista té una resposta molt clara: és la crisi del model industrial occidental que ha entrat clarament en una fase postindustrial. No és una crisi conjuntural sinó que és específicament estructural que, a més a més, xoca amb la problemàtica d'un estat com l'espanyol on les crisis estructurals es multipliquen per mil a causa d'una política econòmica molt equivocada".

OBJECTIU 1: EL RAIGUER

"L'única esperança que hi ha en aquests moments -es deia a l'informe del citat número- tant per al sector primari com per al secundari, és la contribució de la Unió Europea, aparellada amb el consens entre els diferents agents socials de les nostres illes, per superar els desequilibris econòmics i territorials que, en el nostre cas, es tradueix en la declaració de la mancomunitat del Raiguer com a Objectiu 2 i amb l'extensió del Programa 5-B a tots els municipis agrícoles". Doncs bé, *Ona*, en el seu recorregut per la realitat illenca d'aquesta deu anys, analitzà en dos números el que significà aquesta inversió pública i privada a una comarca que vivia, tal i com es descriu al número 31 d'*Ona*. *Quadern de debat*, titulat *Raiguer: porta del futur*, "una situació gairebé desesperada. La tònica general dels darrers deu anys (la revista sortia l'octubre del 1995) havia estat un continu tancament de fàbriques". Quatre anys després, el març del 1999, *Ona* treia al carrer el seu número 66 amb unes xifres molt diferents. El balanç de la inversió europea, que s'havia gestionat a través del Consorci per al Desenvolupament del Raiguer (CDER), constituït pel Govern i els onze municipis integrats, ens havia duit, segons es llegia a la revista, "del declivi industrial al ressorgiment". "Si pensam que les primeres subvencions arribaven el 1995 i que només han

passat quatre anys veim que les xifres són espectaculars. Una inversió industrial a la comarca de més de 24.000 milions de pessetes! S'han creat més de tres-centes noves empreses. Hi ha un superàvit de població de tres mil habitants i, paral·lelament, l'atur ha disminuït en més de mil persones", declarava satisfeta a una entrevista **Antònia Ordinas**, qui, juntament amb **Magdalena Martorell**, ha gestionat els projectes de l'Objectiu 2 a través del Consorci. El Centre Bit, que fou inaugurat pel rei l'agost del 1998, com a seu del CDER, era definit per la gerent com "el cor del Raiguer, amb capacitat per enviar sang econòmica a la resta de les Illes".

BALEARS ÉS ESPECIAL

Tots aquests esforços per superar una situació difícil tenien com a cançoneta de fons el debat sobre el reconeixement legal del fet insular de les Balears, que és analitzat, el desembre del 1994, en el número 25 d'*Ona*. Llavors es veia la futura normativa, bàsicament, en clau fiscal, com demostra l'entrevista, amb el títol "Reivindicar la diferència", al president de la Confederació d'Associacions Empresariales de les Balears (CAEB), **Josep Oliver**, que encara ocupa aquest càrrec. "Necessitam un conjunt de mesures, de diferenciacions tributàries amb els territoris continentals, que pal·liïn els costos d'insularitat que patim. En segon lloc, quan començarem a parlar d'aquest tema, pensàrem que en el camp del turisme un estatut fiscal diferenciat ens faria més competitius davant d'altres territoris insulars que sí tenen reconeguda la seva especificitat econòmica i, a més, ens ajudaria a pal·liar diferències amb territoris continentals competidors nostres". Molt més escèptica, i vist el que ha passat després, més encertada, era l'anàlisi que feia **Joan Ramallo**, catedràtic de dret financer i tributari de la Universitat Autònoma de Madrid i que fou, del 1982 al 1989, com a independent, diputat al Congrés pel PSOE. "Jo no acab de veure que la insularitat tenguí un pes suficient", contestava quan se li demanava si la reclamació d'un estatut fiscal diferenciat era justificada. "Hi pot haver uns costos d'insularitat que es poden corregir, però també hi ha costos d'aïllament a zones que no són insulars. Hi ha territoris a la Península que sofreixen aquest aïllament i la mateixa Constitució espanyola, a l'article 130, preveu la protecció de les zones de muntanya. I això mai no ha justificat un règim d'estatut fiscal per a les comunitats autònomes que tenen més muntanyes. I d'altra banda, segons record, els estudis sobre els costos d'insularitat que s'han fet a les nostres illes, com el que va fer Alenyà, tampoc no arriben a cap conclusió dramàtica". Finalment, el règim especial de Balears fou aprovat, l'any 1997, amb moltes diferències respecte de l'ambiciós text que havia sortit del Parlament de les Illes. La llei no incloïa cap benefici fiscal i l'única repercussió directa immediata fou la pujada dels descomptes del transport aeri i marítim per als residents del 25% al 33%. La resta consistia en unes ajudes

per al transport marítim de mercaderies i en la creació de nombroses comissions per analitzar la problemàtica que provoca la insularitat per sectors. El debat sobre l'abast real del règim especial continua obert.

L'ESTRATÈGIA BIT

Del boom turístic a la revolució telemàtica era el títol que treia al carrer *Ona* l'octubre del 1994. Un número, el 41, que es dedicava als esforços per "transformar les Balears en un megaparc temàtic o, en el que és el mateix, en un paradís del teletreball. La idea d'un es de illes que trenquen decididament amb el seu aïllament geogràfic per interconnectar-se a les grans autopistes de la comunicació", com s'hi explicava a l'editorial que obria la revista. Com a centre d'aquesta estratègia, per part del Govern, el Parc BIT, un projecte pendent encara d'un impuls definitiu i que llavors acollia només una empresa. La taula de debat entorn a aquest projecte se centrà en bona part en la conveniència de Son Espanyol, devora la Universitat, com a seu, ensenya i ubicació del parc. "La promoció de Mallorca no implica en la nostra opinió la creació d'una nova ciutat, per molt telemàtica que sigui, a un territori verjo. Hauríem de ser capaços d'oferir les noves tecnologies sense aquesta hipoteca de territori", criticava el secretari general del GOB, **Miquel Àngel March**. "El Parc BIT comporta, tot i l'ocupació, un projecte de futur i en aquest sentit l'hem d'analitzar i no només des d'un punt de vista d'ocupació urbanística. I el Parc ha d'estar prop de la Universitat", afirmava **Llorenç Valverde**, director del Departament de Matemàtiques i Informàtica de la Universitat de les Illes Balears. Des del Col·legi d'Arquitectes, **Artur Vila** defensava la tria del projecte de l'arquitecte britànic Richard Rogers. "S'ha contrastat amb els millors projectes del món, ell mateix ha canviat el projecte i l'ha adaptat a la realitat del nostre territori i societat (...). El projecte de Rogers pot ser el que va ser la intervenció del Centre Pompidou, un paradigma, que sigui un exemple mundial de com intervenir en un espai rural per fer-lo útil". Finalment, **Andreu Font**, director del Parc, explicava que aquest "té un caràcter instrumental, al servei d'una estratègia que podem dir-ne de diversificació econòmica de cara al segle XXI. Es tracta d'una diversificació que contempla d'una banda les noves realitats emergents i que es consoliden en distint grau a tot el món i de les possibilitats de Balears".

El Parc BIT fou oficialment inaugurat el passat dia 7 de novembre. Una quinzena d'empreses conviuen en un espai que encara necessita anys per consolidar-se. De Richard Rogers poc n'ha quedat com a empremta: no hi ha ni els seus habitatges ecològics ni el seu edifici singular. El debat territorial ha quedat en segon terme i ara la pregunta que es planteja és si la milionària inversió pública que s'ha duit a terme a Son Espanyol servirà per crear un lloc de referència en el desenvolupament de noves tecnologies. A més del Parc BIT, les pàgines d'*Ona* han servit també per descriure tot el que ha significat per al món empresarial la revolució tecnològica. *Internet: present, real i a la carta*, el número 77 corresponent als mesos de maig i juny del 2000, mostrava com la xarxa s'ha anat introduint al treball diari de molts illencs com a eina imprescindible per no perdre el tren del futur. Dos metges, **José Luis Arboledas** i **Pedro More-**

no, un cuiner, **Koldo Royo**, i un informàtic, **Joan Marquès Faner**, hi expliquen les seves experiències i demostren que Balears també són a l'avantguarda en l'ús de la xarxa.

INVESTIGACIÓ?

On no s'és al capdavant sinó més aviat el contrari és en inversió en investigació. El número 93 (gener 2002) de la revista *R+D*, un pla per deixar la cua analitza les xifres i les causes que fan que només el 0,25% del producte interior brut de les Illes es dediqui al que es coneix com R+D (recerca i desenvolupament), quan la mitjana estatal és del 0,9%, molt per davall, a més a més, de la resta de països de la Unió Europea. Per què? "Tenim un retard perquè la quantitat global que es dedica a investigació és poca i perquè, a més, hi ha pocs investigadors per habitant. El problema és que totes les gestions que es fan en investigació tenen un temps de resposta llarg", afirma **Eugeni García**, vicerector de Recerca i Política Científica de la UIB a una entrevista. "A les Illes Balears patim una manca d'investigadors, probablement no superam una quarta part de la mitjana estatal i, és clar, amb aquesta situació difícilment podem avançar", assenyalava també **Enric Tortosa**, director general de Recerca, Desenvolupament Tecnològic i Innovació. La solució? Segons el Govern, el Pla d'R+D, que ha de servir per "reforçar la base científicotècnica de la societat de les Illes Balears per afavorir la creació de nous grups i centres de recerca en àrees prioritàries per al nostre desenvolupament econòmic i social. Es vol prioritzar un nombre reduït d'àrees temàtiques directament relacionades als objectius socioeconòmics, com pot ser el turisme, la societat de la informació, el medi ambient o la sanitat, i implicar els agents socials en activitats de recerca i innovació, tant pel que fa a la indústria o als serveis", afegia Tortosa.

DE LA VAGA A LA LLEI DE COMERÇ

La història del comerç en aquest deu anys començà amb una vaga, el 19 de febrer del 1992, que va tenir un seguiment massiu. La convocatòria la varen fer conjuntament les patronals PIME, AFEDECO i els sindicats UGT i CCOO. El motiu era la imminent concessió d'una llicència a una gran superfície a Palma. Avui per avui, aquesta companyia, per mor d'una operació posterior, disposa de dos grans magatzems a Ciutat. S'han obert noves grans superfícies, però la principal novetat del sector és l'entrada en vigor, el 2001, d'una llei molt restrictiva quant a aquest tipus de comerç, que limita els horaris, els dies d'obertura en festius i els períodes de rebaixes. La regulació fou recorreguda pel Govern central davant el Tribunal Constitucional, que en un principi suspengué l'aplicació dels articles fonamentals. En una decisió posterior, rectificà i només manté suspesos els referits als saldos, les promocions i les vendes amb pèrdues. *Ona* ha dedicat dos números íntegres al comerç illenc, que aglutina el 2,7% de la població activa, és a dir, 47.000 llocs

de feina. En el primer, sota el títol *Rebaixes fora de temporada* (número 16, gener del 1994), la dicotomia sempre present del petit i mitjan comerç/grans superfícies es reflectia en el temor que les segones produïen en un sector que es començava a recuperar, com la resta, d'una crisi. El debat sobre el mal que aquests grans comerços podien infringir era més obert que mai, potser en uns termes que avui no s'entendrien, i hi havia una reclamació comuna d'una llei que resolgués els nombrosos dubtes existents. Aquest és un extracte de la taula rodona que publicà la revista a aquest número, en la qual participaren **Miquel Alenyà**, economista, **Ana Maria Moreno**, presidenta de l'Associació de Consumidor UNAE i **Miquel Rosselló**, director dels establiments de confecció Roxa:

Moreno: "Em sembla molt malament aquest costum que hi ha avui en dia de dur els nins a passejar a les grans superfícies els diumenges, en lloc de dur-los a passejar al camp o a jugar. Pensam que si durant la setmana hi hagués horaris flexibles, els diumenges s'hauria de tancar amb excepcions fetes, com per exemple, les zones turístiques o els forns. Alenyà: No sols convé que els diumenges estiguin tancades les grans superfícies per aquests motius, que són molt vàlids, a més a més, es produeixen uns efectes distorsionadors i d'empobriment per al comerç tradicional que perjudiquen el conjunt de la societat i de l'economia.

Rosselló: Moltes famílies volen anar a comprar juntes i pot succeir que encara que el comerç tèxtil tenguí obert entre les deu del matí de dilluns i les vuit de l'horabaixa del dissabte no tenguin temps, i jo opin que, per exemple, es podria establir que durant dos dies a la setmana s'obris més tard i es tancàs a les deu del vespre i si tots ens posàssim d'acord en els mateixos dies, es podria aglutinar una gran quantitat de gent al centre. I això ho hauria de regular la Conselleria de Comerç".

El número 96 d'ONA, *Comerç urbà, en defensa de viles i ciutats*, l'abril del 2002, sortia al carrer just després que el Constitucional aixecàs la suspensió de la Llei de comerç. Govern i representants del petit i mitjan comerç mostraven la seva satisfacció per la decisió, mentre que el representant legal de l'Associació Nacional de Grans Superfícies (ANGED), **Bartomeu Sitjar**, es mostrava molt crític amb la normativa. "És que nosaltres hem de tenir la ciutat que els polítics volen? Si la gent se'n vol anar a fora és perquè la gent se'n vol anar a fora. La ciutat és la que volen els ciutadans i n'hi ha que no tenen on anar a l'estiu quan fa calor i volen una gran superfície amb aire condicionat amb un lloc on jugar els al·lots. La meva lluita és la de la llibertat, llibertat de comerç".

SET PLAGUES SOBRE EL CAMP

L'agricultura i ramaderia balear han sobreviscut les set plagues. La seva situació no era bona l'any 1992 i tampoc no ho és ara. Segueix sent un sector molt minoritari, amb cada cop menys pagesos -fa nou anys els afiliats a la Seguretat

Social eren catorze mil actualment són, incloent els autònoms, devers onze mil- i de major edat. Durant aquest temps han patit molts i diferents problemes, que han estat analitzats per *Ona*: els efectes de la reforma agrària europea, la sequera o malalties com la de les vaques boges. Tant per motius conjunturals com més de fons, l'activitat primària, abans eix de la vida illenca, viu una crisi permanent que, com explicava l'editorial del número 90 d'*Ona*, l'octubre de 2001, "no reflecteix sinó una profunda decadència i, no obstant això, haurem de donar la raó a aquells que creuen que el món rural continua sent necessari per mantenir el rumb i, per què no dir-ho, la identitat de la societat".

El novembre del 1993 (número 14), *Ona* treia al carrer un exemplar titulat *Fora vila: empatx d'Europa*. La política agrària europea, la crisi d'AGAMA, la manca d'aigua i la necessària vinculació entre l'agricultura i ramaderia i el sector hotelier eren els temes centrals de la revista en la seva àmplia anàlisi del sector. L'aleshores conseller d'Agricultura, **Pere J. Morey**, explicava com "Espanya ha d'adoptar i ha adoptat una política de reducció de la quantitat de gent que hi ha al camp i nosaltres hem de fer la política contrària perquè no podem baixar més. En conseqüència, la política agrària que convé macroeconòmicament a la resta de l'Estat espanyol és la medicina contrària, i no ens convé a nosaltres. Aquí hi ha la meua batalla per fer entendre al Ministeri d'Agricultura que hem de dur endavant una política agrària en la qual la producció d'aliments sigui la qüestió menys important i que allò principal sigui mantenir una xarxa social suficient a les zones rurals, una prestació de serveis per evitar que la gent fugi, i, sobretot, donar més importància a l'agricultor com a conservador del paisatge i del medi ambient". El socialista **Antoni Garcías**, en aquell moment senador per Mallorca, defensava la necessitat de pujar al tren d'Europa i no desenvolupar una política agrària "autàrquica". "Mai no podrem competir amb comunitats que tenen l'aigua molt més barata que nosaltres. Què ens falta aquí? Aferrar-nos a tot el que són les polítiques de la Comunitat Econòmica Europea per defensar la qualitat i l'associacionisme".

"Pobres propietaris", es titulava l'entrevista a **Ignasi Moragues**, en aquell temps president de la Federació d'Agricultors i Ramaders de Balears. Moragues es mostrava molt crític amb la política que havia seguit el Govern autònic amb la central lletera AGAMA. "El que jo no volia era que el Govern es gastàs 700 o 800 milions en AGAMA quan sabia que de totes formes l'empresa havia d'anar a fons (...). Per molta bona intenció que es posi, anar a salvar una fruita podrida costarà tres vegades més, i, a més, no servirà de res. No han aconseguit salvar el sector ramader. Jo li ho demostraré: hi havia 800 ramaderies i ara n'hi ha 400. Si la solució

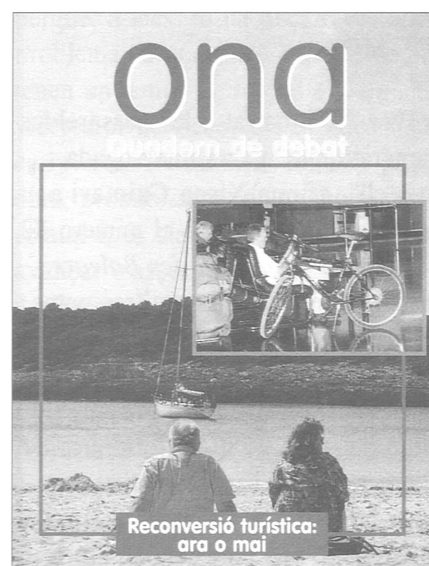
del Govern hagués estat bona, ara n'hi hauria 1.000". Vuit anys després, l'octubre del 2001, el sector preparava un congrés, celebrat el mes de novembre, "contra la desesperança", exposava *Ona*. El camp seguia en crisi, però no per ser cada vegada menys es feien escoltar manco. Joan Mayol, el primer conseller d'Agricultura del Pacte de Progrés, havia hagut de dimitir, perquè els pagesos li tragueren els tractors al carrer. Malgrat això, el seu successor, **Mateu Morro**, també del PSM, es mostrava optimista. "No es tracta de disfressar la realitat. Les coses són com són i no les podem amagar, però per això mateix cal ser conscient que no tot és negatiu (...). Tenim l'obligació de fer rendible el camp, no perquè els pagesos s'hagin de convertir en jardiniers, que és un dels altres tòpics que s'han de desterrar, sinó perquè a través del rendiment serà possible conservar l'entorn".

DE MODA

Un mallorquí, Miquel Adrover, ha triomfat a les passarel·les de Nova York. Un somni americà que "passa una vegada cada vint anys i li ha tocat a ell", afirma **Xisco Caimari** a una entrevista publicada el desembre del 2000 al número 82 de la revista *Ona*, on es parlava de *La moda a les Balears: realitat i oportunitats*. Caimari, juntament amb altres noms com Tolo Crespí, treuen el cap més enllà de les fronteres de les Illes i d'Espanya i vesteixen algunes de les capitals de la moda. Casualitat? Una nova realitat amb futur? "Tenim fàbriques de calçat i de bijuteria, però no hi ha fàbriques de tèxtil. De cara a mitjan i llarg termini s'haurà de crear una infraestructura industrial que ho permeti. La moda a Balears ara va per bon camí, però necessita una indústria, si no acabarà morint, acabarà quedant en una iniciativa d'un parell que podran sortir", assenyalava **Ana Menéndez** des de l'Institut de Desenvolupament Industrial (IDI). "Fer feina des de Mallorca té avantatges i desavantatges. Sobretot desavantatges econòmics, pels costs del transport. Jo ara mateix has enviat una caps a Nova York i quan ho vénen a cobrar et peguen unes clavades impressionants. De totes maneres, jo estic molt bé aquí (...). Som a dues hores en avió de qualsevol punt d'Europa i això no ens ho lleva ningú, i si he d'anar a Nova York el bitllet em costa pràcticament el mateix des de Palma que des de Madrid", opinava **Xisco Caimari** sobre el fet de crear moda des d'una illa. Es tracta, com conclouen a la taula rodona **Pere Trias**, director de l'IDI, **Inés Colom**, representant de l'Associació de Dissenyadors Balears, **Bartomeu Perera**, dissenyador de mobles, i **Antoni Munar**, tècnic en comerç exterior de calçat, de "Marcar les diferències": fer un producte propi de qualitat, diferenciat i amb capacitat de ser al mercat amb unes marques que el distingeixin per poder competir.

Turisme: La dècada prodigiosa

per Sebastià Verd

Fa deu anys el turisme sortia d'una llarga crisi i això va fer que tant des del Govern com des de les patronals i sindicats es demanés una reconversió. El Pla d'ordenació de l'oferta turística i les DOT varen ser algunes de les propostes emanades des del Govern, però aviat, a partir del 1994, s'inicià la major fase expansiva de tota la història

de les Illes Balears. El 1999 canvià el Govern i arribà l'enfrontament entre la Conselleria de Turisme i els hotelers. Després, la crisi -passat l'11 de setembre- tornà a fer acte de presència i hom se'n va témer que els deures que s'haurien d'haver fet al llarg de la dècada encara són per fer.

Durant el 2002 tots els mitjans de comunicació ens hem fet ressò de la crisi turística, una crisi d'abast internacional -provocada arran de l'11 de setembre- que s'agreujà amb problemes econòmics a Alemanya i a bona part dels països occidentals. Aquesta crisi ha suposat un descens del turisme internacional. A les Illes Balears aquesta disminució podria xifrar-se en un 6%, entre 500.000 o 600.000 turistes, la major part dels quals són alemanys, segons càlculs del mateix Govern. Això fa que parlem de nou milions de turistes, un descens que ha tingut repercussió sobre el producte interior brut que enguany serà un dels més baixos de la dècada, però que en realitat no fa sinó deixar les coses tal com eren cinc anys enrere, el 1998. Ens havíem avesat a créixer. Ja l'any passat les xifres foren gairebé estables i ja llavors el món empresarial s'inquietà. I és que des del 1992 al 1999 les Balears registraren un augment de tres milions de turistes, i passaren dels 6,4 milions als 9,7 milions, la xifra rècord de tota la història.

El d'enguany, per tant, és el relat d'una frenada al tercer boom, un període que segons els geògrafs **Macià Blázquez, Ivan Murray** i **Joana Maria Garau** s'ha caracteritzat per ser el de major desenvolupament de les Balears. *El tercer boom* és, precisament, el títol del seu llibre, on es recullen els principals indicadors de sostenibilitat del turisme. L'efecte del fort creixement registrat en els darrers anys, des d'un 1992 en què Son Sant Joan registrava un trànsit de passatgers no superior al dotze milions fins al 2000, quan va estar a punt de sobrepassar els vint milions. Endemés, el tercer boom ha duit que les Illes suportin durant l'estiu una població de 1.550.000 persones, amb una densitat de 309 habitants per quilòmetre quadrat que és semblant a la d'estats tan poblats com el Japó, l'Índia o Bèlgica. A suportar, també, la saturació de les carreteres, amb 941 vehicles per cada 1.000 habitants o a la saturació territorial, amb un 5% de tot el territori insular urbanitzat.

El creixement era insostenible. Ha repercutit a la vida quotidiana dels illencs -el preu de l'habitatge en pot ser l'efecte més directe- i ha modificat moltes pautes de comportament. Alentir el creixement era una necessitat que, en qualsevol cas, ha arribat per la mateixa evolució del mercat. Aquesta és la situació, segons els autors d'*El tercer boom*, però hi ha altres lectures. Opinions favorables a un quart boom segons les quals les Illes Balears són un territori que no té alternatives al turisme de masses i que per tant el seu model durarà mentre hi hagi una massa crítica que permeti el negoci dels majoristes de viatges. També lectures segons les quals un alentiment econòmic, i fins i tot una recessió- si a la crisi turística s'hi afegeix un descens de l'activitat constructora- pot afectar l'estructura essencial del model econòmic de les Illes abans que s'hagi reformat. La conseqüència podria ser un increment de l'atur, el tancament de moltes petites empreses i d'alguna de grossa. No obstant això, en general, a diferència de fa deu anys, l'economia de les empreses és sanejada, tal com reconeix el president de la patronal -i hotelera- **Josep Oliver**, però tot té un límit. En aquest sentit l'evolució del 2003 marcarà la pauta a seguir, però aquest any a més de la necessitat de reconduir el model econòmic hi ha eleccions i això farà que l'ambient sigui cada pic més enrarit. Mai fins ara no s'havia conegut un enfrontament tan greu entre un sector empresarial i l'executiu.

DEU ANYS ENRERE

Molt probablement si fóssim al 1993 els hotelers no haguessin protagonitzat aquesta batalla, no només perquè llavors el Partit Popular encara era al Consolat de Mar, sinó perquè es vivia una crisi molt més profunda que ara i que, a més a més, feia ja molts d'anys. Fa deu anys no es veia la sortida del túnel. Ara segurament sí que es veu, es coneixen les receptes, però sembla que no importa seguir a les fosques una temporada més. Si més no, algú pretén que el model no canviï i seguir així fins que, en un quart o cinquè boom, el sistema faci fallida i tot s'hagi de començar de zero.

El 1993, *Ona* publicava el seu primer número dedicat al turisme -cada any n'ha publicat un monogràfic de manera que ha quedat

constància de l'evolució i, sobretot, del pensament dels protagonistes sobre de la principal activitat econòmica de les Illes- i ja llavors el titular de portada parlava d'un "canvi d'època". Tothom semblava conscient que el turisme havia marcat una etapa històrica i que en el futur ja res no seria igual. Ho deia un comentari editorial: "pocs són els que continuen pensant que res no ha canviat en el turisme i que les regles del joc són les mateixes que regien fa trenta o vint anys". Llavors res no feia pensar que l'any següent s'iniciaria un nou boom, el tercer. I hom parlava de pèrdua de turistes, de desànim social i d'un horitzó laboral molt negre. De fet, entre el 1987 i el 1993 el nombre de turistes va descendir en mig milió. El conseller de Turisme, **Jaume Cladera**, parlava de la necessitat de reconvertir el sector. El titular de l'entrevista que li feren era prou explícit: "reconversió global", tot i que la política de la conselleria era criticada per la Federació Hotelera perquè -deia el seu president **Ferran Porto**- els decrets Cladera -que limitaven el nombre de places turístiques- havien tengut un efecte contrari a l'esperat, ja que en fer-se públics abans de l'aprovació dispararen l'increment de l'oferta.

Eren aquells temps de reflexió per al turisme. Des del Partit Socialista -que llavors governava a Madrid- es reclamava una altra reconversió, més decidida de la que pretenia el Govern. El Pla d'ordenació de l'oferta turística, el POOT, començava a ser debatut. Era el moment propici, perquè s'era dins una crisi que ningú no sabia la durada que havia de tenir. Pocs podien pensar que els esdeveniments exteriors, provocats per les guerres, el terrorisme i els terratrèmols a la Mediterrània Oriental impulsarien la recuperació per a les Illes Balears. Personalitats com el president d'AVIBA, **Ferran Perelló**, demanaven polítiques més actives per diversificar l'oferta i desestacionalitzar. Fins i tot des d'alguns sectors s'avisava que a Alemanya i al Regne Unit era mal vist venir de vacances a Mallorca. Tots i cadascun dels tòpics de crisi aparegueren en aquells anys de recessió turística, amb poques variants respecte de la situació actual. En un número anterior, l'aleshores comissari europeu **Abel Matutes** en lloc de responsabilitzar el Govern de la comunitat autònoma donava les culpes a la política econòmica de Madrid, a causa, fonamentalment, de mantenir artificialment una pesseta massa forta que, posteriorment, seria devaluada i que, conseqüentment, seria un dels punts de partida de la nova expansió. Un camí que, com tothom sap, ja no és possible amb l'euro. En resum, una taula rodona amb participació de diferents batles i responsables turístics d'ajuntament deixava clar que es vivia una situació d'"equilibri inestable".

1994, UN NOU ENLAIRAMENT

La sort volgué que l'equilibri en lloc de desembocar en un declivi, permetés que l'economia remuntàs el vol, només que -dissortadament- sense haver fet els deures. El debat del POOT, per exemple, continuaria al llarg dels anys. Semblava que la seva aprovació no havia d'arribar mai. El 1994, *Ona* ja parlava d'un nou boom. L'economia havia pitjat l'accelerador. L'empresari **Gabriel Escarrer** reconeixia que la situació d'altres

destinacions turístiques afavoria les Balears. Escarrer deia que "el POOT pot ser un instrument eficaç, s'han de cercar solucions reals als problemes de la nostra oferta turística" que evidentment era excessiva, i sentenciava: "el nostre seny no ha de quedar enlluernat per un bon any turístic". La batlessa de Calvià, **Margarita Nájera**, parlava d'una segona oportunitat per reinventar Mallorca, mentre que el nou conseller de Turisme, **Joan Flaquer** -el president Cañellas havia fet la seva primera crisi de Govern- posava els ulls en el POOT i en una suspensió cautelar per evitar fer desbarats. Hi havia greus problemes d'infraestructura sense resoldre, com l'aigua, però... el nou boom havia dictat el sus de partida i ningú no parlava de la mala imatge de les Balears, ans al contrari, davant l'inici de l'allau alemanya **Wolfgang Pilati**, el representant del majorista de viatges TUI es referia a Mallorca i Alemanya com "l'idil·li de dos vells coneguts".

A partir del 1994 i fins al 1998 cal parlar d'una fase expansiva sense precedents, durant la qual, però, semblava possible un canvi de model o, si més no, d'adaptació a un canvi d'hàbits en els turistes que ja era evident. Així, a l'any següent, *Ona* titulava que "bufen nous aires sobre les Illes": "Aprovat el POOT de Mallorca -podem llegir-hi- recuperada l'activitat turística fins a sobrepassar les xifres rècords de fa quatre o cinc anys, nous aires bufen sobre les Illes Balears. Nous productes -com l'agroturisme o l'anomenat turisme residencial- s'han incorporat tant a la demanda com a l'oferta, mentre que la temporada alta s'estira cap a abril i novembre a l'ombra d'un increment del nombre de turistes per als quals el sol i la platja ja no ho són tot". Però hi havia molt a fer. La crònica d'aquell any parla d'un POOT, que es va haver de consensuar amb els constructors i que deixà poca gent satisfeta. Simbòlicament es va volar el primer hotel obsolet, a Palmanova. Des de Calvià, **Javier Bustamante** apostava per l'excel·lència com una arma per consolidar el nou turisme. De Menorca arribava la declaració com a Reserva de la Biosfera i des del món empresarial, **Esteve Bardolet** de la Cambra de Comerç, insistia en la necessitat de diversificar l'oferta.

L'EUFÒRIA DEL MIL·LENNI

Són anys d'eufòria, però no absents d'alarmes. A Calvià s'inicia l'Agenda Local 21 seguint les recomanacions de Río. El president del Foment de Turisme de Mallorca, **Miquel Vicens**, s'apunta al canvi que, segons ell, ja ve dels anys vuitanta, amb un turisme de masses que evoluciona cap a la qualitat, i que exigeix millors serveis i més respecte pel medi ambient. Però, com dèiem, hi ha por. Una por que un director general de la Conselleria de Turisme, **Josep Aloy**, xifrava en el desmesurat increment de l'oferta residencial. Aloy diu que quan li parlen de turisme residencial no sap a quin turisme es refereixen. Segons ell cal parlar de residents o d'oferta immobiliària. Una oferta que fa la competència deslleial a l'oferta reglada. És, sens dubte, una de les primeres visions crítiques des de dins de l'executiu contra la idil·lica visió apuntada per Gabriel Cañellas el 1992 quan parlava de convertir les Illes en la Califòrnia

europea. Des de la Conselleria d'Economia, primer **Alexandre Forcades** i després **Jaume Matas** havien compartit aquest criteri, però no des d'un vessant exclusivament turístic sinó per obrir les portes a una nova classe de residents, ja que la nova societat tecnològica feia possible el treball a distància o que els centres de decisió de les empreses poguessin situar-se lluny dels centres de producció. Això es deia al Pla estratègic de competitivitat, que també preveia el règim especial de les Balears. Però la divisió interna del Partit Popular frenà les idees. El 1996 fou un any crucial. Cañellas havia dimitit i el seu successor, Cristòfol Soler, també. Era el torn de Jaume Matas. En els anys següents, fins al 1998, *Ona* insisteix en el seus missatges. "La clau és desestacionalitzar (1997)" o "posar fil a l'agulla" (1998). L'aleshores conseller de Turisme, **José María González Ortea** manifesta que "cal prendre consciència de la nova realitat europea". La unitat monetària, per a la qual encara faltaven cinc anys, convertiria el turisme alemany en un turisme interior amb la desaparició de la principal frontera virtual, la dels doblers. Els empresaris vivien eufòrics. A les fires turístiques, Govern i empresaris anaven de la mà, per sobre els niguls d'un expansionisme que no frenava, de manera que per a **Pere Cañellas**, president de la Federació Hotelera, el futur era garantit, si bé el perill més imminent era el de la sobreocupació, el famós *overbooking*. Per a **Simó Pere Barceló**, embarcat en la consolidació de l'aventura exterior, el turisme era color de rosa. Calia ser optimista, i no obstant alguns senyals d'alarma advertien que no tot era com hom imaginava. El president d'AECA, **Felipe Navío**, advertia que les companyies aèries no podien fer front a l'increment de despeses sense pujar les tarifes. El transport aeri, el fonament del turisme de les Illes, iniciava la seva pròpia crisi. D'altra banda, des del mateix Govern, a la Tecnoturística, s'avisà de la saturació de les carreteres i de la massificació de la construcció. El director general de "SA NOSTRA", **Pere Batle**, declarava en relació a l'escalfament de l'economia que "tal volta s'hagin fet inversions poc prudents". Les Illes Balears viuen acceleradament, a ritme frenètic, insostenible. I d'aquí que la conclusió (*Ona*, octubre del 1998) és que *Mallorca sobreviu a un altre estiu*.

SOBRE LA CRESTA DE L'ONA

Perquè de sobreviure es tractava, de sobreviure a l'excés. El 1999 i el 2000 varen ser diferents. Significaren la cresta de l'ona. El tercer boom era una realitat indeturable i la sensació, des de dalt de tot, era la proximitat de l'abisme més que no un aterratge suau que, segons els més optimistes, havia de donar lloc a un desenvolupament sostenible. Precisament el 1999 té lloc a Mallorca un seminari sobre turisme i desenvolupament sostenible organitzat pel Consell d'Europa, una de les conclusions del qual, després de referir-se a la pressió exercida sobre el territori, diu que les destinacions madures hauran de prendre mesures per contenir el creixement turístic i per recuperar els atractius perduts. Precisament s'havia elegit Mallorca per les mesures ja preses o anunciades: les Directrius territorials recentment aprovades, la moratòria urbanística del Consell de

Mallorca, l'Agenda Local 21 de Calvià... El turisme (*Ona*, 2000) havia entrat en "la nova frontera", però seguia amb els vells hàbits que el nou govern del Pacte de Progrés volia desterrar. La nova Administració, formada per una coalició de cinc partits d'esquerra i el suport exterior i des del Consell d'Unió Mallorquina, sorgí com a resposta a la necessitat d'un canvi, però despertà recels al poder econòmic avesat a un partit més en línia amb els seus interessos.

Celestí Alomar, que havia estat director general amb el conseller Cladera, assumeix amb el govern d'esquerres el repte de la reconversió turística, la transformació de les Balears com a país receptor de turisme en un "país turístic". Però, com transformar les Balears en un país turístic? D'entrada, com deia el conseller

Alomar a *Ona*, "cal ser un país cohesionat" i després fer inversions que facilitin la reconversió ajudada per una legislació *ad hoc*. Celestí Alomar apostava per la reforma de la Llei general de turisme, per tal de simplificar-la i d'acord amb uns criteris urbanístics raonables. "L'urbanisme -deia- ha de ser una disciplina sagrada, com també la limitació del creixement, però no en funció de l'intercanvi de places sinó amb uns paràmetres més objectius, zona per zona i sense el perill de fomentar l'especulació". El 2000 encara es varen batre rècords turístics, però sigui perquè qui governava era un pacte d'esquerres o perquè la bombolla era a punt d'explotar, la qüestió és que aquell estiu va ser viscut amb nervis. Els hotelers començaven a marcar distàncies per mor de l'ecotaxa -que el Govern central

es negava a cobrar a través dels aeroports- mentre que els majoristes de viatges, que ja s'havien adonat de l'inici d'una crisi econòmica a Alemanya, també expressaven temors respecte del futur. Endemés, totes les alarmes s'havien encès a l'estiu i algunes amenaçaven fins i tot la normal convivència. La imatge que els turistes ja no eren tan ben rebuts com abans va recórrer Europa, divulgada per la premsa groga. Les carreteres eren plenes de gom a gom, com els anys anteriors, però ara el Govern central en negava el finançament perquè el Pacte de Progrés no volia autopistes. L'aigua escassejava i eren menester dessaladores. I, com a guinda, una pana al sistema elèctric obligà les Illes a fer un ús massiu d'espelmes durant quasi dues setmanes.

LA CRISI I L'11 DE SETEMBRE

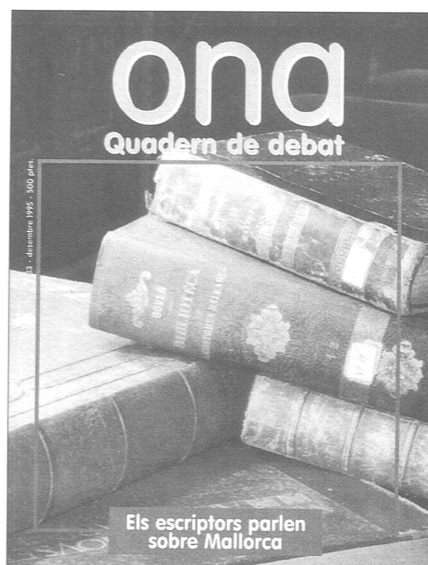
Així s'entra al 2001. La baixada del turisme a l'hivern es justificà per l'efecte del canvi de mil·lenni, sobretot per les despeses extraordinàries de la celebració, però a l'estiu, tot i que es registraren creixements, ja es començà a notar que el mercat posava el fre. L'aparició de nous mercats competidors i una encara incipient crisi econòmica a Alemanya anunciaven un canvi, però molts tenien una bena als ulls. El Govern aprovà l'ecotaxa, un euro per persona i dia de mitjana, que els turistes havien de pagar als hotels. Havia de servir per protegir espais naturals i per a la rehabilitació de zones turístiques i equipaments culturals, per a -en definitiva- un canvi d'imatge de les Illes. El resultat immediat fou la declaració de guerra dels hotelers, del Partit Popular i del Govern central. Tothom deia ser a favor de les inversions en medi ambient, però qualificaven l'impost d'injust per als hotelers, de discriminatori i, endemés, de poc oportú. I així s'arribà al fatídic 11 de setembre, l'atac terrorista contra Nova York i Washington, que marcà un abans i un després en el turisme internacional. La por de volar i la incertesa econòmica frenaren el creixement i, per primera vegada a la història el turisme, es registraren xifres negatives en el conjunt del món. Però malgrat això era evident que les xifres de visitants que les Illes havien registrat els darrers estius eren insostenibles, que el seny recomanava fins i tot reduir-les i retornar, com a molt, a l'escenari del 1997 o del 1998, una opinió, reiterada per la consellera de Medi Ambient, **Margalida Rosselló**, que sulfurà hotelers i majoristes de viatges i, a més a més, la Secretaria d'Estat de Turisme que des del Govern central ja no deixarà d'acusar el Govern de menysprear el turisme i de dur una política errònia.

Els indicadors de sostenibilitat del CITTIB ratificaren aquesta opinió. Calia una reconversió del turisme, d'acord amb allò que es va dir a la cimera d'ecoturisme de Quebec de l'Organització Mundial de Turisme (OMT), i també a la Cimera de la Terra de Johannesburg. El 2002 ratificà la crisi internacional i, en particular, la crisi alemanya. És clar, com diu la portada del darrer número d'*Ona* dedicat al turisme que el "turisme del segle XXI requereix unes noves regles del joc". Però fins ara no s'ha entès així. Manquen pocs mesos per a les eleccions i alguns voldrien que el Pacte de Progrés no interferís la possibilitat d'un quart boom. En qualsevol cas, hom espera que el 2003 signifiqui no només el darrer any de la nova crisi sinó que la sortida d'aquesta no sigui una nova expansió quantitativa. La situació actual no ho fa pensar, però és probable que les eleccions autonòmiques clarifiquin l'horitzó polític tant si és en un sentit com en l'altre. O, el que encara és més probable, que ho faci el mateix mercat. El problema serà si s'arribarà a temps per protagonitzar la nova història del turisme tal com es va protagonitzar, en els anys seixanta, l'inici del turisme de masses.

Cultura: Manca electricitat

Per Magdalena Cortés

Aquest article vol ser un repàs d'alguns dels temes i de les reflexions que ha aportat *Ona* en matèria d'educació i cultura. Deu anys són poc i són molt. Són poc perquè molts dels problemes de llavors continuen vigents. Però representen molt quan llegim opinions de persones que ja no hi són. Al cap i a la fi, el que hem fet és mirar Mallorca a través de molts de vidres de diferents colors. I hi han destacat, sobretot, algunes de les nostres pèrdues quotidianes com a poble. També hi ha hagut guanys. Però, de vegades, el pessimisme obre la porta a l'autocrítica necessària per canviar la realitat.

"Manca electricitat cultural" és una frase que **Emili Fernández Miró**, nét de Joan Miró, va dir fa quatre anys a la revista *Ona*. Manca electricitat, energia, descàrrega cultural. La vida passa i es van repetint molts dels errors del passat. Es perden bocins del nostre patrimoni i de la nostra cultura. Es perden o els donam l'esquena. En rellegir moltes de les entrevistes fetes durant aquests deu anys a *Ona* queda una fotografia del que, tanmateix, som els mallorquins.

EDUCACIÓ: L'ASSIGNATURA PENDENT

Tothom està d'acord que és necessària una reforma, però en

una qüestió tan important com la definició del model educatiu s'hauria d'exigir sempre el consens de totes les forces polítiques. Sabem que no ha estat així. En els últims anys manco que mai. Però també sabem que això ve d'enrere.

El Projecte de llei orgànica de qualitat de l'educació (LOCE) s'aprovà al Congrés dels Diputats el passat 30 d'octubre amb els vots a favor del Partit Popular i de la Coalició Canària, i amb l'oposició frontal de la resta de partits. S'hi va incloure només una de les més de 1.000 esmenes proposades pels partits de l'oposició. És previst que la nova llei s'aprovi definitivament al Senat abans del 31 de desembre.

El dia abans de l'aprovació del projecte al Congrés, estudiants, pares, professors i membres de la comunitat educativa varen fer vaga per mostrar el seu rebuig a la nova norma. A Mallorca, més de 2.000 persones sortiren al carrer per demanar la retirada del projecte. Segons dades de la Conselleria d'Educació, el 61% del professorat de centres públics de Balears va seguir la vaga. Esquerra Unida i Joventuts Socialistes qualificaren el projecte de llei de "segregador, insolidari i penalitzador".

Rebel·lió a les aules era un dels titulars de portada del número 52 d'*Ona* publicat el novembre del 97. Érem a punt de rebre el traspàs de competències en educació no universitària. La LOGSE, aprovada l'any 1990, ja estava implantada. Aquell principi de curs de fa cinc anys va estar marcat per la manca d'infraestructures, places i professors. Representants de devuit claustres de professors d'institut es constituïren en plataforma permanent "per a la defensa de l'ensenyament públic". Sobre el paper, la LOGSE parlava d'integració, atenció individualitzada, diversificació curricular, etc. Per posar en pràctica tot això eren necessaris uns mitjans econòmics que no varen ser prevists pel Govern. En el moment del traspàs de les competències d'educació a les Balears, la insuficient dotació pressupostària també va ser un dels temes polèmics.

Les pàgines d'*Ona* han recollit el desencís que provocà el fracàs de l'aplicació de la LOGSE. Les estadístiques no entenen d'emocions, però ens ho diuen en xifres. Segons les dades recollides pels serveis del Departament d'Inspecció de la Conselleria d'Educació, en el curs 2000-01 el fracàs escolar afectà el 27% dels alumnes del quart curs de secundària. En els darrers anys el fracàs ha minvat en els últims cursos de secundària (d'un 30% ha passat a prop del 27%) però ha augmentat en el primer cicle d'un 15% a un 20%. Aquestes dades les publicava el *Diario de Mallorca* el passat novembre. El conseller de Cultura, **Damià Pons**, declarava en aquest mateix diari que "els dos aspectes que més pes tenen en el fracàs escolar són el nivell sociocultural de les famílies i l'atracció que el mercat laboral ofereix als joves". Una reflexió semblant la va fer el mateix Damià Pons a *Ona* ja fa dos anys. Deia que "sobretot a zones amb una forta presència d'economia turística es donen moltes situacions de desarrelament familiar que, inevitablement, condueixen a un desarrelament escolar" i afegia que "secundària és un mirall de la societat".

Segur que part del fracàs escolar és atribuïble als valors de la societat. Però no es pot permetre que els polítics es treguin

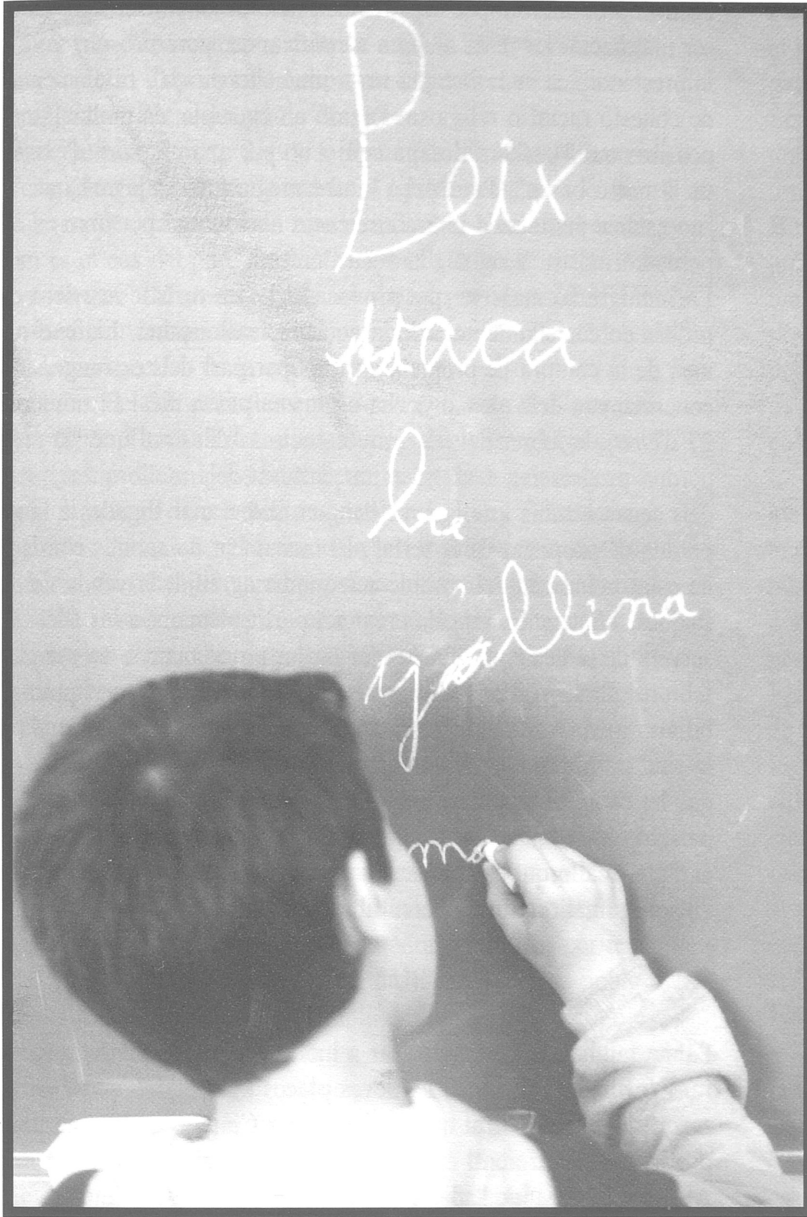
responsabilitats. S'ha de fer una anàlisi més completa de la situació. L'informe anual de l'OCDE sobre educació, fet públic l'any 2001, torna a reflectir la manca d'inversions en educació per part del Govern central. L'esforç, mesurat en percentatge del PIB, ha disminuït en els darrers anys, encara que ha augmentat la despesa per alumne. Malgrat el creixement econòmic dels últims anys, tots els indicadors sobre educació i R+D s'han estancat o han retrocedit. Segons publica el diari *El País* en l'editorial de l'1 de novembre, en els camps de l'educació i de la recerca s'ha perdut una oportunitat d'or per fer progressar el país.

La Llei de la qualitat de l'ensenyança neix enmig d'un gran desacord polític i social. Els grups de Convergència i Unió i el Partit Nacionalista Basc denuncien que "buida de competències les comunitats autònomes". El grup socialista critica que "no s'hagi informat del que costa ni de qui la finançarà". Una altra vegada, la nova normativa neix sense finançament. Una altra vegada els que es trobaran amb el problema seran els professors i els alumnes.

El món universitari ha viscut també polèmiques semblants amb l'aprovació de la Llei d'universitats. Però *Ona* s'ha acostat a la universitat per centrar-se, sobretot, en els inicis de l'etapa del campus de Valldemossa. La reflexió ha girat sobre una universitat jove que encara havia de definir la seva identitat. Un dels primers números d'*Ona*, el 4, recull el moment en què s'acabava d'inaugurar el rectorat i l'edifici Anselm Turmeda. Encara era viu el debat de si s'hauria d'haver fet el campus dins Palma, de quines carreres s'havien d'oferir... Hi havia preocupació per integrar de bon de veres la universitat a la societat mallorquina, per això s'hi parlava de la necessitat que aquesta institució s'apropi a l'empresa i de potenciar la formació de tècnics qualificats per donar resposta a les demandes del mercat laboral de les Balears. Hi queda ben clar com el turisme condiciona també el món universitari. El professor **Francesc Figuerola** ho explicava ben gràficament: "és una desgràcia, entre cometes, haver passat de l'espardenya al BMW, el progrés ha estat econòmic, però l'avanç social no ha anat a la mateixa velocitat".

LA CULTURA: QUI SOM?

Els temes econòmics i socials han estat els predominants a *Ona*. Però també hi ha hagut lloc per a la cultura. Parlar de cultura és parlar del que som i del que vàrem ser. En una entrevista d'*Ona*, el poeta **Blai Bonet** la defineix així: "en un sentit ampli, la cultura de l'espècie humana és la seva manera de ser, de comportar-se i d'afrontar la vida. Cultura no és sols l'art, sinó que abraça la totalitat de la persona". Per a **Nadal Batle**, primer rector de la UIB, "la cultura és la capacitat per dejectar les fal·làcies, per no caure a l'espectre de les supersticions i poder veure les coses amb lucidesa i transparència. Això vol dir no creure en capellans, ni en xamans ni en bruixots. Cultura és no donar res per assumit ni demostrat més que aquelles coses que fan referència al propi entorn. Punt, en definitiva, cultura és no creure ni aquesta definició que acab de donar". Per a **Biel**

Majoral, professor de cultura popular i cantador, la cultura "és una forma de viure, d'entendre la vida". L'escepticisme del científic i la visió global de l'artista. Potser aquestes dues definicions de cultura no haurien de ser una devora l'altra. Potser res no és contradictori sinó que depèn dels estats que travessa cadascú durant la vida.

Una repassada a les entrevistes amb escriptors com **Carme Riera**, **Biel Mesquida** o **Damià Huguet** a *Ona* núm. 33, de l'any 95, mostra com veuen ells la societat mallorquina. Carme Riera, mallorquina resident a Barcelona, diu que ja no té utopies i que, en el nostre país "des del punt de vista de l'home, de la capacitat de ser millor com a persona i de ser més cultes, (...) estam absolutament perduts". En el món que vivim, el progrés es relaciona massa amb l'economia i massa poc amb la cultura. Des de la distància, Carme Riera retrata la societat mallorquina amb una anècdota: "quan demanen als mallorquins, com estam?, solen dir "anam passant", mentre que els catalans solen dir "anam fent". I això té molt a veure amb aquesta actitud de "veure passar", de "no-compromís". També diu: "m'agrada molt la ironia dels mallorquins, un cert aire

d'estar de retorn de les coses i la calma de la qual parlava Rusiñol". De vegades és més mal de veure el que és massa a prop, Carme Riera encerta el pinyol quan diu: "Crec que els mallorquins s'estimen poc. Estimen poc els seus valors, la seva cultura".

Un català de naixement i pobler d'adopció, l'escriptor **Alexandre Ballester**, dóna una altra visió del que ha estat Mallorca: "jo als anys seixanta quan era a Catalunya a ambients universitaris, teatrals, i després venia aquí, tenia la sensació de venir d'una ciutat europea i anar a Àfrica. Una Àfrica preciosa com era Mallorca, però estèril, àrida, etcètera. He tingut moltes vegades aquesta sensació". Aquesta idea d'una Mallorca passiva i indiferent s'anirà repetint, amb unes paraules o altres, i és al fons de molts de números d'*Ona*. L'escriptor **Biel Mesquida** també fa la seva reflexió: "Vull dir ben fortament i radicalment que la nostra societat cultural mallorquina, i això es podria estendre a moltes altres zones de la cultura catalana, ai las!, està malalta per falta de crítica, de debat i d'oreig d'idees". **Climent Garau**, impulsor del grup Blanquerna, diu "ens hem d'acostar als mallorquins per informar-los de qui són, perquè lliurement puguin decidir el seu futur i ser un poble digne". La filòloga **Aina Moll**, a la pregunta de si s'atreveria a donar les pautes d'aquest model cultural i, alhora, propi, respon: "L'única pauta que va donar Costa i Llobera: Siau qui sou i volau amunt com l'àguila, i La Balanguera, quan diu que la soca més s'enfila quan més pot arrelar. O sigui, s'ha d'aconseguir la conjunció d'arrelament total a la cultura pròpia, i després obertura total, i com més, millor".

Arrelament i obertura. *Cultura popular: arrels poc arrelades* va ser precisament el títol d'*Ona* número 40, de l'estiu del 96. A l'editorial es fa referència a la cultura popular com "la forma de veure el món d'un poble a través dels seus costums i tradicions" i també com "el

fonament de la cultura universal". També s'hi diu que "cal insistir en la necessitat primària d'impulsar les senyes d'identitat de cadascun dels pobles per aprendre a conèixer a un món més nostre". A part de necessari, l'editorial remarca que és urgent un retorn a les arrels com a eina de cohesió interna. És urgent perquè, amb el boom turístic, la pèrdua de referents culturals va ser vertiginosa. La generació nascuda al voltant dels anys quaranta va abandonar el camp que havien conreat els seus pares. El progrés econòmic va permetre que no haguessin de fer feina al sol, però varen ser el darrer escaló d'una cultura lligada a la terra. Per a **Bel Cerdà**, de *Sis Som*, "ningú no té l'exclusiva ni de la mallorquinitat ni de res. El problema no és que al jovent li agradi el rock o els vestits americans. El problema és el desarrelament, perquè si no saps res d'aquí i ningú no t'ensenya res d'allà, el més lògic és que te'n vagis per les bardisses". També afegeix "no sabem ni qui som. El progrés, si vol, ens pot fer tornar cent anys enrere. N'hi ha prou amb una bufada si no tenim on aferrar-nos".

Per contribuir a esbrinar aquesta pregunta, qui som?, *Ona* va reflexionar sobre les festes populars. Les festes de Sant Antoni

varen ser objecte d'una taula rodona a l'*Ona* 54 de gener del 98. Els participants tot d'una fan una distinció entre les festes populars i les tradicionals. Entre les creades i les instaurades. Diuen que no és que unes siguin millors que les altres, només que es viuen de diferent manera. **Biel Majoral**, que participa a la taula rodona, fa la pregunta: els valencians, han de fer falles a Mallorca? **Rosa Bueno**, de la Federació d'Associacions de Veïns, diu "jo som refractària a la proliferació de *roctos*, falles, etc. En tot cas no poden ser patrocinades per un ajuntament o per una Administració. Em preocupa veure que des de les institucions s'impulsa això, i té un transfons polític i hi ha una instrumentalització de la festa". Biel Majoral va per aquí mateix quan diu "que ballin sevillanes! Però ells... sense suport institucional!".

EL CATALÀ: LA LLUITA CONTINUA

Del català també se n'ha parlat, i molt. De vegades com a tema central, i d'altres perquè ha sorgit espontàniament enmig d'una conversa. Per exemple, **Biel Mesquida** va a l'origen del problema: "la gent de la meua edat, quaranta-vuit anys, que vàrem viure tota la infantesa i la joventut sota el franquisme, fòrem educats en castellà. El català es reservava per a la vida domèstica, i els sabers meravellosos els havíem d'aprendre en castellà. Ens varen fer molt de mal. Ens malformaren, va ser un ver genocidi pedagògic. Aconseguiren que se'ns creuassin els cables de la llengua. Fins als catorze anys, i en condicions de clandestinitat, jo no vaig rebre cap classe de català. És una ferida real que encara es reflecteix en la feina d'escriure". Fet el genocidi pedagògic, *Ona* ha mirat cap al futur per tractar d'aclarir que se'n farà de la nostra llengua. Hi ha hagut opinions de tot color. A **Blai Bonet** el podríem posar al grup dels optimistes. L'any 97 deia: "el català no està en perill perquè és una llengua viva. Aquí el català autèntic i més bell és el que parla la gent del carrer i aquest llenguatge no pot morir mai. Que s'hi escriguin més o menys llibres no té massa importància". Al grup dels pessimistes hi podríem posar **Biel Majoral**: "jo crec que nosaltres ja començam a patir pèrdues serioses i no ens adonam perquè encara conservam la llengua. Quan vulguem recuperar la cultura ja no hi serem a temps". La filòloga **Rosa Maria Calafat**, a *Ona* núm. 83 de gener del 2001 en dona dades concretes: "Les darreres dades sobre l'ús lingüístic a selectivitat, per exemple, indicaven que l'ús del castellà era molt superior al del català, després de vint anys de normalització i de català a les escoles. Això vol dir que alguna cosa falla". La importància de la llengua com a identificadora d'un poble o d'una nació és vista de maneres molt diferents per **Biel Majoral** i **Pep Melià**. Biel Majoral diu: "la darrera cosa que perd un poble com a element identificador és la llengua. Quan un poble comença a perdre la seva llengua vol dir que ja ha perdut abans els altres trets culturals. Llavors només conserva els tòpics, i ni tan sols n'és conscient d'això. Aquesta opinió contrasta amb la de Pep Melià, autor d'*Els mallorquins*, que l'any 94 explicava que "els pobles, al contrari del que diuen les doctrines oficials, sobreviuen mentre existeix la consciència de ser un poble. I una

cosa imprescindible per definir una nació és la consciència de ser una nació. La resta ajuda a identificar-se, però no són imprescindibles ni la llengua ni la unitat territorial, ni elements de cohesió racial o religiosa. Posaré un exemple: és molt possible que l'euskera desaparegui i no per això deixarà d'existir la nació basca". Pep Melià també afegia més endavant que "no estaria justificada una consciència nacional si per això es perden la nostra llengua i la nostra cultura".

La immigració massiva que provocà el boom turístic accelerà el procés de castellanització de la societat mallorquina. El fenomen de la compra de propietats rurals per part dels estrangers, concretament dels alemanys, ha estat una passa més. El número 27 d'*Ona*, de febrer del 95, fa referència a l'editorial que "la pèrdua progressiva de la identitat cultural dels mallorquins, dels seus costums i de la seva llengua, solen anar lligades a la pèrdua de propietat de la terra". El tancament de camins rurals ha estat només un dels problemes que ha agreujat la venda de finques. L'intent frustrat de crear un partit alemany a les Illes serveix de punt de partida per fer parlar els alemanys, va ser el febrer del 98. **Matias Kühn**, propietari d'una important immobiliària a Mallorca diu: "sé que als alemanys els agrada la vida i la gent de Mallorca i fan esforços per integrar-se. Al resident que ha comprat una casa li agrada dur la vida del pagès". També parla de la dificultat de fer negocis a Mallorca, perquè "el caràcter mallorquí és tancat. No m'estranya, per la història de l'illa. Els mallorquins esperen abans de donar confiança".

PALMA: CIUTAT SENSE NORD

Palma també es converteix, per a molts, en una ciutat estrangera. Perd la seva fesomia, les seves places i molts dels seus racons. *Ona* ha dedicat quatre números a Ciutat, i cada un a una problemàtica diferent.

Al primer, l'any 93, l'adjectiu que rep Palma és el de "ciutat desencantada", per una banda per l'alt índex d'analfabetisme de la població, per una altra per la manca de projecte global. Alguns dels reptes pendents que s'assenyalen a l'editorial d'aquest número són el parc de ses Estacions, la falca verda, la nova ciutat esportiva, la reforma del barri de sa Gerreria i la rehabilitació de tota la ciutat històrica. També s'hi deixa ben clar el desgavell urbanístic de Palma: "al llarg d'aquest segle, des que el 1902 es varen esbucar les murades, no ha trobat encara el seu destí com a ciutat. Cap dels plans que s'han fet no s'ha arribat a complir, només s'han realitzat projectes parcials que mai no han acabat d'encaixar en cap projecte global". **Joan Fageda**, dos anys després d'accedir a la batlia de Palma, explica amb relació al projecte del parc de ses Estacions: "jo crec que hauríem d'enterrar les estacions dels trens, autobusos i taxis per convertir tota la superfície en zona verda. Hauríem de recuperar tot el carrer Eusebi Estada." A la pregunta sobre què es pot fer per evitar el caos circulatori, el batlle contesta "si en dotze anys només es varen fer 400 places d'aparcament no és gens estrany que ens trobem la ciutat col·lapsada. Ara estudiam unes línies de transports que enllacin una xarxa d'aparcaments perifèrics amb el centre per facilitar-ne els accessos. Aviat

començarem a inaugurar els primers aparcaments i ara es fa el primer pla d'aparcaments centrals amb la col·laboració dels comerciants". Algunes de les promeses electorals sí que es compleixen. Per a desgràcia de molts.

En el mateix número, des de la Federació de Veïns, **Francesc Mengod** es queixa de "la manca d'equipaments socioculturals a les barriades, la manca de zones verdes als barris i al centre, com és el cas del parc de ses Estacions que no sé si l'arribarem a veure mai". **Mercè Truyols**, aleshores presidenta d'ARCA, ho diu ben clar "tenim una ciutat antiga magnífica i abandonada". Era la perspectiva de fa nou anys.

L'octubre del 97, el titular era *La rehabilitació de Ciutat, el gran rept*. **Tomàs Fortuny**, que va participar en el procés de recuperació del puig de Sant Pere, es Jonquet i sa Calatrava, estén el procés de rehabilitació molt més lluny: "fins i tot barriades dels anys seixanta, com per exemple Son Gotleu, s'hauran de rehabilitar, perquè s'han anat deteriorant. És una mica un procés continu de recuperació de les ciutats per adaptar-les a les circumstàncies actuals". La rehabilitació és física, però també social. Fortuny explica que "el problema el trobam quan hem deixat degradar tant la ciutat, com per exemple succeeix a sa Gerreria". Aposta per rehabilitar el barri i garantir que la gent que hi vivia hi pugui tornar.

Quatre anys després, la visió de l'arquitecte **Pere Rabassa** és ben diferent: "sa Gerreria és un misteri, no sabem què serà. El que es fa és anar en contra de tot, llevar una estructura urbana medieval, o llevar-la sense que ens adonem massa, per tenir un gran aparcament soterrani i, damunt, una espècie de poble espanyol. Això pot ser un exemple de llibre d'allò que no és adequat. Al puig de Sant Pere i a sa Calatrava, la planificació va respectar l'estructura tradicional urbana, es va parlar amb la gent, es va mantenir la xarxa viària i, fins i tot, les propietats dels residents. Anem a veure com quedarà la ciutat, a veure si el que es fa és façanisme, cases de cartró pedra, tal i com ja podem observar a qualque banda de Palma. Aquest és el pitjor insult que podem dirigir a Palma".

Palma en el pròxim mil·lenni era el títol de la portada a l'any 99 sobre Palma. L'editorial parla d'una ciutat que ha viscut un boom demogràfic i que és lloc de convivència de diferents cultures. Per una altra banda, s'hi afirma que "la reforma de sa Gerreria apareix com un model de rehabilitació fet a mesura dels constructors. La ciutat antiga és avui un camp immobiliari, en gran mesura a l'abast del capital alemany, mentre que la perifèria continua rebent un contingent cada pic més elevat d'immigració". Hi ha decepció en moltes de les opinions sobre Palma. Potser perquè la Ciutat prometia molt més del que finalment acabà donant.

L'estiu del 2002 es va tornar a parlar de Palma, aquesta vegada com "una ciutat agreujada". En aquell moment les protestes pel projecte d'aparcaments al centre acabaven de ser en el seu punt més calent. Les mobilitzacions per defensar la plaça Porta Santa Catalina eren recents. Palma està plena d'obres que no satisfan els ciutadans.

Miquel Àngel Llauger, exdirector provincial del MOPU, diu de

Palma que "ha tornat una ciutat incòmoda per als vianants, on el cotxe ho domina tot". També destaca els problemes sociològics causats per la immigració i la manca de model urbanístic. Són crítiques que es van repetint sovint, que estan a l'ordre del dia, però que sembla que se les endugui l'aire. A la taula rodona tornam a llegir que "la ciutat és inhabitable", ho diu **Rosa Bueno**, de la Federació d'Associacions de Veïns. La Federació, junt amb altres col·lectius ciutadans, forma part de la Plataforma de Ciutadans Agreujats, creada per fer pinya davant els problemes que pateixen tots els ciutadans. **Margalida Buades**, del GOB, diu que "en cert moment fa la sensació que Palma no és per als ciutadans. És per als polítics, per als turistes... però no per als ciutadans que la viuen, que l'estimen... que la pateixen". Es perd patrimoni, es perden senyes d'identitat amb les reformes de Santa Eulàlia, la plaça d'Espanya..., **Rosa Bueno** ho diu ben clar: "Palma d'aquí a uns anys no podrà ser reconeguda pels mallorquins... aquest fet hauria de fer reaccionar la gent. No podem quedar de braços creuats. Les nostres places i carrers perden la seva personalitat."

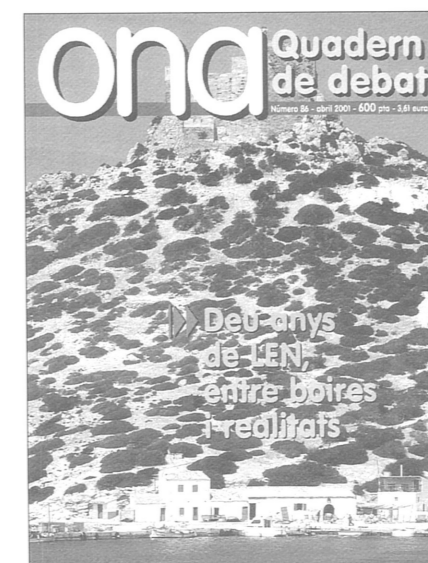
Igual que amb la llengua i amb la cultura d'un poble, la pèrdua de patrimoni és també la pèrdua de les nostres arrels. El sociològic **Antoni Tarabini** intervé també a la taula rodona "si els ciutadans no ens movem, ens canvien la ciutat, i a la llarga, ens canvien la manera de viure i conviure".

Després de rellegir les entrevistes d'aquest número queda la sensació que ens prenen la Palma de tota la vida. La venen, hi comercien, la fan i la refan. Mentre, els ciutadans es queixen i se senten impotents davant l'excavadora.

La polèmica no només no s'atura sinó que, de cada vegada, va a més. Un dels darrers crits d'atenció va ser el lliurament de 1.400 firmes en contra de la reforma de la plaça d'Espanya. En un article d'opinió publicat al *Diario de Mallorca*, la catedràtica d'història d'art, Catalina Cantarellas ret homenatge a la plaça que hem perdut. En un paràgraf es refereix a la desaparició de la font amb aquestes paraules: "Es veu que tota l'aigua -com la de la font, horrible, però font, de la plaça de la Verge de la Salut- ha de córrer cap als brolladors cromaticomusicals del parc de la Mar". El parc de la Mar. Al mateix diari, unes pàgines més enrere, es pot llegir el següent titular: "Cort rebutja retirar la instal·lació de la font cibernètica en el parc de la Mar". Segons el tinent de batle d'Infraestructures, José María Rodríguez, la font contribuirà "a reforçar l'autoestima dels palmesans". Els arquitectes del Grup d'Opinió consideren que la font suposarà una agressió al conjunt històric monumental de Palma, presidit per la Seu i el palau de l'Almudaina. Les dues federacions veïnals i altres entitats ciutadanes com ARCA també diuen no al projecte. Però José María Rodríguez diu que "només s'ha presentat una al·legació d'un particular i tenc l'apreciació que hi ha més gent a favor que en contra". El capítol següent d'aquest article podria ser la reforma de la façana marítima. Aniria sobre l'esbucament de les cases del baluard del Príncep i de l'edifici de GESA. Sobre què es construiria sobre les runes. Aquest encara no està escrit. Però tot arribarà.

Territori: Esperant el consens

Per Constanza Forteza

Si, el 1992, el gran tema a les Balears era el de l'ordenació d'un territori sotmès a uns processos accelerats d'urbanització i d'ocupació que fins i tot posaven en perill un model econòmic considerat d'èxit, el 2002, les pressions que afecten la geografia territorial de les Illes s'han aguditzat i, ara com ara, apareixen en un escenari on, a més a més, es mostren els perills de la recessió econòmica. Els deu anys de la vida d'aquesta revista coincideixen amb una etapa d'abundància legislativa i d'actuacions sobre el territori, abundància sorgida de les legislatures conservadores i de la que, a partir del 1999, ha fet efectiva l'alternança en el poder i l'arribada del Pacte de Progrés. Però la qüestió territorial segueix sent una qüestió pendent, mancada d'un model global que defineixi definitivament els usos possibles d'aquesta terra i dels seus recursos. El territori balear, escenari i tema de tantes batalles partidistes, encara espera l'acord polític.

En el primer article del primer número d'aquesta revista, que sortir al carrer el juliol del 1992, l'aleshores president del Govern, el conservador **Gabriel Cañellas**, de manera rotunda, feia la següent declaració: "ha arribat l'hora de frenar el creixement econòmic de les Illes, perquè si volem preservar el medi ambient i rebre un turisme de major qualitat, no queda més remei que disminuir el ritme mantengut durant els anys vuitanta". Set anys després d'aquestes declaracions, l'octubre del 1999, pocs mesos després d'assolir la presidència del Govern

balear, **Francesc Antich** efectuà, també, tota una declaració d'intencions. "Ens trobam - digué- en una situació d'emergència urbanística". Emergència per al tractament d'un territori amb més de trenta anys d'urbanització intensa, una gran part del litoral transformat, una zona interior sotmesa a l'abandó agrícola i a les noves i intenses apetències residencials, amb un grau de pressió demogràfica (l'estacional turística i la immigratòria) fins ara desconegut i un estat gairebé límit dels recursos naturals". La conseqüència era clara: "necessitam revisar tot l'entramat legislatiu", afegí.

Què passà perquè, en un termini de set anys, dos presidents del Govern de les Illes Balears, d'adscripció ideològica tan diferent, fessin un pronunciament, verbalment radical, adreçat a anunciar un canvi d'actitud en relació a un territori que s'esgota? Crida l'atenció, en primer lloc, que Gabriel Cañellas parlàs de "frenar el creixement econòmic", expressió que, ara com ara, els conservadors rebutjarien contundentment perquè, de fet, és l'argument que utilitzen per desqualificar al Pacte de Progrés i acusar-lo de provocar, en funció de la seva política territorial o mediambiental, una involució econòmica. També crida l'atenció el diferent substrat de les declaracions d'un o de l'altre. Si Cañellas posa l'èmfasi en la necessitat de tenir cura del medi ambient per no fer mal al motor econòmic turístic, l'"emergència" que preocupava Antich era més aviat la que genera un esgotament dels recursos i de les funcions vitals d'un territori considerat com un cos únic. Però, per sobre de tots els punts d'interès, crida definitivament l'atenció el fet que, des de l'anunci el 92 d'una nova política fins a l'arribada del Pacte de Progrés al poder, la situació territorial encara fos en el punt de necessitar actuacions urgents.

El cas és que, tot coincidint amb els deu anys d'*Ona*, la primera legislatura de l'alternança, l'encapçalada del Pacte de Progrés, és a punt d'acabar. I en aquest punt en què ens trobam avui es continuen escoltant les veus -les més sonores ja són ara les provinents del món extern a la política: de les corporacions professionals, dels estudis de la universitat o del món social- que parlen d'allò que ja fa una dècada que escoltam que aquesta terra és limitada, que les forces del *laissez fer-laissez passer* guanyen la partida, que l'absència d'un model territorial definit clarament per a cada tipus de sòl o d'ús d'aquest sòl i dels recursos associats, és la hipoteca -ja quasi definitiva- per a una terra sense un rumb clarament definit. A la fi, la clau del desordre territorial no ha estat la manca de lleis, sinó la manca de consens polític entre els partits amb relació a una qüestió vital sobre la qual tots indiquen formalment voler actuar. En el fons del problema no és l'absència de normes parcials o protectores des del punt de vista sectorial -en aquests moments, qualsevol planificació municipal si vol adaptar-se a les exigències legals vigents ha d'incorporar les determinacions de dotze lleis estatals, trenta-sis autonòmiques, set insulars i deu normes territorials cautelars; una profusió i complexitat que, en part, explica que bona part dels municipis ni tan sols no s'esforcin a adaptar-s'hi-, sinó la inexistència d'una voluntat política ferma d'agafar l'únic camí possible per ordenar el territori: l'acord polític sobre com volem que sigui aquesta terra.

DEU ANYS D'ONA I DEU ANYS DE BATALLA TERRITORIAL

És curiós: els deu anys de la revista *Ona* transcorren paral·lelament a les fites de la batalla del territori. Perquè l'altre aspecte de la manca de consens ha estat la conversió del tema territorial en un escenari d'encreuament de declaracions seràfiques - tothom es pronuncia a favor de la protecció territorial- mentre, en el plànol real, es lliuren els enfrontaments partidistes i la partida del joc dels interessos no confessats. Ho deia clarament (*Ona*, estiu de 1995) el periodista, ja desaparegut, **Andreu Ferret** quan indicava que *lo nostro* és "l'expressió que empenen una sèrie de senyors quan volen definir *lo seu*". Ferret afegia que l'alarma sobre el territori és una cosa "sobre la qual cridam uns quants periodistes". El comentarista considerava que a la societat, als ciutadans com a massa indefinida, el que passa "no és tal volta, que els agradi, però tenen una enorme tolerància. Crec que molta de gent encara associa construcció amb riquesa. Som una societat de sobreentesos". Ferret exemplificava amb un dels múltiples casos possibles: el del poble de Montuiri que, en aquells moments, s'anunciava com "un poble de pas, una passada de poble" quan el seu batle acabava de reconèixer que tolerava les construccions il·legals. Efectivament, una passada, tot i que una passada completament *normal*. Cinc anys després (*Ona*, estiu del 2000), l'advocat **Antoni Coll** recollia aquest judici pragmàtic i pessimista i deia que aquesta "és una societat que es mou dins una contradicció, marcada per una banda per una cobdícia extremada i, per l'altra, per una mala consciència que es revesteix d'una nostàlgia terrible. Dins la jerarquia dels valors dels mallorquins, almenys dins la d'aquells que poden triar, la cobdícia ha guanyat". S'hauria de convenir que el retrat d'Antoni Coll és genial, la posició dels mallorquins -i dels eivissencs o, en menor mesura, dels menorquins- amb relació a la seva terra es mou entre una malenconia tramposa per la pèrdua d'un paradís perdut i l'opció per interessos individuals que ignoren absolutament qualsevol aspiració compartida.

LES LLEIS

Però el desordre dels desitjos individuals és possible perquè la cotilla política ho permet. Per a molts d'interlocutors, el sobrentès, la composició integrada per un actuar formalment però, en el fons, deixar fer les forces socials i econòmiques, ha estat la base de la política conservadora en matèria territorial. Al llarg dels tres períodes conservadors s'han aprovat nombroses regulacions territorials, regulacions, a més a més, substancials. Des de l'entrada en vigor de la Llei d'ordenació territorial (1987), han pres cos, entre altres moltes iniciatives, la Llei d'espais naturals -primera llei preservadora que protegia un 40% del territori balear, tot i que no l'apartava definitivament de l'edificació-, la de disciplina urbanística, els plans sectorials (referits a l'ordenació turística, a les pedreres, les carreteres, els camps de golf o els ports esportius), la Llei general turística, la Llei de sòl rústic i les Directrius d'ordenació territorial. Del ventall normatiu desplegat en els dotze anys de govern conser-

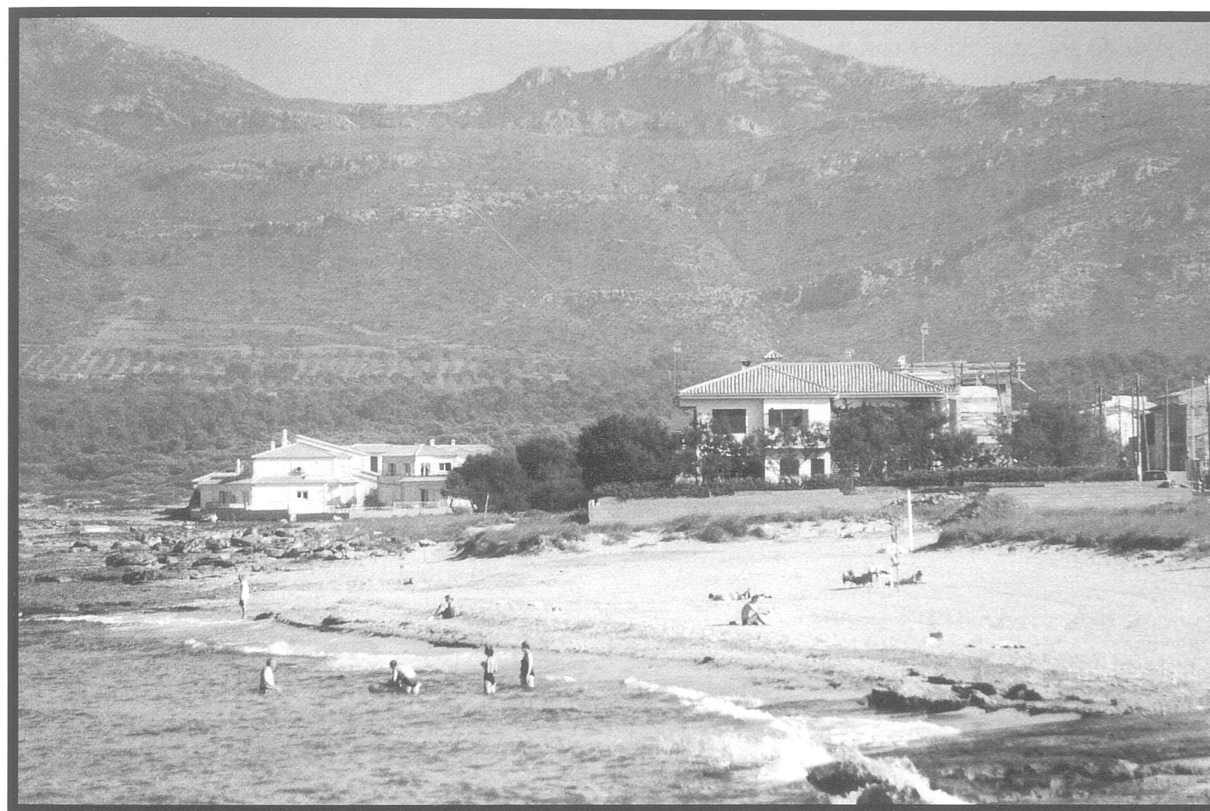
vador es poden dir algunes coses. La primera, que la norma general que havia d'establir el model territorial, les Directrius, s'aprovà (1999) amb dotze anys de retard, segons l'establert a la Llei d'ordenació territorial, de manera que la definició d'una idea general sobre com s'ha d'estructurar el territori i fins on pot arribar el consum dels seus valors arribà després de nombroses regulacions específiques. La casa, per tant, es començà per la teulada per acabar pels fonaments, amb el dubte conseqüent de si la base era ja suficient com per suportar l'estructura prèvia. Tal i com destacava el catedràtic de dret administratiu de la UIB, **Avel·lí Blasco**, "el que sembla clar és que no hi ha una

segon període conservador, **Alexandre Forcades** (*Ona*, juny 1992), per "egoisme": "No hi ha dubte que, uns més i uns menys, uns per ideologia i altres per egoisme, tots hem arribat a la conclusió que hem de cuidar el nostre territori".

SITUACIÓ D'EMERGÈNCIA

Però l'aprovació de les Directrius no serví perquè els conservadors renovassin la majoria absoluta, més aviat les interpretacions indiquen que el tractament del tema territorial -convertit ja en la gran qüestió social- va ser el que els va fer perdre els vots

que decidiren l'alternança en el poder, amb l'arribada del Pacte de Progrés a l'executiu balear. Potser els conservadors no sabessin respectar el llenguatge de sempre, el dels sobreentesos, o que ja havíem arribat al punt de no haver-hi sobreentesos, perquè la corda ja s'havia estirat massa. Les Directrius, a més a més, arribaren en un moment semblant al dels bombers quan pretenen apagar el foc. No es pot resumir en poques línies l'estat territorial al present el 1999, però sí que poden ser

voluntat política d'aprovar-les, perquè l'obligació legal existeix des de l'any 1987" (*Ona*, novembre 1996). També es pot destacar que els conservadors pitjaren l'accelerador en el darrer mandat, en bona part perquè ja no es podia ignorar el nivell de pressió i reivindicació social, de manera que les Directrius, una norma que havia d'estipular, segons qui va ser conseller de Medi Ambient en el darrer mandat conservador, **Bartomeu Reus**, "unes fites genèriques" relatives a la sostenibilitat (*Ona*, novembre del 1996) hagueren d'incloure, fruit de la reivindicació ciutadana i de la proximitat de la fita electoral, una limitació global al creixement urbanístic de l'1% anual, una suspensió d'urbanitzables i una protecció dels trams de costa encara no ocupats. Amb les DOT passà una mica el mateix que amb la Llei d'espais naturals (1992), que el PP es va veure forçat, per convicció, per la lluita que en aquells moments sostenia el Govern amb el Consell de Mallorca o per la mateixa pressió social, a un grau de concreció i protecció fins llavors inèdit. Per convicció, pressió social o, en definitiva i en paraula completament significativa presa de qui va ser conseller d'Hisenda en el

significatives algunes dades. Per exemple, i segons informacions de la Direcció General d'Ordenació del Territori, que si els residents reals sumen, a les Balears, 880.000 persones, l'ocupació de l'estiu n'afegeix 1.500.000 més (sense omplir la capacitat possible), xifres que proporcionen unes densitats de població de 190 i 300 habitants per quilòmetre quadrat respectivament. És a dir, durant l'estiu el limitat territori insular alberga la mateixa densitat poblacional que Bèlgica, el segon país més poblat d'Europa. I si s'ocupassin totes les potencialitats que preveuen els planejaments, aquesta densitat podria arribar als 536 habitants per quilòmetre quadrat. En cinc anys, del 1995 al 2000, s'han projectat a les Balears 63.450 habitatges, dels quals 43.000 s'han construït, habitatges que poden albergar 129.000 habitants, l'equivalent a una ciutat. Segons el Llibre Blanc de l'Habitatge, editat recentment per la direcció general corresponent, la comunitat balear presenta l'ocupació territorial més insostenible de l'Estat, amb una proporció de 53.000 metres quadrats construïts per cada quilòmetre quadrat, relació que ens situa en el segon lloc de la llista estatal, únicament després de...

Madrid! Altres dades paral·leles mostren més aspectes d'un mateix problema: les Balears són la primera comunitat quant a generació de residus (1,51 kg per habitant i dia), també la primera en el nombre de vehicles (850 per 1.000 habitants) i presenten un augment dels consums energètics difícilment suportable per l'actual sistema (increment anual d'energia elèctrica del 5,4% en els darrers cinc anys, percentatge que només es veu rebaixat per la incidència de la recessió turística de la darrera temporada).

Aquesta situació va ser qualificada pel president **Francesc Antich**, dies després d'arribar al poder, com d'"emergència". I una situació així aconsellava una llei proporcional, la Llei de mesures urgents i d'emergència, aprovada l'octubre del 99. Aquesta norma augmenta el grau de protecció de les costes previst a les DOT (prohibeix l'edificació en 500 metres des de la línia de costa), elimina qualsevol possibilitat d'edificació d'habitatges en els espais protegits per la LEN i descarta les excepcions per a determinats projectes constructors (Campos, Ciutadella) de les DOT. Però el punt més important de la Llei d'emergència és de caire cautelar. I afecta el sòl rústic, el sòl sobre el qual s'ha centrat gran part de la polèmica pública sobre el model territorial, la base del fenomen de la urbanització difosa i de l'ocupació territorial. En primer lloc, augmenta la superfície de la parcel·la mínima per poder edificar un habitatge unifamiliar aïllat en els casos d'Eivissa i Formentera, parcel·la que passa dels 7.000 metres quadrats a la superfície mínima vigent per a la resta de les Illes, 14.000 metres quadrats. A més, la norma cautelar suspèn l'efectivitat dels usos edificatoris destinats a habitatge unifamiliar de les parcel·les de sòl rústic segregades amb posterioritat a l'entrada en vigor de la Llei de sòl rústic (1997) i fins que s'aprovin els plans territorials corresponents. És a dir, la llei retirà provisionalment del mercat un total de 77.000 parcel·les mentre que 31.000 es mantenen com a parcel·les regulars en disposició de ser edificades.

TERRITORI MORATORITZAT

Aquesta va ser la primera passa, que se sumà a les moratòries dictades per al sòl urbà i urbanitzable pels consells insulars mentre redacten els plans territorials. Però el Pacte anuncià la voluntat d'aprovar una modificació substancial de les Directrius, una Llei de quotes i una Llei del sòl. La Llei de quotes, que ha de fixar els límits percentuals de creixement edificatori a les Illes -concretant i tot estrenyent la limitació fixada a les DOT- es troba ja al Parlament, però, quan queden pocs mesos per a les eleccions, encara no ha passat del limbe previ a l'acord, a l'espera del consens amb Unió Mallorquina. La Llei del sòl -que ha d'ordenar i integrar bona part de la legislació i que atorga moltes eines per afavorir l'habitatge social- es troba en fase d'avantprojecte i tot fa pensar que no s'aprovarà al llarg

d'aquesta legislatura. I sembla que l'ambició de transformar les Directrius s'ha deixat ja definitivament al calaix. Paral·lelament, Menorca -que pretén prohibir tota edificació en sòl rústic- i Eivissa -que restringeix aquesta edificació però no l'atura- tenen els seus plans territorials en punts de la tramitació molt més avançats que Mallorca. En el cas del Pla territorial de Mallorca han transcendit les intencions relacionades amb diverses infraestructures -fonamentalment les que tenen a veure amb les carreteres- però no la voluntat d'aplicació en el cas del sòl rústic, en aquests moments el bessó clar de la planificació global. I això sense relacionar els efectes perversos que han tengut les moratòries, creadores de "l'listes d'espera" on les demandes de llicències s'acumulen a l'espera del primer dia que s'aixequi la veda.

A L'ESPERA DEL CONSENS

L'Avantprojecte de llei del sòl fixa una figura polèmica, un cànon anual a pagar per tot aquell que construeixi un habitatge en sòl rústic equivalent al 2% de la inversió efectuada en l'obra, un punt que sembla voler avançar-se a una presumible voluntat permissiva del Pla de Mallorca a l'hora de regular els usos d'aquest sòl. La filosofia del cànon és penalitzar qui vol residir en rústic perquè es considera que genera uns costos clars (consum de carreteres, urbanització, estructures, etc) en uns terrenys naturalment exemptes del procés urbanitzador, però obre una divisió entre els que ja tenen un habitatge i els qui el tendran si volen pagar aquest cànon cada any. A la vegada, pot obrir la possibilitat d'una mà llarga dels ajuntaments si contempen el cànon com una font de finançament per a les dèbils arques municipals, circumstància que no afavoriria, ans tot el contrari, una aturada de la construcció dispersa en sòl no residencial. Cercar l'explicació a per què l'avantprojecte no va més enllà de la prohibició global de l'ús residencial en sòl rústic significa entrar en el complex entramat de les relacions polítiques entre els partits del Pacte i el que governa el Consell de Mallorca, Unió Mallorquina.

Al cap i a la fi, les grans qüestions territorials tornen a dependre del consens polític. Quan al Pacte li queden poc mesos de govern, la situació continua sent de provisionalitat. Alguns interlocutors socials ja miren més endavant, al pròxim govern que surti de les eleccions de la primavera, per demanar que s'arribi, d'una vegada per totes, a un acord definitiu sobre les emergències d'un territori. Com deia **Felicià Fuster** fa deu anys, quan era president de GESA (*Ona*, juliol-agost 1992), en unes paraules que eren, i continuen sent, vigents: "que no ens passi com a aquell capità que davant un temporal troba que el vaixell s'enfonsa i diu públicament: "a fer punyetes". No pot ser això, el capità ha d'intentar que el vaixell suri i que tota la tripulació es mantengui en els seus llocs".

La Clau d'ONA

PER ENTENDRE EL PRESENT, PER OBRIR EL FUTUR

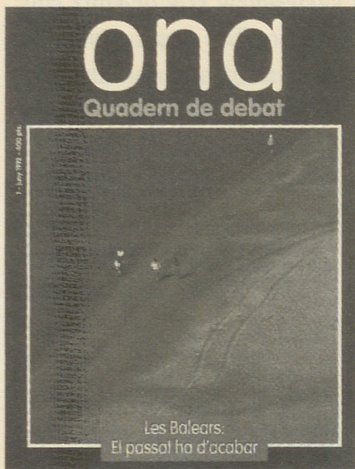
Ona fa deu anys

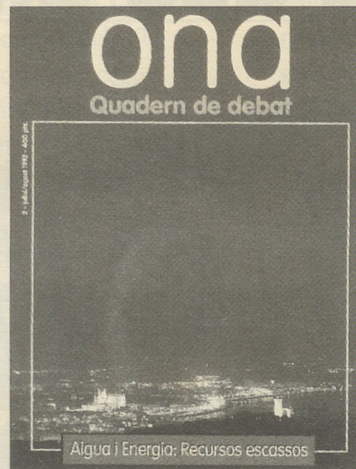
Ona. Quadern de debat: què pensa la nostra societat

Ona ha complert el seu número 100 i amb ell deu anys de sortir al carrer cada mes per debatre els temes que més han preocupat en la darrera dècada la societat balear. A través de les nostres pàgines hem pogut reflectir i contrastar opinions molt diverses sobre qüestions com ara la societat, l'economia balear, la indústria turística, la vida política, el panorama cultural,... A hores d'ara podem dir que constituïm una base de dades on es pot estudiar l'evolució del pensament de la societat mallorquina a través dels seus protagonistes en els més diversos àmbits, de tal manera que la col·lecció és un document que es pot consultar per conèixer la història més recent de la nostra comunitat.

Per facilitar aquesta consulta hem recollit aquí les portades dels cent números i un llistat alfabètic de les gairebé nou-centes persones, entre entrevistats i participants a les taules rodones, que s'han expressat a aquest mitjà. També a tots ells gràcies per participar d'aquest debat.

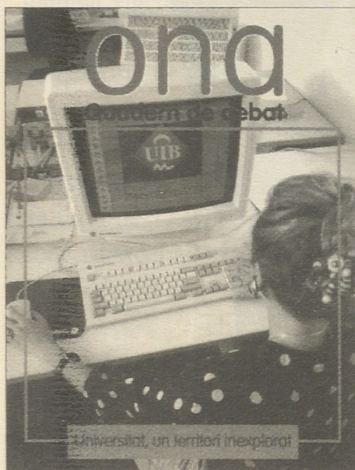
N. 1
"Les Balears: el passat ha d'acabar"
 Alexandre Forcades,
 Miquel Alenyar,
 Jaume Carbonero,
 Joan Huguet,
 Francesc Obrador,
 Miquel Pastor,
 Antoni Fleixas,
 Joan Palou,
 Catalina Juan.

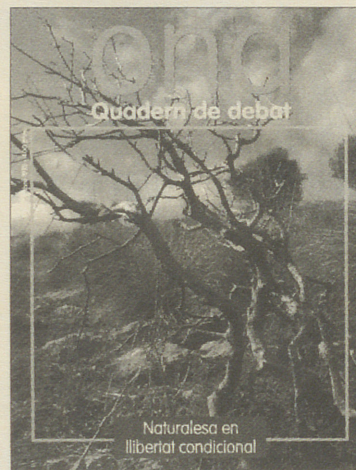
N. 2
"Aigua i energia: recursos escassos".
 Felícia Fuster,
 Antoni Font,
 Arturo Cadenas,
 Xavier Pastor,
 Alfredo Barón,
 Miquel Pocoví,
 Rafael Miquel,
 Lluís Morano.

N. 3
"Les Balears i Europa, més enllà dels tòpics"
 Fèlix Pons,
 Abel Matutes,
 Santiago Rodríguez Miranda,
 Llorenç Fluxà,
 Pere Costa,
 Teresa Riera,
 Joan Gual,
 Antoni García.

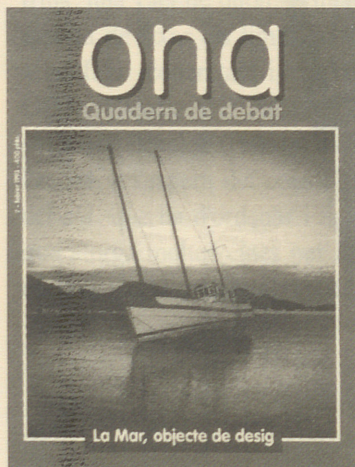
N. 4
"Universitat, un territori inexplorat"
 Nadal Batle,
 Carles Blanes,
 Miquel Àngel Ballester,
 Vicenç Ropero,
 Carme Feliu,
 Margalida Cantallops,
 Miquel Capellà,
 Andreu Crespi,
 Maria Antònia Munar.

N. 5
"Naturalesa en llibertat condicional"
 Gabriel Cañellas,
 Jeroni Albertí,
 Francesc Triay,
 Joan Mayol,
 Mateu Castelló,
 Antoni Martínez,
 Miquel Àngel Borràs,
 Josep Forteza-Rey.

N. 6
"En un pou sense fons"
 Pere Mascaró,
 Xisca Fiol,
 Maria Salleras,
 Bàrbara Picornell,
 Felicitat Martínez,
 Rosario Guedea,
 Enrique Amaya,
 Toni, Lluís i Joan,
 Jaume Santandreu.

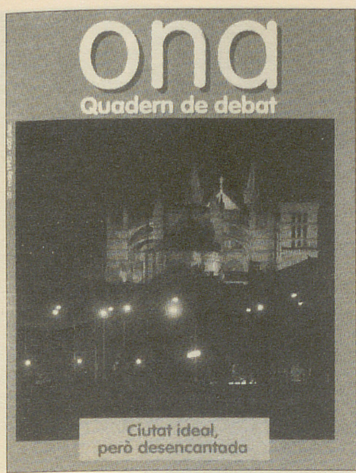
N. 7
"La mar, objecte de desig"
 Miquel Oliver Massutí,
 Miquel Massutí Oliver,
 Margarita Nájera,
 Joan Miquel,
 Manuel Martínez,
 Assumpta Gual,
 Rafael Soler,
 Miquel Barceló Perelló.

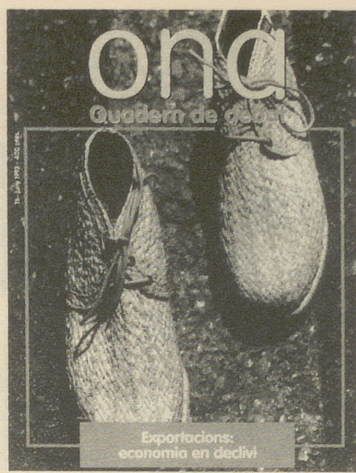
N. 8
"Transports i comunicacions per no perdre el tren"
 Andreu Font,
 Josep Blat,
 Tomàs Cano,
 Pere Nicolau,
 Tomàs Morell,
 Rafael Sierra,
 Miquel Àngel Llauger,
 Maria Antònia Vadell,
 Pere Vicens.

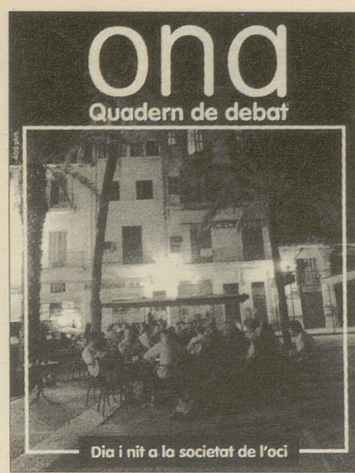
N. 9
"Turisme: un canvi d'època"
 Jaume Cladera,
 Antoni Costa,
 Ferran Porto,
 Ferran Perelló,
 Antoni García,
 Antoni Gil,
 Pere Vidal,
 Antoni Alemany,
 Eugeni Aguiló.

N. 10
"La ciutat ideal, però desencantada"
 Joan Fageda,
 Ramon Aguiló,
 Francesc Mengod,
 Mercè Truyols,
 Genoveva Marí,
 Ignasi Ribas,
 Carlos Ripoll,
 Miquel Dolç,
 Sebastià Serra.

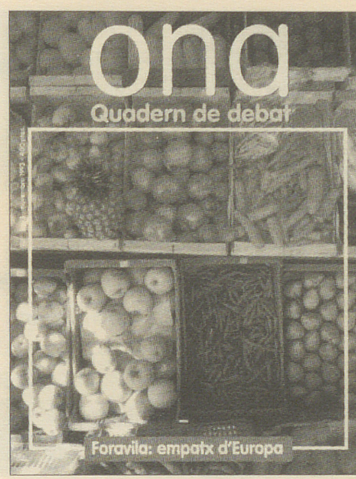
N. 11
"Exportacions: economia en declivi"
 Carles Manera,
 Antoni Barceló,
 Rafel Timoner,
 Pere Vidal,
 Jaume Peribáñez,
 Cristòfol Triay,
 Valentí Valencià,
 Manuel Pelarda,
 Vicenç Tur.

N. 12
"Dia i nit a la societat de l'oci"
 Andreu Ferret,
 Rafael Esteràs,
 Aina Bosch,
 Juan Birlanga,
 Amador Calafat,
 "Osifar",
 Joaquín Ranero,
 Rafel Oliver,
 Miquel Dalmau.

N. 13
"Custer contra els sioux o viceversa"
 Joan Huguet,
 Francesc Obrador,
 Pere Sampol,
 Miquel Pascual,
 Cosme Vidal,
 Eberhard Grosske.

N. 14
"Foravila: empatx d'Europa"
 Pere J. Morey,
 Antoni Garcías,
 Margarita Buades,
 Joana Oliver,
 Ignasi Moragues,
 Juan Dueñas.

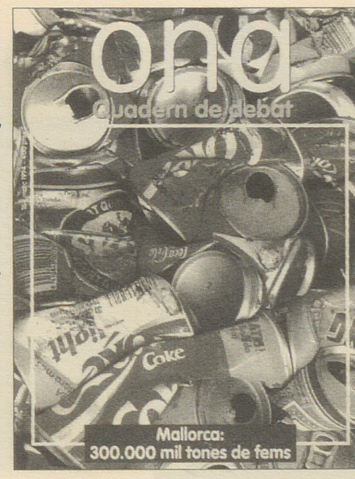
N. 15
"Un projecte Leader per a la Serra de Tramuntana"
 Francesc Rosselló,
 Francesc Blasco,
 Antoni Bennàssar,
 Pere Ripoll,
 Pere Fullana,
 Joan Torrens,
 Antoni Colomar,
 Lluís Montero,
 Joan Rosselló,
 Miquel Capó.

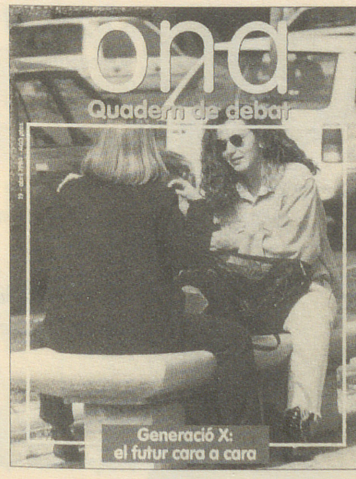
N. 16
"Rebaixes fora de temporada"
 Miquel Alenyar,
 Ana Maria Moreno,
 Miquel Rosselló,
 Prudencio Vallejo,
 Francisco Caro,
 Bartomeu Miralles,
 Alberto Colchero,
 Joan Font.

N. 17
"Sanitat, a punt d'infart"
 Manuel del Castillo,
 Bartomeu Cabrer,
 Miquel Triola,
 Manuela Marín,
 Àngela Tumbarel-lo,
 Amador Calafat,
 Serafín Carvallo,
 Jordi Forteza-Rey,
 Nicolau Llaneras.

N. 18
"Mallorca: 300.000 tones de fems"
 Joan Verger,
 Francesc Triay,
 Àngel Fernández,
 Mateu Picornell,
 Magdalena Mayol,
 Ignasi Rotger,
 Miquel Àngel March,
 Antoni Ginard,
 Antoni Pons,
 Joan Alba Vidal.

N. 19
"Generació X: el futur cara a cara"
 Rosa Estaràs,
 Miquel Àngel Nadal,
 Ketty Isern,
 Maria de la Pau Janer,
 Carme Feliu,
 Aina Llauger,
 Magí Moranta,
 José Ramón Ortá,
 Antoni Salas.

N. 20
"Ocupació i atur"
 Jaume Matas,
 Fernando Villalobos,
 Lorenzo Bravo,
 Manuel Cámara,
 Josep Oliver,
 Lluís Ramis d'Ayreflor,
 Gabriel Barceló,
 Antoni Montserrat,
 Bartomeu Bennàssar.

N. 21
"El "Boom" del 94"
 Gabriel Escarrer,
 Margarita Nájera,
 Miquel Oliver,
 Miquel Galmés,
 Joan Flaquer,
 Pedro Calvo,
 Wolfgang Graf Pilati,
 Miquel Cortada.

N. 22
"Ètica per sortir de la crisi"
 Àngel Reigosa,
 Albert Saoner,
 Jeroni Albertí,
 Antoni Alemany,
 Antoni Serra,
 Ladislao Roig,
 Miquel Nigorra,
 Antoni Miralles Bauçà,
 Miquel Prats.

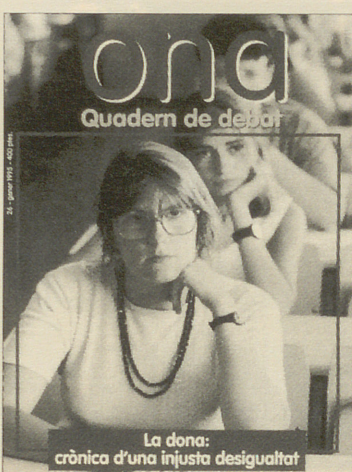
N. 23
"Nacionalisme i nacionalistes a finals de segle"
 Jaume Font,
 Damià Pons i Pons,
 Damià Ferrà Pons,
 Bartomeu Vicenç,
 Eberhard Grosske,
 Climent Garau,
 Josep Melià,
 Isabel Peñarrubia,
 Anthony Bonner,
 Bartomeu Colom.

N. 24
"Carreteres riques, carreteres pobres"
 Gabriel Le Senne,
 Miquel Àngel Llauger,
 Francesc Antich,
 Mateu Morro,
 José María González Ortea,
 Nofre Rullán,
 Javier Coromina,
 Antoni Mulet Coll.

N. 25
"Règim especial: les illes són diferents"
 Josep Oliver,
 Joan Ramallo,
 Jaume Matas,
 Josep Alfonso,
 Pere Sampol,
 César Añó,
 Eugeni Aguiló,
 Manuel Cámara,
 Isabel Corominas.

N. 26
"La dona: crònica d'una injusta desigualtat"
 Maria Durán,
 Esperança Bosch,
 Caterina Cantarellas,
 Àngels Fermoselle,
 Marta Llompart,
 Francesca Thomàs,
 Isabel Guitart,
 Maria Carbonero.

N. 27
"Doblers i immigració: una frontera multicultural"
 Pere Salvà,
 Josep Feliu Vidal,
 Miquel Costa,
 Josep Francesc Blasco,
 Joan Sastre,
 Aina Moll,
 Mustafa Boul-Harrah,
 Kate Mentink.

N. 28
"Espai aeri, ordre sobre el caos"
 Pedro Meaurio,
 Alejandro Egidó,
 Ina Martínez,
 Antoni Montserrat,
 Felipe Navío,
 Joan Pascual,
 Juan José Hidalgo,
 Biel Gomila.

N. 29
"Turisme: bufen nous aires sobre les illes"
 Eduardo Gamero,
 Pere Mascaró,
 Santiago Mesquida,
 Miquel Pascual,
 Antoni Pallicer,
 Antoni Sansó,
 Javier Bustamante,
 Antoni Alemany,
 Carles Sintes,
 Esteve Barolet.

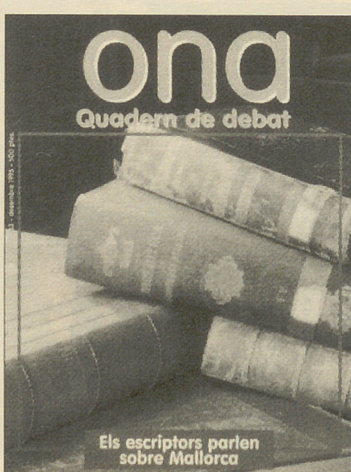
N. 30
"1995-1999: la darrera oportunitat"
 Romà Piña Homs,
 Miquel Duran Pastor,
 Andreu Ferret,
 Bel Moll,
 Carles Manera,
 Antoni Marimon,
 Antoni Tarabini,
 Valentí Puig,
 Josep Llorenç Mulet.

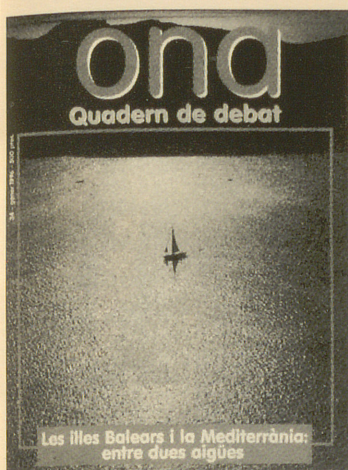
N. 31
"Raiguer: porta del futur"
 Cristòfol Soler,
 Antònia Ordines,
 Francesc Aguiló,
 Miquel Amengual,
 Pere Rotger,
 Martí Serra,
 Alberto Campo Baeza,
 Paul Vella,
 Josep Lluís Roses.

N. 32
"Societat del benestar, futur incert"
 Jaume Mas,
 Julio Carrillo,
 Maria Antònia Carbonero,
 Francisco Ferrer i Maria Salleras,
 Joan Romaguera,
 Joana Gual,
 Jaume Garau,
 Rosa Arregui.

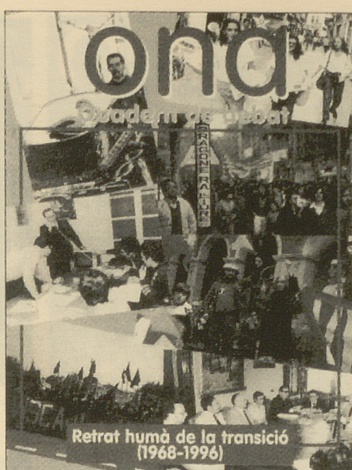
N. 33
"Els escriptors parlen sobre Mallorca"
 Carme Riera,
 Biel Mesquida,
 Miquel Àngel Riera,
 Damià Huguet,
 Gabriel Janer Manilla,
 Francisco Díaz de Castro,
 Joan Mas,
 Joan Miralles,
 Josep Carles Llop.

N. 34

"Les Illes Balears i la Mediterrània: entre dues aigües"

Carlos Gutiérrez,
Joan Pasqual,
Miquel Morey,
Maria Barceló,
Mustafa Al-Helwani,
Joan Manresa,
Paco Sastre,
Bartomeu Barceló,
Biel Majoral.

N. 35

"Retrat humà de la transició (1968-1996)"

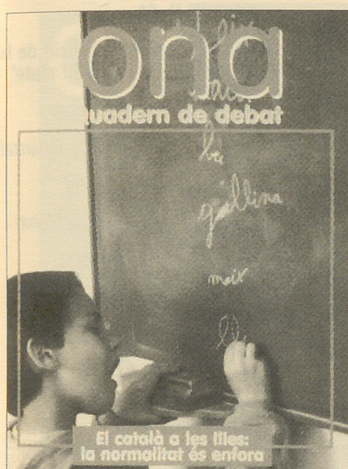
Ignasi Ribas,
Antoni Tarabini,
Sinfó García,
Francesc Mengod,
Jesús Pérez,
Pep Vilchez,
Antoni Alemany,
Rosa Bueno,
Antoni Serra.

N. 36

"Els arquitectes i Mallorca, entre l'ètica i l'estètica"

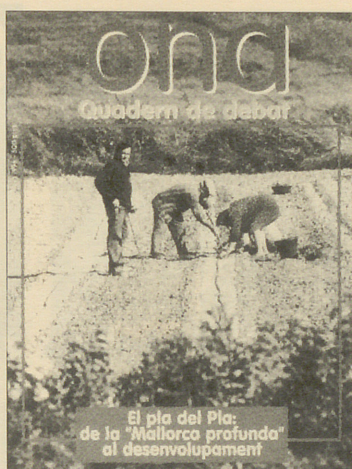
Antoni Ramis,
Felipe Sánchez-Cuenca,
Mateu Carrió,
Manuel Cabellos,
Fernando González,
Pere Nicolau,
Antoni Juncosa,
Joana Roca,
Lluís García-Ruiz.

N. 37

"El català a les illes: la normalitat és enfora"

Joan Miralles,
Joan Barceló,
Damià Pons i Pons,
Catalina Capó,
Andreu Crespi,
Simó Gornés,
Pere Polo,
Antoni Mir,
Neus Picó.

N. 38

"El pla del Pla: de la Mallorca profunda al desenvolupament"

Josep R. Sicre,
Lluís Alemany,
Antonio Pérez Villegas,
Francesc Antich,
Andreu Matas,
Miquel Pascual,
Joan Ramonell,
Biel Pons,
Margalida Estelrich.

N. 39

"Reconversió turística: ara o mai"

Miquel Vicens,
Josep Aloy,
Anselmo Martín,
Margarita Nájera,
Lluís Orejudo,
Antonio Peña,
Antoni Aguiló,
Sebastià Serra,
Gabriela Cañellas.

N. 40

"Cultura popular: arrels poc arrelades"

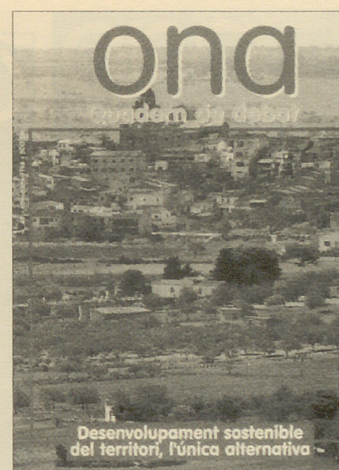
Josep Grimalt,
Sebastià Trias,
Bel Cerdà,
Bartomeu Amengual,
Joan Barceló,
Miquel Ferrà,
Gaspar Valero,
Francesc Riera,
Xesc Forteza.

N. 41

"Del boom turístic a la revolució telemàtica"

José Juan Novás,
Llorenç Huguet,
Andreu Font,
Miquel Àngel March,
Llorenç Valverde,
Artur Vila,
Demetrio Ortega,
Eva Bucher,
José Martín.

N. 42

"Desenvolupament sostenible del territori, l'única alternativa"

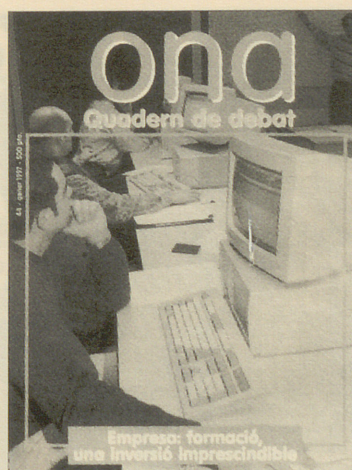
Avel·lí Blasco,
Bartomeu Reus,
Antoni Borràs,
Mateu Picornell,
Margalida Rosselló,
Alfonso Vegara,
Francesc Quetglas,
Pilar Costa,
Antoni Mora.

N. 43

"Voluntaris i solidaris, la darrera frontera social"

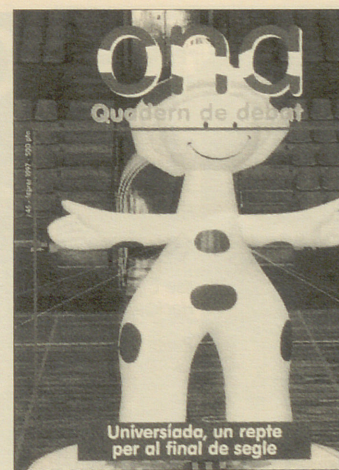
Carmel Bonnin,
Maria Planas,
Marta Barcells,
Jaume Obrador,
José María Sevilla,
Llorenç Tous,
Rafel Company,
Aina Salom,
Alexandre Miquel.

N. 44

"Empresa: formació, una inversió imprescindible"

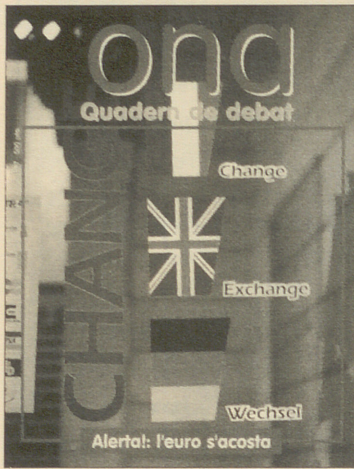
Guillem Camps,
Lluís Ramis d'Ayreflor,
Josep Benedicto,
Javier Cubero,
Pedro Figuerola,
María José Martínez,
Francesc Obrador,
Victòria Sastre,
Miquel Carrió.

N. 45

"Universiada, un repte per al final de segle"

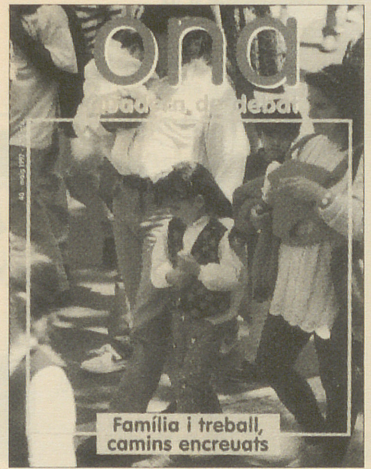
Fernando Giménez,
Antoni Diéguez,
Jaume Sureda,
Ventura Blach,
Josep Oliver,
Maria Magdalena Tugores,
Francesc Villalonga,
Xavier Torres,
Miquel Nadal.

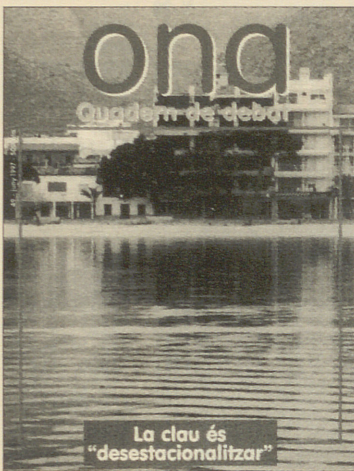
N. 46
"Alerta! l'euro s'acosta"
 Antoni Rami,
 Pere Batle,
 Gabriel Bauzá,
 Antoni Fleixas,
 Grace García,
 Eduardo Octavio de Toledo,
 Lorenzo Bravo,
 Carme Riu,
 Lluís Moyà.

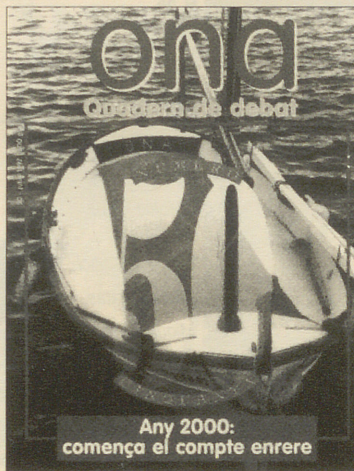
N. 47
"Mallorca: prohibit el pas"
 Gabriel Ordinas,
 Fernando Fortuny,
 Miquel Vidal,
 Montserrat Santandreu,
 Bernat Aguiló,
 Pedro Pablo Marrero,
 Kate Mentink,
 Pere Salvà,
 Pere Tomàs.

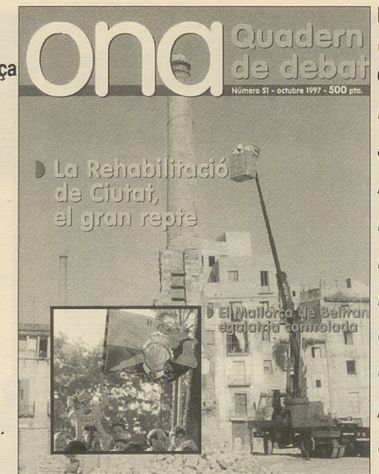
N. 48
"Familia i treball, camins entrecruats"
 Maria Antònia Carbonero,
 Lluís Moyà,
 Paca Salvà,
 Antònia Comas,
 Francisco Julio Batle,
 Maria Salleras,
 Antoni Comas.

N. 49
"La clau és desestacionalitzar"
 José María González Ortea,
 Joana Maria Petrus,
 Àngel García,
 Pere Pascual,
 Miquel Vidal,
 José Tirado,
 Miquel Oliver,
 Felipe Navío,
 Àngel Fernández,
 Pere Coll.

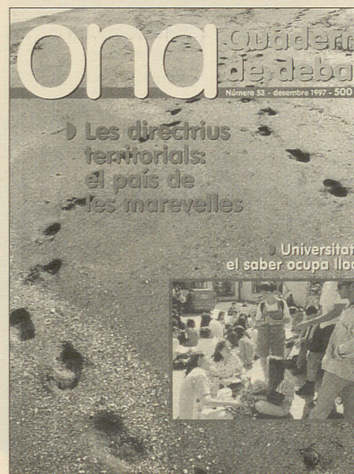
N. 50
"Any 2000: comença el compte enrere"
 Blai Bonet,
 Nicolau Llaneras,
 Jesús Salinas,
 Teodor Suaú,
 Sebastià Urbina,
 Matías Vallés,
 Àngels Fermoselle,
 Joana Marqués,
 Vlady, Nella i Alicia.

N. 51
"La rehabilitació de Ciutat, el gran repte"
 Bartomeu Beltran
 Josep Ramon Balcells
 Andreu Crespí
 Maria Antònia Mur
 Maria Salom
 Pere Sampol
 Carlos Ripoll
 Carles Bona
 Antoni Sancho
 Gabriel Barceló

N. 52
"Educació, rebel·lió a les aules"
 Manuel Ferrer
 Pere Polo
 Joan Pons
 Mercè Amer
 Margalida Barceló
 Javier Corominas
 Miquel Àngel Llauger
 Joan Verger

N. 53
"Les directrius territorials, el país de les meravelles"
 Miquel Ramis
 Manuel Cabellos
 Francesc Triay
 Eberhard Grosseke
 Antoni Alorda
 Maria Antònia Munar
 Josep Ramon Balanzat
 Bartomeu Adrover
 Manuel Ferrer
 Llorenç Huguet
 Isabel Guitart
 Aina Llauger
 Josep Antoni Alcover

N. 54
"Per Sant Antoni, l'hora de la part forana"
 Catalina Cirer
 Jaume Font
 Francesc Antich
 Alexandre Ballesta
 Rosa Bueno
 Antoni Torrens
 Manuel Campos
 Biel Majoral

N. 55
"Parlen els alemanys de Mallorca"
 Epifanio Ibáñez
 Matthias Kühn
 Rafel Gelling
 Klaus Drobig
 Ilse Christine Hackbarth
 Peter Rogalewski

N. 56
"Moratòria turística, un punt i a part"
 Jaume Matas
 Manuel del Castillo
 Lluís Coll
 Miquel Dalmau
 Manuel García Beneyto
 Armando Bethencourt
 Gustau Català

N. 57
"Nous horitzons a la societat de l'oci"
 Emili Fernández
 Miquel Roca
 Francesc Sastre
 Immaculada Benito
 Rafael Ferragut
 Josep Truyols
 Isabel Alcover
 Joan Arbona
 Ramon Socies

N. 58

"Europa i les Illes Balears, relació de conveniència"

Miquel Batllori
Bàrbara Barceló
Roger Gotarodona
Pere Mascaró
Javier Rey
Francisca Bennassar
Luis Berbiela
Gabriel Soler
Andreu Cloquell

N. 59

"Contra la balearització del patrimoni"

Miquel Lladó
Nicolau Tous
Catalina Cantarellas
Salvador Cànoves
Damià Pons
Carlos Ripoll
Pere Ollers
Guillem Rosselló Bordo

N. 60

"Turisme 98, posar fil a l'agulla"

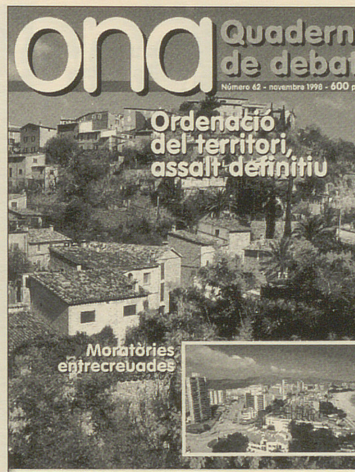
Pere Cañellas
Josep Aloy
Bartomeu Deyà
Antoni García
Antoni Munar
Simó Pere Barceló
Jaume Barceló
Montserrat
Joan Buades
Mariantònia Manresa
Margalida Mas
Francesc Sánchez

N. 61

"Mallorca sobreviu a un altre estiu"

Montserrat Galmés
Magdalena Mayol
Maria Victòria Secall
Caterina Canyelles
Marisa Goñi
Andreu Manresa
Antoni Maria Tomàs
Juan L. Ruiz Collado
Antònia Vicens
Antoni Marimon

N. 62

"Ordenació del territori, assalt definitiu"

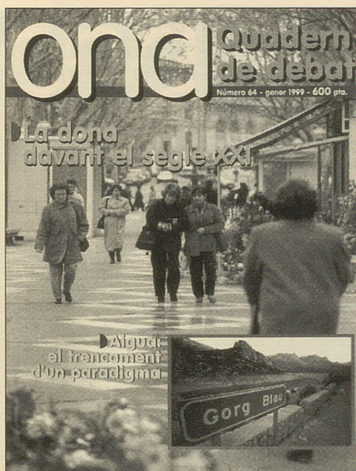
Jaume Matas
Francesc Queiglas
Jaume Carbonero
Gabriel Oliver
Lourdes Ramis
Miquel A. Toledo
Onofre Rullan
Margarita Nájera
Miquel Oliver
Mateu Morro
Gaspar Oliver
Joan Arbona
Montserrat Santandreu
Cosme Adrover
Mateu Picornell

N. 63

"Les Balears: riques o pobres?"

Josep Antoni Rosselló
Damià Pons
Andreu Horrarch
Yolanda Vallejo
Aina Díaz
Gaspar Pujol

N. 64

"La dona davant el segle XXI"

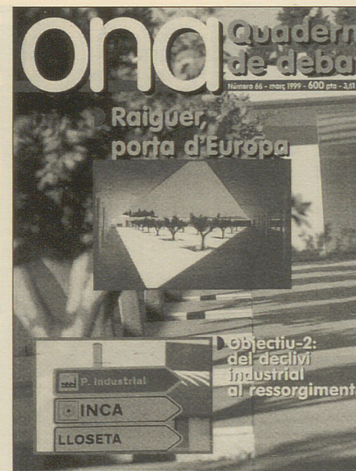
Teresa Riera
Rosa Bueno
Margalida Ferrando
Jaume Garau
Mila Melero
Felicitat Martínez
Francisca González
Encarnació Viñas

N. 65

"Autonomia entre dos segles"

Teodor Úbeda
Joan Oliver Araujo
José Francisco Conrado de Villalonga
Gregori Mir
Bartomeu Colom
Miquel Ferrer
Román Piña Homs
Margalida Thomàs
Mateu Morro

N. 66

"Raiguer porta d'Europa"

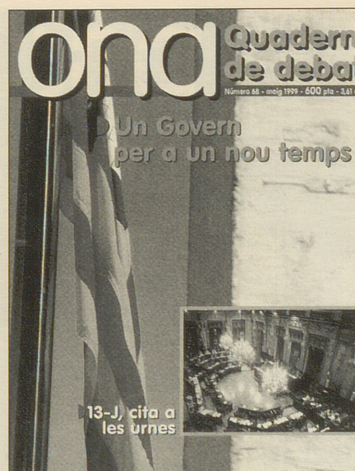
Josep Juan Cardona
Miquel Llopart
Antoni Munar
Joan Sastre
Gabriel Seguí
Salvador Cànoves
Antoni Pons
Llorenç Coll

N. 67

"Palma, en el pròxim mil·lenni"

Joan Fageda
Antoni Roig
Sebastià Serra
Margalida Thomàs
Ferran Trujillo
Ferran Gomila
Josep Piña
Neus García Inyesta

N. 68

"Un Govern per a un nou temps"

Jaume Matas
Francesc Antich
Pere Sampol
Esperança Bosch
Aina Llauger
Josep Oliver
Maria Antònia Munar
Eberhard Grosske

N. 69

"Turisme i solidaritat"

Jaqueline Moss
Pere Mulet
Catalina Socías
Àngela Thomàs
Antoni Munar
Miquel Seguí
Héctor Cúper
Miquel Vicens
Josep Seguí
Joan Guasp

N. 70
"Immigració: nous temps, noves realitats"
Antoni Mir
Antoni Montserrat
Pere Salvà
Janet Perea
Antoni Galisteo
Ángel C. Navarro
Silvia García
Miguel Herrera,
Carme López
Manuel Asensio
Carlos Muñoz

N. 71
"Crònica d'un canvi"
Tomàs Garrido
Pere Muñoz
Jaume Pocoví
Jaume Sureda
Margalida Rosselló
Joan Mas
Bartomeu Sitjar
Carles Moyà
Francesc Verdú

N. 72
"Benvinguts al 2000"
Misericòrida Ramon
Llorenç Valverde
Cristòfol Serra
Camilo José Cela Conde
Josep Maria Medrano
Juan Antonio Montesdeoca
María José Carbonero
Miquel Oliver
Salvador Sánchez

N. 73
"Les Illes: juntes o separades"
Miquel Capellà
Maximilià Morales
Josep Maria Quintana
Victorí Planells
Josefina Casals
Ferran Gomila
Vicenç Tur
Santi Ferrer
Bartomeu Colom

N. 74
"Les urnes, els partits i altres formes de participació"
Bernat Riutort
Fèlix Pons
Miquel Payeras
Francina Armengol
Jesús Luis
Bartomeu Martí
Fernando Monar
Josep Maria Llauredó
Joan Rità
Larrucea

N. 75
"Secundària: tensió a les aules"
Damià Pons
Marta Monfort
Bartomeu Cañellas
Emili Arnao
Francesc Figuerola
Jaume March
Neus Santaner
Maria Antònia Manassero
Joan Rosselló

N. 76
"Formació, l'enllaç cap al futur"
Eberhard Grosseke
Josep Benedicto
Lorenzo Bravo
Tomàs Garrido
Josep Oliver
Josefina Sintés
Joan Perera
María Cruz Briz
Antoni García Salvador

N. 77
"Internet: present, real i a la carta"
Rosa Estaràs
Teresa Riera
Joan Marqués
Faner
Santiago Cavanillas
Enric Tortosa
Bernat Pons
Ramon Sellas
José Luis Arboledas
Pedro Moreno
Koldo Royo

N. 78
"Turisme 2000, la nova frontera"
Celestí Alomar
Miquel Àngel Fornés
Javier Rey-Maqueira
Joan Flaquer
Joan Marí
Sebastiana Moranta
Xavier Pastor
Miquel Suau

N. 79
"Alerta!: les alarmes s'han encès"
Narcís Serra
Tomàs Graves
Ferran Aguiló
Mercè Laguens
Biel Mesquida
Antoni Roig
María de Lluc Fluxà
Antoni Coll
Pep Amengual

N. 80
"Natura i avanç tecnològic, entre dues aigües"
Antoni Rodríguez
María Crespo
Antoni Manchado
Joan Mateu Horrach
Jeroni Maimó
Domingo Muñoz
Magdalena Ribas
Margalida Juncosa
Hipólito Medrano

N. 81
"El dilema energètic: buit legal i excés de consum"
Misericòrida Ramon
Bartomeu Reus
Ferran Bescós
Nicolau Barceló
Eugení García
Joan Perchés
Jaume Reguart
Joan Rita
José Caldentey

N. 82
"La moda a les Balears, realitat i oportunitats"
 Pere Sampol
 Ana Menéndez
 Maria Caldentey
 Xisco Caimari
 Per Trias
 Inés Colom
 Bartomeu Perera
 Antoni Munar
 Guillem Ferrer
 Xisco Clapés

N. 83
"El català, una llengua per a Europa"
 Joan Melià
 Rosa Maria Calafat
 Francesc Bujosa
 Francesc Quetglas
 Maria Muntaner
 Àngel Pujol
 Xesc Moll
 Gabriel Barceló

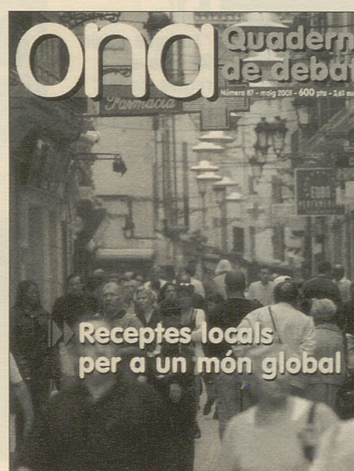
N. 84
"Un pla per no perdre el tren"
 Josep Antoni Ferrer
 Pedro Álvarez
 Javier Corominas
 José María González, Ortea
 Carles Olmo
 Joana Maria Seguí
 Boro Miralles
 José Antonio Santos
 Rafel Llompart

N. 85
"Societat i risc: un futur d'infart"
 Fernando Galán
 Andreu Palou
 Jordi López
 Enrique Lázaro
 Andreu Manresa
 Leonor Taboada
 Joan Pericàs
 Francesca Mas
 Vicenç Thomàs
 Miquel Gorriàs

N. 86
"Deu anys de LEN, entre boires i realitats"
 José Manuel Gómez
 Gabriel Oliver
 Miquel Àngel Borràs
 Fernando Fortuny
 Jorge Herrero
 Miquel Àngel March
 Joan Simonet
 Antònia Morey
 Ivan Murray

N. 87
"Receptes locals per a un món global"
 Miquel Àngel Llauger
 Miquel Àngel Ballester
 François Cuennet
 Joaquín Bellón
 Aina Calafat
 Jaume Roselló
 Antoni Pallicer
 Magdalena Mayol
 Carlos Molinet
 Teófilo Fernández

N. 88
"Turisme i ecotaxa, cap a una nova realitat"
 Francisco González Paredes
 Tiffany Blackman
 Joan Carles Alía
 Antoni Garcías Moles
 Pedro Calvo
 Antoni Munar
 Ignasi Esteve
 Alfonso Meaurio
 Onofre Martorell

N. 89
"Vida i miracles al port de Palma"
 Francesc Triay
 José Escalas
 Antonio Grávalos
 Jesús Álvarez
 Llorenç Galmés
 Xema Sanz
 Mario Sennacheribo
 Pep Bonnin
 Diego Colón de Carvajal
 Gabriel Barceló

N. 90
"Fora vila: un congrés contra la desesperança"
 Mateu Morro
 Jaume Grimalt
 Francesc Oliver
 Joan Aguiló
 Margalida Estelrich
 Joan Juan Moll
 Gabriel Company
 Joan Mas
 Jaume Binimelis

N. 91
"Benestar sense residus, el repte del segle XXI"
 Àngel Fernández
 Josep Antoni Aguiló
 Miquel Colom
 Carlos Lorduy
 Jordi López
 Joan Alba Vidal
 Antoni Sastre
 Javier Tejero

N. 92
"Comença una nova història"
 Manuel López Nadal
 Rosario Huesa
 Onofre Martorell
 Antoni Montserrat
 Antoni Riera
 Albert Cid Picado
 Pep Suàrez
 Margalida Capellà

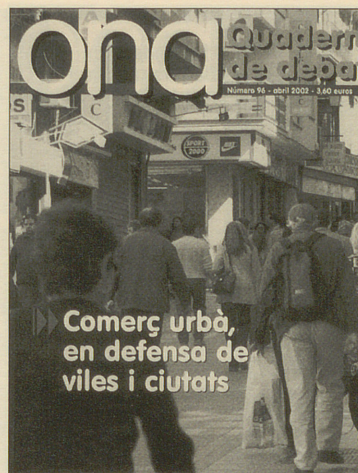
N. 93
"R+D, un pla per deixar la cua"
 Enric Tortosa
 Fèlix Grases
 Àlvar G. N Agustí
 Miquel Carrió
 Guillem Fullana
 Alfonso Meaurio
 Joaquim Tintoré
 Yuhua Luo
 Isabel Moreno

N. 94
"Euro 2002: llums i ombres en un any decisiu"
 Tomàs Méndez
 Pere Mascaró
 Ferran Navinés
 Ramon Calafat
 Miquel Morata
 Caludia de Haro
 Vicenç Tur
 Margalida Payeras
 Antoni Serra

N. 95
"La salut autonòmica"
 Aina Salom
 Rosa Bueno
 Manuel García Beneyto
 M. A. Martín Soledad
 Ramon Socies
 Fernando Rigo
 Rosamaria Alberdi
 Carles Amengual

N. 96
"Comerç urbà, en defensa de viles i ciutats"
 Pere Sampol
 Pau Bellinfante
 Demetrio Peña
 Josep Juan Cardona
 Rafel Borràs
 Antònia Allès
 Paco García
 Josep Oliver
 Juana de la Cruz
 María Llanos Gómez
 Bartomeu Sitjar

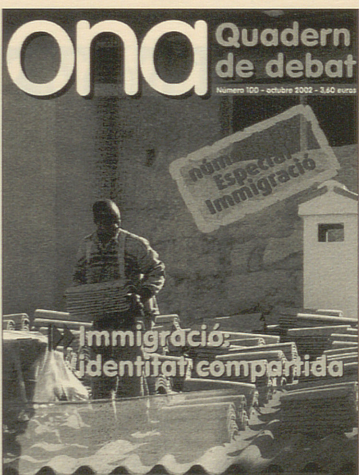
N. 97
"Turisme segle XXI, noves regles de joc"
 Jaume Garau
 Pere Muñoz
 Lluís Alemany
 Bernat Aguiló
 Javier Liy
 Joan Mas
 Carlos Miranda
 Jordi Cabrer
 Andreu Canals

N. 98
"Una ciutat agreujada"
 Per Rabassa
 Miquel Àngel Llauger
 Rosa Bueno
 Margalida Buades
 Antoni Mir
 Antoni Tarabini
 Joan Pascual
 Antònia Andani
 Marià Mayol

N. 99
"Calvià, de Río a Johannesburg"
 Margarita Nájera
 Rafael Jiménez
 Neus Pacheco
 Manuel Pelarda
 Carolina Suau
 Fernando Prat
 Josep Manchado
 Martí Xamena

N. 100
"Immigració: identitat compartida"
 Antoni Sancho
 Isidor Marí
 Konate Abdoulayé
 Moustafa Boul-Harrak
 Marlent Perea
 Saliha Aarabe
 Malén Torrens
 Amelia Olmos

Aarebe, Saliha
 Abdoulayé, Konate
 Adrover, Bartomeu
 Adrover, Cosme
 Aguiló, Antoni
 Aguiló, Bernat
 Aguiló, Bernat
 Aguiló, Eugeni
 Aguiló, Eugeni
 Aguiló, Ferran
 Aguiló, Francesc
 Aguiló, Joan
 Aguiló, Josep Antoni

100 Aguiló, Ramon
 100 Agustí, Àlvar G. N.
 53 Alba Vidal, Joan
 62 Alba Vidal, Joan
 39 Alberdi, Rosamaria
 47 Albertí, Jeroni
 97 Albertí, Jeroni
 25 Alcover, Isabel
 9 Alcover, Josep Antoni
 79 Alemany Antoni
 31 Alemany, Antoni
 90 Alemany, Antoni
 91 Alemany, Antoni

Alemany, Lluís
 Alemany, Lluís
 Alenyà, Miquel
 Alenyà, Miquel
 Alfonso, Josep
 Al-Hekwani, Mustafa
 Alía, Joan Carles
 Allès, Antònia
 Alomar, Celestí
 Alorda, Antoni
 Aloy, Josep
 Aloy, Josep
 Álvarez, Jesús
 Álvarez, Pedro
 Amaya, Enrique
 Amengual, Bartomeu
 Amengual, Carles
 Amengual, Miquel
 Amengual, Pep
 Amer, Mercè
 Andani, Antònia
 Añó, César
 Antich, Francesc
 Antich, Francesc
 Antich, Francesc

38 Antich, Francesc
 97 Arboledas, José Luis
 1 Arbona, Joan
 16 Arbona, Joan
 25 Armengol, Francina
 34 Arnao, Emili
 88 Arregui, Rosa
 96 Asensio, Manuel
 78 Balanzart, Josep Ramon
 53 Balanzart, Josep Ramon
 39 Ballester, Alexandre
 60 Ballester, Miquel Àngel
 89 Ballester, Miquel Àngel
 84 Barcells, Marta
 6 Barceló Montserrat, Jaume
 40 Barceló Perelló
 95 Barceló, Antoni
 31 Barceló, Bàrbara
 79 Barceló, Bartomeu
 52 Barceló, Gabriel
 98 Barceló, Gabriel
 25 Barceló, Gabriel
 24 Barceló, Gabriel
 38 Barceló, Joan
 54 Barceló, Joan

68
 77
 57
 62
 74
 75
 32
 70
 51
 53
 54
 4
 87
 43
 60
 7
 11
 58
 34
 20
 51
 83
 89
 37
 40

Barceló, Margalida	52	Buades, Margalida	98	Cardona, Josep Joan	66	Crespo, Maria	80
Barceló, Maria	34	Bucher, Eva	41	Cardona, Josep Juan	96	Cruz de la, Juana	96
Barceló, Nicolau	81	Bueno, Rosa	35	Caro, Francisco	16	Cubero, Javier 44	
Barceló, Simó Pere	60	Bueno, Rosa	54	Carrillo, Julio	32	Cuennet, François	87
Bardolet, Esteve	29	Bueno, Rosa	64	Carrió, Mateu	36	Cúper, Héctor	69
Barón, Alfredo	2	Bueno, Rosa	95	Carrió, Miquel	44	Dalmau, Miquel	12
Batle, Francisco Julio	48	Bueno, Rosa	98	Carrió, Miquel	93	Dalmau, Miquel	56
Batle, Nadal	4	Bujosa, Francesc	83	Carvalho, Serafín	17	Deyà, Bartomeu	60
Batle, Pere	46	Bustamante, Javier	29	Casals, Josefina	73	Díaz de Castro, Francisco	33
Batlloori, Miquel	58	Cabellos, Manuel	36	Castelló, Mateu	5	Díaz, Aina	63
Bauzà, Gabriel	46	Cabellos, Manuel	53	Castillo del, Manuel	17	Diéguez, Antoni	45
Bellinfante, Pau	96	Cabrer, Bartomeu	17	Castillo del, Manuel	56	Dolç, Miquel	10
Bellón, Joaquín	87	Cabrer, Jordi	97	Català, Gustau	56	Drobig, Klaus	55
Beltran, Bartolomé	51	Cadenas, Arturo	2	Cavanillas Santiago	77	Dueñas, Juan	14
Benedicto, Josep	44	Caimari, Xisco	82	Cela Conde, Camilo José	72	Duran Pastor, Miquel	30
Benedicto, Josep	76	Calafat, Aina	87	Cerdà, Bel	40	Duran, Maria	26
Benito, Immaculada	57	Calafat, Amador	12	Cid Picado, Albert	92	Egido, Alejandro	28
Bennàssar, Antoni	15	Calafat, Amador	17	Cirer, Catalina	54	Escalas, José	89
Bennàssar, Bartomeu	20	Calafat, Ramon	94	Cladera, Jaume	9	Escarrer, Gabriel	21
Bennàssar, Francisca	58	Calafat, Rosa Maria	83	Clapés, Xisco	82	Estaràs, Rafael	12
Berbiela, Luis	58	Caldentey, José	81	Cloquell, Andreu	58	Estaràs, Rosa	19
Bescós, Ferran	81	Caldentey, Maria	82	Colchero, Alberto	16	Estaràs, Rosa	77
Bethencourt, Armando	56	Calvo, Pedro	21	Coll, Antoni	79	Estelrich, Margalida	38
Binimelis, Jaume	90	Calvo, Pedro	88	Coll, Llorenç	66	Estelrich, Margalida	90
Birlanga, Juan	12	Cámara, Manuel	20	Coll, Lluís	56	Esteve, Ignasi	88
Blach, Ventura	45	Cámara, Manuel	25	Coll, Pere	49	Fageda, Joan	10
Blackman, Tiffany	88	Campo Baeza, Alberto	31	Colom, Bartomeu	23	Fageda, Joan	67
Blanes, Carles	4	Campos, Manuel	54	Colom, Bartomeu	65	Feliu Vidal, Josep	27
Blasco, Avel·lí	42	Camps, Guillem	44	Colom, Bartomeu	73	Feliu, Carme	19
Blasco, Francesc	15	Canals, Andreu	97	Colom, Inés	82	Fermoselle, Àngels	26
Blasco, Josep Francesc	27	Cañellas, Bartomeu	75	Colom, Miquel	91	Fermoselle, Àngels	50
Bona, Carles	51	Cañellas, Gabriel	39	Colomar, Antoni	15	Fernández Miró, Emili	57
Bonet, Blai	50	Cañellas, Gabriel	5	Colón de Carvajal, Diego	89	Fernández, Àngel	18
Bonner, Anthony	23	Cañellas, Pere	60	Comas, Antoni	48	Fernández, Àngel	49
Bonnín, Carmel	43	Cano, Tomàs	8	Comas, Antònia	48	Fernández, Àngel	91
Bonnín, Pep	89	Cànoves, Salvador	59	Company, Gabriel	90	Fernández, Teófilo	87
Borràs, Antoni	42	Cànoves, Salvador	66	Company, Rafel	43	Ferrà, Miquel	40
Borràs, Miquel Àngel	5	Cantalops, Margalida	4	Conrado de Villalonga,		Ferragut, Rafael	57
Borràs, Miquel Àngel	86	Cantarellas, Catalina	59	José Francisco	65	Ferrando, Margalida	64
Borràs, Rafel	96	Cantarellas, Caterina	26	Coromina, Javier	24	Ferrer, Francisco	32
Bosch, Aina	12	Canyelles, Caterina	61	Coromina, Javier	52	Ferrer, Guillem	82
Bosch, Esperança	26	Capellà, Margalida	92	Coromina, Javier	84	Ferrer, Josep Antoni	84
Bosch, Esperança	68	Capellà, Miquel	4	Corominas, Isabel	25	Ferrer, Manuel	52
Boul-harrak, Moustafa	100	Capellà, Miquel	73	Cortada, Miquel	21	Ferrer, Manuel	53
Boul-Harrak, Mustafa	27	Capó, Catalina	37	Costa, Antoni	9	Ferrer, Miquel	65
Bravo, Llorenç	76	Carbonero, Jaume	1	Costa, Miquel	27	Ferrer, Santi	73
Bravo, Lorenzo	20	Carbonero, Jaume	62	Costa, Pere	3	Ferret, Andreu	12
Bravo, Lorenzo	46	Carbonero, Maria	26	Costa, Pilar	42	Ferret, Andreu	30
Briz, María Cruz	76	Carbonero, Maria Antònia	32	Crespí, Andreu	37	Figuerola, Francesc	75
Buades, Joan	60	Carbonero, Maria Antònia	48	Crespí, Andreu	4	Figuerola, Pedro	44
Buades, Margalida	14	Carbonero, María José	72	Crespí, Andreu	51	Fiol, Xisca	6

Flaquer, Joan	21	Gelling, Ralf	55	Isern, Ketty	19	March, Miquel Àngel	41
Flaquer, Joan	78	Gil, Antoni	9	Janer Manila, Gabriel	33	March, Miquel Àngel	86
Fleixas, Antoni	1	Giménez, Fernando	45	Janer, Maria de la Pau	19	Marí, Genoveva	10
Fleixas, Antoni	46	Ginard, Antoni	18	Jiménez, Rafael	99	Marí, Isidor	100
Fluxà, Llorenç	3	Gómez, José Manuel	86	Juan Moll, Joan	90	Marí, Joan	78
Fluxà, Maria de Lluç	79	Gomila, Biel	28	Juan, Catalina	1	Marimon, Antoni	30
Font, Andreu	41	Gomila, Ferran	67	Juncosa, Antoni	36	Marimon, Antoni	61
Font, Andreu	8	Gomila, Ferran	73	Juncosa, Margalida	80	Marín, Manuela	17
Font, Antoni	2	Goñi, Marisa	61	Kühn, Matthias	55	Marqués Faner, Joan	77
Font, Jaume	23	González Ortea, José María	24	Laguens, Mercè	79	Marqués Mayol, Joana	50
Font, Jaume	54	González Ortea, José María	49	Lázaro, Enrique	85	Marrero, Pedro Pablo	47
Font, Joan	16	González Paredes, Fco.	88	Le Senne, Gabriel	24	Martí, Bartomeu	74
Forcades, Alexandre	1	González, Fernando	36	Liy, Javier	97	Martín Soledad, M. A.	95
Fornés, Miquel Àngel	78	González, Francisca	64	Lladó, Miquel	59	Martín, Anselmo	39
Forteza, Xesc	40	González, Ortea, José María	84	Llaneras, Nicolau	17	Martín, José	41
Forteza-Rey, Jordi	17	Gornés, Simó	37	Llaneras, Nicolau	50	Martínez, Antoni	5
Forteza-Rey, Josep	5	Gorriás, Miquel	85	Llanos Gómez, María	96	Martínez, Felicitat	6
Fortuny, Fernando	47	Gotarodona, Roger	58	Llauger, Aina	19	Martínez, Felicitat	64
Fortuny, Fernando	86	Grases, Fèlix	93	Llauger, Aina	53	Martínez, Ina	28
Fullana, Guillem	93	Grávalos, Antonio	89	Llauger, Aina	68	Martínez, Manuel	7
Fullana, Pere	15	Graves, Tomàs	79	Llauger, Miquel Àngel	24	Martínez, María José	44
Fuster, Felicià	2	Grimalt, Jaume	90	Llauger, Miquel Àngel	52	Martorell, Onofre	88
Galán, Fernando	85	Grimalt, Josep	40	Llauger, Miquel Àngel	8	Martorell, Onofre	92
Galisteo, Antoni	70	Grosske, Eberhard	13	Llauger, Miquel Àngel	87	Mas, Francesca	85
Galmés, Llorenç	89	Grosske, Eberhard	23	Llauger, Miquel Àngel	98	Mas, Jaume	32
Galmés, Miquel	21	Grosske, Eberhard	53	Llauradó, Josep Maria	74	Mas, Joan	33
Galmés, Montserrat	61	Grosske, Eberhard	68	Llompарт, Miquel	66	Mas, Joan	71
Gamero, Eduardo	29	Grosske, Eberhard	76	Llompарт, Rafel	84	Mas, Joan	90
Garau, Climent	23	Gual, Assumpta	7	Llop, Josep Carles	33	Mas, Joan	97
Garau, Jaume	32	Gual, Joan	3	López Nadal, Manuel	92	Mas, Margalida	60
Garau, Jaume	64	Gual, Joana	32	López, Carme	70	Mascaró, Pere	29
Garau, Jaume	97	Guasp, Joan	69	López, Jordi	85	Mascaró, Pere	58
García Beneyto, Manuel	56	Guedea, Rosario	6	López, Jordi	91	Mascaró, Pere	6
García Beneyto, Manuel	95	Guitart, Isabel	26	Lorduy, Carlos	91	Mascaró, Pere	94
García Inyesta, Neus	67	Guitart, Isabel	53	Luis, Jesús	74	Massutí Oliver, Miquel	7
García Salvador, Antoni	76	Gutiérrez, Carlos	34	Luo, Yuhua	93	Matas, Andreu	38
García, Àngel	49	Hackbarth, Ilse Christine	55	Maimó, Jeroni	80	Matas, Jaume	20
García, Antoni	3	Haro de, Claudia	94	Majoral, Biel	34	Matas, Jaume	25
García, Antoni	60	Herrera, Miquel	70	Majoral, Biel	54	Matas, Jaume	56
García, Antoni	9	Herrero, Jorge	86	Manassero, Maria Antònia	75	Matas, Jaume	62
García, Eugeni	81	Hidalgo, Juan José	28	Manchado, Antoni	80	Matas, Jaume	68
García, Grace,	46	Horrach, Andreu	63	Manchado, Josep	99	Matutes, Abel	3
García, Paco	96	Horrach, Joan Mateu	80	Manera, Carles	11	Mayol, Joan	5
García, Silvia	70	Huesa, Rosario	92	Manera, Carles	30	Mayol, Magdalena	18
García, Sinforosa	35	Huguet, Damià	33	Manresa, Andreu	61	Mayol, Magdalena	61
García-Ruiz, Lluís	36	Huguet, Joan	1	Manresa, Andreu	85	Mayol, Magdalena	87
Garcías Moles, Antoni	88	Huguet, Joan	13	Manresa, Joan	34	Mayol, Marià	98
Garcías, Antoni	14	Huguet, Llorenç	41	Manresa, Mariantònia	60	Meaurio, Alfonso	88
Garrido, Tomàs	71	Huguet, Llorenç	53	March, Jaume	75	Meaurio, Alfonso	93
Garrido, Tomàs	76	Ibáñez, Epifanio	55	March, Miquel Àngel	18	Meaurio, Pedro	28

Medrano, Hipólito	80	Moreno, Pedro	77	Oliver Araujo, Joan	65	Perea, Janet	70
Medrano, Josep Maria	72	Morey, Antònia	86	Oliver Massutí, Miquel	7	Perea, Marlene	100
Melero, Mila	64	Morey, Miquel	34	Oliver, Francesc	90	Perelló, Ferran	9
Melià, Joan	83	Morey, Pere J.	14	Oliver, Gabriel	62	Perera, Bartomeu	82
Melià, Josep	23	Morro, Mateu	24	Oliver, Gabriel	86	Perera, Joan	76
Méndez, Tomàs	94	Morro, Mateu	62	Oliver, Gaspar	62	Pérez Villegas, Antonio	38
Menéndez, Ana	82	Morro, Mateu	65	Oliver, Joana	14	Pérez, Jesús	35
Mengod, Francesc	10	Morro, Mateu	90	Oliver, Josep	20	Peribáñez, Jaume	11
Mengod, Francesc	35	Moss, Jaqueline	69	Oliver, Josep	25	Pericàs, Joan	85
Mentink, Kate	27	Moyà, Carles	71	Oliver, Josep	45	Petrus, Joana Maria	49
Mentink, Kate	47	Moyà, Lluís	46	Oliver, Josep	68	Picó, Neus	37
Mesquida, Biel	33	Moyà, Lluís	48	Oliver, Josep	76	Picornell, Mateu	18
Mesquida, Biel	79	Mulet Coll, Antoni	24	Oliver, Josep	96	Picornell, Mateu	42
Mesquida, Santiago	29	Mulet, Josep Llorenç	30	Oliver, Miquel	21	Picornell, Mateu	62
Miquel Capó	15	Mulet, Pere	69	Oliver, Miquel	49	Pilati, Wolfgang Graf	21
Miquel, Alexandre	43	Munar, Antoni	60	Oliver, Miquel	62	Piña Homs, Román	30
Miquel, Joan	7	Munar, Antoni	66	Oliver, Miquel	72	Piña Homs, Román	65
Miquel, Rafel	2	Munar, Antoni	69	Oliver, Rafel	12	Piña, Josep	67
Mir, Antoni	37	Munar, Antoni	82	Ollers, Pere	59	Planas, Maria	43
Mir, Antoni	70	Munar, Antoni	88	Olmo Carles	84	Planells, Víctori	73
Mir, Antoni	98	Munar, Maria Antònia	4	Olmos, Amelia	100	Pocoví, Jaume	71
Mir, Gregori	65	Munar, Maria Antònia	51	Ordinas, Gabriel	47	Pocoví, Miquel	2
Miralles Bauçà, Antoni	22	Munar, Maria Antònia	53	Ordines, Antònia	31	Polo, Pere	37
Miralles, Bartomeu	16	Munar, Maria Antònia	68	Orejudo, Luis	39	Polo, Pere	52
Miralles, Boro	84	Muñoz, Carlos	70	Ortà, José Ramon	19	Pons Ferra, Damià	23
Miralles, Joan	33	Muñoz, Domingo	80	Ortega, Demetrio	41	Pons i Pons, Damià	23
Miralles, Joan	37	Muñoz, Pere	71	Ossifar	12	Pons i Pons, Damià	37
Miranda, Carlos	97	Muñoz, Pere	97	Pacheco, Neus	99	Pons, Antoni	18
Molinet, Carlos	87	Muntaner, Maria	83	Pallicer, Antoni	29	Pons, Antoni	66
Moll, Aina	27	Murray, Ivan	86	Pallicer, Antoni	87	Pons, Bernat	77
Moll, Bel	30	Nadal, Miquel	45	Palou, Andreu	85	Pons, Biel	38
Moll, Xesc	83	Nadal, Miquel Àngel	19	Palou, Joan	1	Pons, Damià	59
Monar, Fernando	74	Nájera, Margalida	62	Pascual, Joan	28	Pons, Damià	63
Monfort, Marta	75	Nájera, Margalida	99	Pascual, Joan	98	Pons, Damià	75
Montero, Lluís	15	Nájera, Margarita	21	Pascual, Miquel	13	Pons, Fèlix	3
Montesdeoca, Juan Antonio	72	Nájera, Margarita	39	Pascual, Miquel	29	Pons, Fèlix	74
Montserrat, Antoni	20	Nájera, Margarita	7	Pascual, Miquel	38	Pons, Joan	52
Montserrat, Antoni	28	Navarro, Àngel C.	70	Pascual, Pere	49	Porto, Ferran	9
Montserrat, Antoni	70	Navinés, Ferran	94	Pasqual, Joan	34	Prat, Fernando	99
Montserrat, Antoni	92	Navío, Felipe	28	Pastor, Miquel	1	Prat, Miquel	22
Mora, Antoni	42	Navío, Felipe	49	Pastor, Xavier	2	Puig, Valentí	30
Moragues, Ignasi	14	Nicolau, Pere	36	Pastor, Xavier	78	Pujol, Àngel	83
Morales, Maximilià	73	Nicolau, Pere	8	Payeras, Margalida	94	Pujol, Gaspar	63
Morano, Lluís	2	Nigorra, Miquel	22	Payeras, Miquel	74	Quetglas, Francesc	42
Moranta, Magí	19	Novas, José Juan	41	Pelarda, Manuel	11	Quetglas, Francesc	62
Moranta, Sebastiana 78		Obrador, Francesc	1	Pelarda, Manuel	99	Quetglas, Francesc	83
Morata, Miquel	94	Obrador, Francesc	13	Peña, Antonio	39	Quintana, Josep Maria	73
Morell, Tomàs	8	Obrador, Francesc	44	Peña, Demetrio	96	Rabassa, Pere	98
Moreno, Ana María	16	Obrador, Jaume	43	Peñarrubia, Isabel	23	Ramallo, Joan	25
Moreno, Isabel	93	Octavio de Toledo, Eduardo	46	Perchés, Joan	81	Rami, Antoni	46

Ramis d'Ayreflor, Lluís	20	Roselló, Miquel	16	Serra, Antoni	35	Trias, Pere	82
Ramis d'Ayreflor, Lluís	44	Rotger, Ignasi	18	Serra, Antoni	94	Trias, Sebastià	40
Ramis, Antoni	36	Rotger, Pere	31	Serra, Cristòfol	72	Triay, Cristòfol	11
Ramis, Lourdes	62	Royo, Koldo	77	Serra, Martí	31	Triay, Francesc	18
Ramis, Miquel	53	Ruiz Collado, Juan, L.	61	Serra, Narcís	79	Triay, Francesc	5
Ramon, Misericòrdia	72	Rullan, Onofre	24	Serra, Sebastià	10	Triay, Francesc	53
Ramon, Misericòrdia	81	Rullan, Onofre	62	Serra, Sebastià	39	Triay, Francesc	89
Ramonell, Joan	38	Salas, Antoni	19	Serra, Sebastià	67	Triola, Miquel	17
Ranero, Joaquín	12	Salinas, Jesús	50	Sevilla, José María	43	Trujillo, Ferran	67
Reguart, Jaume	81	Salleras, Maria	32	Sicre, José R.	38	Truyols, Josep	57
Reigosa, Àngel	22	Salleras, Maria	48	Sierra, Rafel	8	Truyols, Mercè	10
Reus, Bartomeu	42	Salleras, Maria	6	Simonet, Joan	86	Tugores, Maria Magdalena	45
Reus, Bartomeu	81	Salom, Aina	43	Sintes, Carles	29	Tumbarel-lo, Àngela	17
Rey Maqueira, Javier	58	Salom, Aina	95	Sintes, Josefina	76	Tur, Vicenç	11
Rey Maqueira, Javier	78	Salom, Maria	51	Sitjar, Bartomeu	71	Tur, Vicenç	73
Ribas, Ignasi	10	Salvà, Paca	48	Sitjar, Bartomeu	96	Tur, Vicenç	94
Ribas, Ignasi	35	Salvà, Pere	27	Socias, Catalina	69	Úbeda, Teodor	65
Ribas, Magdalena	80	Salvà, Pere	47	Socias, Ramon	57	Vadell, Maria Antònia	8
Riera, Antoni	92	Salvà, Pere	70	Socias, Ramón	95	Valenciano, Valentí	11
Riera, Carme	33	Sampol, Pere	13	Soler, Cristòfol	31	Valero, Gaspar	40
Riera, Francesc	40	Sampol, Pere	25	Soler, Gabriel	58	Vallejo, Prudencio	16
Riera, Teresa	3	Sampol, Pere	51	Soler, Rafel	7	Vallejo, Yolanda	63
Riera, Teresa	64	Sampol, Pere	68	Suàrez, Pep	92	Vallés, Matías	50
Riera, Teresa	77	Sampol, Pere	82	Suau, Carolina	99	Valverde, Llorenç	41
Rigo, Fernando	95	Sampol, Pere	96	Suau, Miquel	78	Valverde, Llorenç	72
Ripoll, Carlos	10	Sánchez, Francesc	60	Suau, Teodor	50	Vegara, Alfonso	42
Ripoll, Carlos	51	Sánchez, Salvador	72	Sureda, Jaume	45	Vella, Paul	31
Ripoll, Carlos	59	Sánchez-Cuenca, Felipe	36	Sureda, Jaume	71	Verdú, Francesc	71
Ripoll, Pere	15	Sancho, Antoni	51	Taboada, Leonor	85	Verger, Joan	18
Rità Larrucea, Joan	74	Sancho, Antoni	100	Tarabini, Antoni	30	Verger, Joan	52
Rità Larrucea, Joan	81	Sansó, Antoni	29	Tarabini, Antoni	35	Vicenç, Bartomeu	23
Riu, Carme	46	Santandreu, Jaume	6	Tarabini, Antoni	98	Vicens, Antònia	61
Riutort, Bernat	74	Santandreu, Montserrat	47	Tejero, Javier	91	Vicens, Miquel	39
Roca, Joana	36	Santandreu, Montserrat	62	Thomàs, Àngela	69	Vicens, Miquel	69
Roca, Miquel	57	Santaner, Neus	75	Thomàs, Francesca	26	Vicens, Pere	8
Rodríguez Miranda, Santiago	3	Santos, José Antonio	84	Thomàs, Margalida	65	Vidal, Cosme	13
Rodríguez, Antoni	80	Sanz, Xema	89	Thomàs, Margalida	67	Vidal, Miquel	47
Rogalewski, Peter	55	Saoner, Albert	22	Thomàs, Vicenç	85	Vidal, Miquel	49
Roig, Antoni	67	Sastre, Antoni	91	Timoner, Rafel	11	Vidal, Pere	11
Roig, Antoni	79	Sastre, Francesc	57	Tintoré, Joaquim	93	Vidal, Pere	9
Roig, Ladislao	22	Sastre, Joan	27	Tirado, José	49	Vila, Artur	41
Romaguera, Joan	32	Sastre, Joan	66	Toledo, Miquel À.	62	Vílchez, Pep	35
Roperó, Vicenç	4	Sastre, Paco	34	Tomàs, Antoni Maria	61	Villalobos, Fernando	20
Roselló, Jaume	87	Sastre, Victòria	44	Tomàs, Pere	47	Villalonga, Francesc	45
Roses, Josep Lluís	31	Secall, Maria Victòria	61	Torrens, Antoni	54	Viñas, Encarnació	64
Roselló Bordoy, Guillem	59	Seguí, Gabriel	66	Torrens, Joan	15	Xamena, Martí	99
Roselló, Francesc	15	Seguí, Joana Maria	84	Torrens, Malén	100		
Roselló, Joan	15	Seguí, Josep	69	Torres, Xavier	45		
Roselló, Joan	75	Seguí, Miquel	69	Tortosa, Enric	77		
Roselló, Josep Antoni	63	Sellas, Ramon	77	Tortosa, Enric	93		
Roselló, Margalida	42	Sennacheribo, Mario	89	Tous, Llorenç	43		
Roselló, Margalida	71	Serra, Antoni	22	Tous, Nicolau	59		

1.800 milions d'euros, pressupost de la comunitat autònoma per al 2003

Després del lliurament del Projecte dels pressuposts generals per a l'any que ve, que pugen 1.797 milions d'euros, al Parlament, el conseller d'Hisenda va destacar que s'incrementen en un 68% respecte del 2002 i que presenten «un fort component social» en els apartats de sanitat, educació i benestar social.

ONA

A la Conselleria de Sanitat es disposarà d'una partida de 656 milions d'euros, un 1.000% més respecte del 2002 la qual cosa

s'explica pel traspàs de competències. Joan Mesquida va destacar del capítol d'inversions, els 25 milions que permetran l'inici de les obres de l'hospital d'Inca i de les reformes de Son Dureta, així com construir el centre sanitari de Formentera.

PRESSUPOSTS SOCIALS

D'altra banda el pressupost sanitari també permetrà consolidar el nou sistema de cita prèvia a l'atenció primària, implantar un servei de cirurgia cardíaca a Son Dureta i obrir una unitat de fecundació *in vitro*, així com finançar noves prestacions sanitàries i augmentar a 12 euros les dietes per als malalts i acompanyants desplaçats.

També s'inclouen partides per augmentar la plantilla de metges i infermeres de les Illes en 500 professionals i per poder complir els compromisos d'homologació salarial entre el personal de la sanitat, de 307 milions, i per dotar els plans de salut, tabac i sida, entre altres.

El conseller també destacà que la segona conselleria amb una major dotació econòmica, serà la d'Educació, amb un pressupost de 435 milions d'euros, que han de permetre seguir en la línia de millorar la qualitat de l'ensenyament amb la construcció de nous centres i amb reformes, a les quals es destinaran 18 milions i amb la implantació de noves tecnologies.

Per la seva part, Benestar Social disposarà de 80 milions, que faran possible continuar la lluita per a la millora d'oportunitats per a la dona i els col·lectius més desfavorits, establir plans de cooperació amb els països pobres del Mediterrani i construir nous centres de dia.

INFRASTRUCTURES I TURISME

D'altra banda, el conseller d'Hisenda va destacar el pressupost de 58 milions de la Conselleria d'Obres Públiques, tot i que és un 39,6% menor amb relació al 2002, per a la construcció d'habitatges públics i per a la millora del transport ferroviari i per carretera. I també va subratllar els pressuposts de Treball i Formació (65,5 milions, un 41,5% més que el 2002) i de Medi Ambient (96,4 milions, un 7,3% més, 3 milions dels quals procedeixen de l'ecotaxa).

Quant a la Conselleria de Turisme, que gestionarà 58 milions d'euros (el doble que enguany), Joan Mesquida va ressaltar els projectes que s'impulsaran amb la recaptació de l'ecotaxa (30,89 milions), entre els quals s'hi compta l'adquisició de Son Real i els dotze milions d'euros que dedicarà a Enturib per a la promoció exterior, a més de dur endavant els plans d'excel·lència turística de Sóller, la Platja de Palma, Punta Prima i Sant Lluís.

El Govern fixa el creixement de les Balears per al 2002 en un 1%

La Conselleria d'Hisenda ha reduït la previsió de creixement de l'economia balear, d'acord amb l'evolució seguida en els nou primers mesos de l'any, en què el turisme ha registrat un descens del 6%. Des del Govern s'aposta que la recuperació comenci a notar-se l'any que ve, amb una previsió inicial de l'1,8% del PIB.

ONA

Segons els càlculs de la Conselleria d'Hisenda, el producte interior brut de les Illes Balears se situarà enguany prop de l'1% - entre un 0,8% i un 1,2%-, mentre que per al 2003 l'aposta del Govern és d'un 1,8%. A la presentació de les Dades de Conjuntura del tercer trimestre, elaborades per la Direcció General d'Ordenació i Programació Econòmica, Joan Mesquida va assegurar que de no produir-se factors externs, com un atac d'Estats

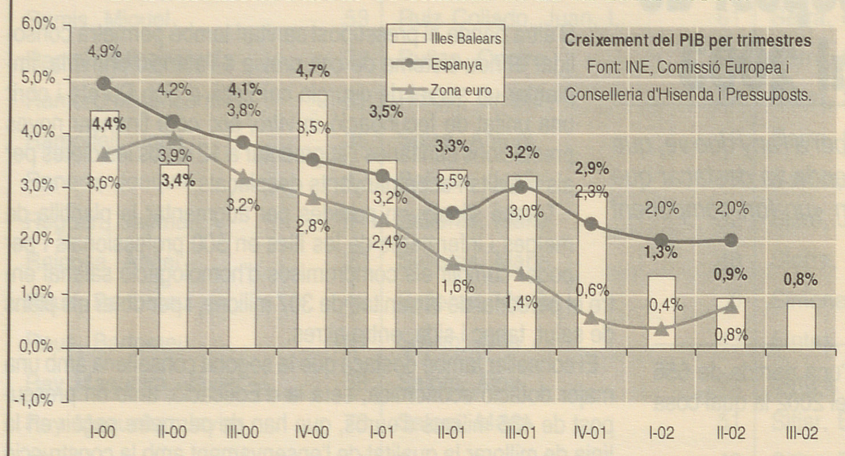
Units contra Iraq o un accentuat procés inflacionista, les Illes seguiran un camí de creixement "suau" amb relació a l'actual conjuntura internacional d'alentiment.

ALENTIMENT GENERALITZAT

Un alentiment que en el cas de les Balears serà més accentuat que el que esperava l'executiu. Així, la Conselleria d'Hisenda ha rebaixat la previsió inicial del PIB d'un 1,4%. El conseller el va rebaixar a títol d'"opinió personal" i afegí que una pujada de l'1% no era dolenta, si tenim present "les múltiples variables" de la situació econòmica internacional.

La desacceleració econòmica és una constant tant a la Unió Europea, com a Espanya i a les Balears si s'atén a les xifres dels últims mesos. No obstant això, Mesquida va voler deixar ben clar que la situació actual és lluny d'una situació de crisi, com es demostra amb la intensa activitat que registra el negoci immobiliari i en l'estirada de consum a pesar de la baixada experimentada a la borsa.

El creixement balear és similar al de la zona euro...

Tant el conseller com el director general de Programació Econòmica, Tomás Méndez varen posar l'accent a qualificar la situació de bona, ateses les circumstàncies. Entre juliol, agost i setembre, el PIB balear va pujar un 0,8%, 10 dècimes menys que en el trimestre anterior, unes dades molt semblants a les de la zona euro i a les d'Alemanya i del Regne Unit, els principals països de procedència dels turistes que vénen a les Illes.

CREIXEMENTS POSITIU A TOTS ELS SECTORS

Segons les dades d'octubre, tots els sectors econòmics de les Illes continuen amb valors positius. Així es dona un 1,3% del creixement dels serveis, el 3% de la construcció, el 2,6% del sector primari i l'1,5% de la indústria i l'energia. Quant a la construcció, a pesar del procés restrictiu de les moratòries urbanístiques, la xifra estimativa de l'augment del sector a final d'any se situa en el 3%, per davall de la mitjana espanyola que es preveu que sigui del 4,3%.

Respecte de la principal activitat econòmica de les Balears, el turisme, el nombre de visitants es va xifrar entre gener i setem-

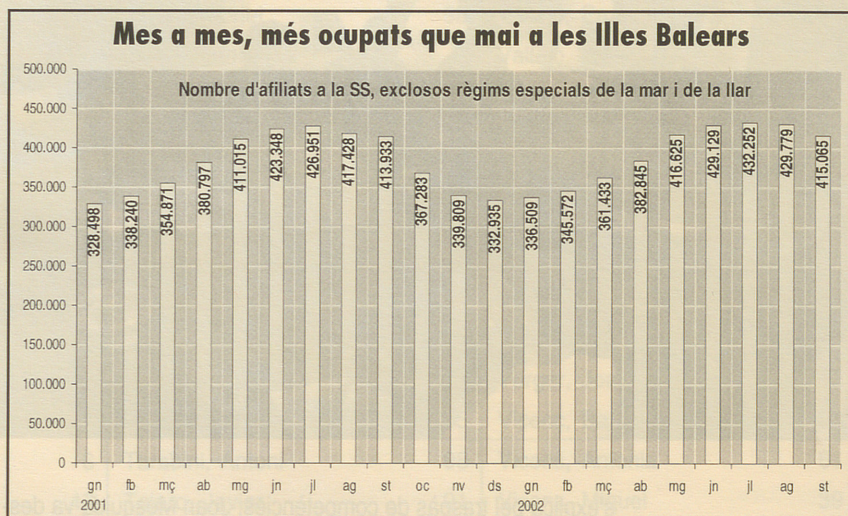
bre en 7.063.167 persones, un 6,2% menys que en el mateix període de l'any anterior. Mentre que l'arribada de turistes en avió en els primers nou mesos de l'any va caure un 6,9%, per l'efecte de l'11 de setembre, els visitants que van emprar el vaixell varen augmentar un 9,2%.

Per explicar la caiguda de visitants, endemés de la por de volar provocada pels atemptats de Nova York i Washington, el conseller es va referir a la «alta» inflació balear -que és del 3,8%- la qual cosa ha provocat una pèrdua de competitivitat en un món turístic dominat encara pels preus. I, al mateix temps, altres destinacions mediterrànies, entre les quals s'hi compta Tunísia, Croàcia, Turquia o Bulgària, no només incrementen l'oferta sinó que ho fan a preus molt més econòmics i poden fer ús de la devaluació de les seves monedes per ser més atractius.

DADES DE CONJUNTURA

No obstant això, segons el conseller, el factor determinant de l'alentiment turístic és l'estancament de l'economia alemanya,

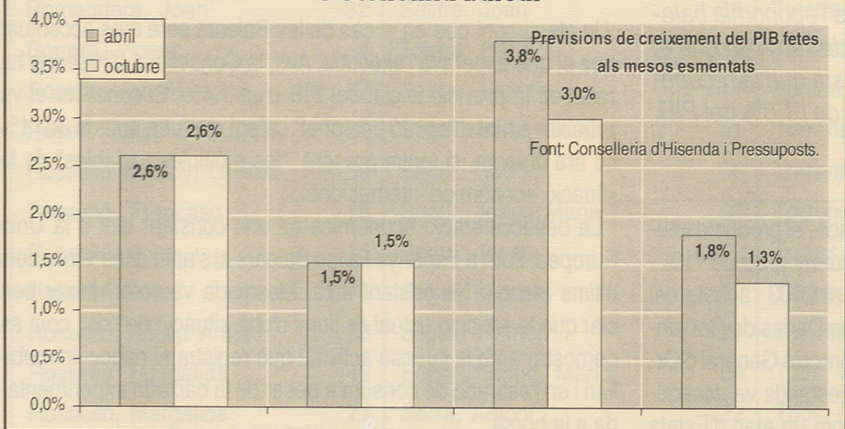
Mes a mes, més ocupats que mai a les Illes Balears

amb un creixement previst per a aquest any que no arriba a l'1% i una notable taxa d'atur. El descens del turisme alemany afecta la pràctica totalitat dels mercats internacionals i s'hi suma la reducció a una mitjana de 7,5 dies de l'estada a causa d'un canvi d'hàbit del turisme europeu que en lloc d'anar de vacances un sol pic a l'any, ha passat a gaudir de més períodes de descans al llarg de l'any.

Altres dades positives fetes conèixer per l'Informe de Conjuntura de la Direcció General d'Ordenació Econòmica són l'increment del consum de les famílies amb augments de l'11,8% en la facturació elèctrica, si bé la matriculació de vehicles ha disminuït un 15,4% entre gener i setembre. En els nou primers mesos també ha crescut un 3,2% el nombre d'empreses inscrites a la Seguretat Social i gairebé en 7.000 les persones ocupades en el tercer trimestre de l'any.

Continuen els creixements positius en tots els sectors de l'economia balear

El president del Govern inaugurarà el Parc BIT

El president Antich i el conseller d'Innovació i Energia varen presidir la inauguració oficial del Parc BIT. La urbanització ja està totalment acabada. S'hi ha invertit 42 milions d'euros. Actualment ja hi ha establertes quinze empreses que ocupen més de tres-cents treballadors.

ONA

El Parc BIT ja s'ha inaugurat oficialment. Les obres de la urbanització han acabat, ja hi ha constituïdes les centrals d'energia i de tractament de residus, així com dos centres empresarials -les antigues cases de possessió de Son Espanyol i un segon centre d'empreses- endemés de l'edifici de telecomunicacions. A més, les obres del CITTIB, el Centre de Recerca Turística de les Illes Balears ja es troben molt avançades i ja hi ha un parell de solar

intenció, promoguda des del Govern anterior, però que el Pacte de Progrés va revisar ja que considerava que Mallorca no necessita cap nova urbanització residencial. Ho va reiterar el president amb posterioritat a la inauguració, després que Rogers declaràs que al parc hi mancava l'aspecte residencial sense el qual no podria funcionar.

A la Conselleria d'Innovació, tot i respectar l'obra i l'opinió de Rogers no s'és d'aquest parer. Es creu que el parc ajudarà el desenvolupament tecnològic de Mallorca sense necessitat de fer-hi cases. Aquesta, si més no, és la idea del Pla estratègic del parc que va ser presentada dies abans de la inauguració. El pla posa en relleu accions per atreure activitats d'R+D+I de l'exterior mitjançant contactes directes amb altres comunitats i empresaris forans, endemés de potenciar el paper del parc com a incubadora d'empreses. Són tot un seguit d'accions que preveuen la consolidació del parc en el termini de dotze anys.

IMPULSAR L'R+D

En aquest sentit, el conseller d'Innovació ha volgut deixar clar que no es tracta de cap polígon industrial, sinó d'un recinte per instal·lar-hi empreses d'unes determinades característiques que, estratègicament, es creu que són importants per al futur desenvolupament de les Illes. Segons explicà Príam Villalonga "el parc ha d'actuar com a capitalitzadors en l'impuls que facin les empreses en innovació i en R+D i ha de contribuir d'aquesta forma al desenvolupament regional".

El parc preveu solars que es poden adquirir i també edificis empresarials de propietat pública però que es lloguen a la iniciativa privada. El parc compta amb uns estatuts i un reglament de règim interior que garanteixen el compliment dels objectius per als quals es va crear i també el manteniment i conservació dels serveis del parc. Aquests, endemés de vials i zones enjardinades, inclou el sistema de telecomunicacions -de moment operat per Telefónica i Retevisión- i de subministrament energètic i de climatització, conjunt en una central tan innovadora com el mateix parc. No només potencia l'ús d'energies renovables sinó que garanteix la màxima eficiència energètica, la qual cosa no només suposa una bona pràctica des del punt de vista ecològic sinó també un important estalvi de recursos.

La inauguració comptà amb la presència del rector de la Universitat, Llorenç Huguet així com d'una nombrosa representació del món polític -la presidenta del Consell Insular de Mallorca, Maria Antònia Munar i molts dels consellers- i del món empresarial.

JORNADA DE PORTES OBERTES

Per celebrar la inauguració, el diumenge següent el parc celebrà una jornada de portes obertes amb un seguit d'actes lúdics i festius i també amb altres més oficials com és el lliurament dels premis del concurs "Estalvia energia", en el qual hi ha participat 1.500 alumnes d'educació primària.

La Jornada de Portes Obertes del Parc BIT formà part, també, dels actes de la Segona Setmana de la Ciència i la Tecnologia, organitzada conjuntament amb la Conselleria d'Innovació.

Son Espanyol el dia de la inauguració.

adquirits per empreses de comunicació o noves tecnologies. En total, en aquests moments hi ha quinze empreses ubicades al parc, amb un nombre de treballadors que supera els tres cents.

Aquestes xifres varen permetre tant al president Antich com al conseller d'Innovació i Energia, Príam Villalonga, parlar d'una realitat. El president, a la seva intervenció, va deixar clar que el Parc BIT havia de ser una peça clau per a la potenciació d'empreses de noves tecnologies i, per tant, un instrument per a la diversificació econòmica de les Illes i per a un desenvolupament més sostenible que l'actual. El Parc BIT està situat al costat de la Universitat, sobre una superfície global de 1,4 milions de metres quadrats. El *masterplan* és de l'arquitecte britànic Richard Rogers, qui assistí personalment a la inauguració.

PARC SENSE CASES

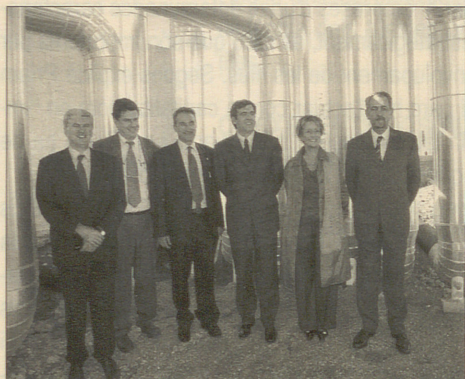
En un principi el projecte comprenia dues fases, una de les quals era residencials i preveia la construcció d'un poblat amb capacitat per a prop de set mil persones. Aquesta era la primera

Massiva participació a la Segona Setmana Europea de la Ciència i la Tecnologia

Per segon any s'ha celebrat aquest esdeveniment, amb participació de 25 centres de recerca i instituts d'ensenyament de les Illes Balears, que organitzaren fins a 115 activitats diferents.

ONA

Un total de 25 centres d'investigació i instituts d'ensenyament de les Illes Balears varen participar a la Segona Setmana de la Ciència i la Tecnologia, a través de 115 actes diferents a diversos centres i organismes d'investigació de Mallorca, Menorca i Eivissa. Organitzada conjuntament per la Conselleria d'Innovació i Energia i la Conselleria d'Educació i Cultura, la Segona Setmana de la Ciència i la Tecnologia s'emmarcà dins la proposta del fòrum europeu i estatal, entre el 4 i el 10 del passat novembre. El pressupost de 95.000 euros va ser finançat a parts iguals per la Conselleria d'Innovació i el Ministeri de Ciència i Tecnologia.

INFORMACIÓ PER ALS CIUTADANS

Com a l'anterior ocasió, aquesta Segona Setmana de la Ciència i la Tecnologia s'adreçà a tots els públics, de diferents edats i nivells de formació. Al llarg de tota la setmana se celebraren distints actes, exposicions, conferències, visites guiades i

jornades de portes obertes amb els objectius de difondre i promoure la cultura científica en distints àmbits; obrir els espais d'investigació, habitualment tancats al públic, per estimular el coneixement de la ciència i la tecnologia en el seu lloc de gestació; mostrar i fer que es valori el ric patrimoni científicotècnic de la comunitat de les Illes Balears i renovar el coneixement sobre ciència i tecnologia del ciutadà mitjançant una informació actualitzada dels resultats i de les aplicacions de la investigació.

A més dels organismes esmentats també hi participaren la Fundació Espanyola per la Ciència i la Tecnologia; Parc BIT; Fundació IBIT; UIB; Centre Oceanogràfic de les Illes Balears; Centre Meteorològic Territorial de Balears; Fundació Banc de Sang i Teixits de les Illes Balears; Museu de Mallorca; Museu de Menorca; Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera; Observatori Astronòmic de Mallorca; Museu Balear de Ciències Naturals; Jardí Botànic de Sóller; Institut d'Estudis Menorquins; Parc Natural de s'Albufera de Mallorca; Parc Natural des Grau i Parc Natural cala d'Hort, cap Llentrisca i sa Talaia; IES Aurora Picornell; IES Sa Dona Blanca; IES Cap de Llevant; CP Es Puig de Lloseta i CP Rafal Vell.

ESTUDI CIENTÍFIC

Per altra banda, i dins dels actes de la setmana, el conseller Villalonga assistí a la presentació del llibre *Estudio Batitológico de la Bahía de Palma de Mallorca*, de Rafael de Buen y Lozano, primer volum de la col·lecció *La ciència a les Illes Balears*. Aquesta col·lecció, coordinada i patrocinada per la Conselleria d'Innovació i Energia, té per objectiu donar a

conèixer i posar a l'abast de tots els illencs obres representatives de la producció científica duita a terme a les Illes Balears al llarg de la història.

Després de la presentació del llibre tengué lloc a la UIB la conferència titulada «Emerging issues in Mediterranean Marine Science», a càrrec de Frederic Briand, director general de la Comissió Internacional per a l'Exploració Científica de la Mar Mediterrània.

A tota Europa el debat sobre la relació entre ciència i societat ha adquirit en els darrers anys una gran rellevància. La difusió i la divulgació científica, a vegades qüestions oblidades, rescaten el seu reconeixement oficial i col·lectiu amb iniciatives com aquestes setmanes europees de la ciència. La societat té cada dia més necessitat de comprendre a un cert nivell les noves tecnologies i les seves implicacions sobre la seva vida i sobre el seu futur. "És important -va dir el conseller d'Innovació a la presentació d'enguany- que es propiciï una interacció amb la ciència, la qual incentivarà la creativitat, la curiositat, la imaginació de la societat i afavorirà un apropament permanent i voluntari a la ciència per formar una actitud científica als que seran els investigadors del futur".

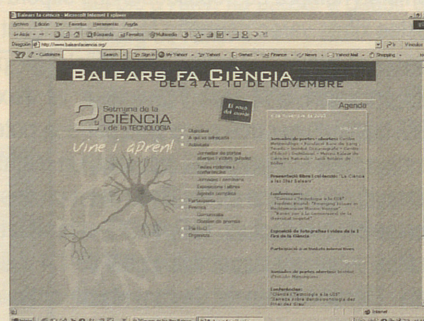
Adreces a la XARXA

Entorn del Parc i de la ciència

En aquesta ocasió duim a la secció d'adreces dues web directament relacionades amb els reportatges de les pàgines d'innovació. La primera referida a la Setmana Europea de la Ciència i la Tecnològica sota l'atractiu títol de "Balears fa ciència" on hi podem trobar múltiples referències no sols als actes de la setmana sinó a les institucions i a les activitats relacionades amb els actes programats. És, en principi, la demostració que un esdeveniment com aquest no acaba en una sola setmana sinó que té continuació durant tot l'any.

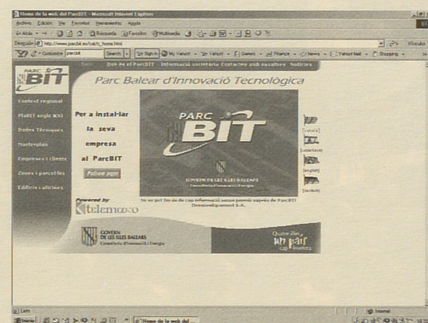
Si més no, des de la pàgina "balearsfaciencia.org" es pot accedir al Pla R

+D, el pla de recerca i desenvolupament de les Illes Balears, un text important per al futur d'una comunitat que fins ara no s'ha distingit per la investigació, però que amb les mesures proposades ha de remuntar llocs en el rànquing estatal de la innovació.

www.balearsfaciencia.org

I, l'altra, la pàgina del Parc BIT, on es pot trobar des del Pla BIT del segle XXI, al *masterplan* de Richard Rogers que ha donat lloc al naixement del parc tecnològic de les Balears i, sobretot, a cadascuna de les quinze empreses que actualment hi ha ubicades en els terrenys de Son Espanyol.

www.parcbit.es

FUTUR

TAMBÉ LA NATURA NECESSITA ALGÚ EN QUI CONFIAR

L'harmonia entre l'home i la natura, la protecció mútua, la il·lusió per crear, mantenir i assegurar el futur de tots dos. Tirme posa al servei del nostre entorn la seva capacitat innovadora i de gestió. Una filosofia de feina encaminada a aconseguir un medi ambient de qualitat per a les Illes Balears. Un objectiu que, amb la teva ajuda, podem assolir. Perquè si tots necessitem confiar en la natura, també la natura necessita algú en qui confiar.

LÍDERS EN GESTIÓ MEDIAMBIENTAL

www.tirme.com

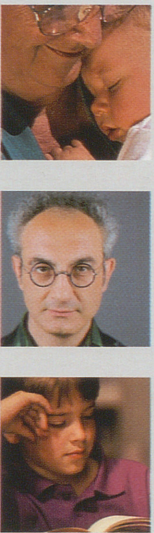
tots junts ho feim possible

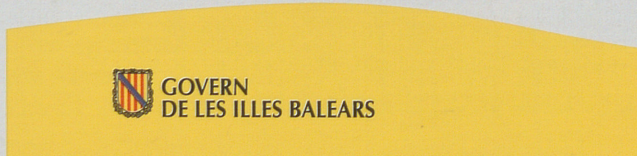
UNA MILLOR PROTECCIÓ DEL TERRITORI A LES ILLES BALEARS

A la nostra societat és possible combinar el creixement i la creació de riquesa amb el respecte al territori, al medi ambient i al patrimoni cultural. Una societat com la nostra ja no pot créixer a qualsevol preu. Tots, ciutadans i institucions, hem d'anar plegats per aquest camí.

- UN MODEL TURÍSTIC MÉS RESPECTUÓS AMB > EL MEDI AMBIENT
- "L'ECOTAXA", UNA EINA PER A LA RECUPERACIÓ > DELS ESPAIS NATURALS
- ADQUISICIÓ DE NOVES FINQUES PÚBLIQUES I > AJUDES A FINQUES PÚBLIQUES EN ESPAIS NATURALS PROTEGITS
- NOUS PARCS, RESERVES I MONUMENTS NATURALS: > MÉS TERRITORI PROTEGIT PER A TOTS
- NOVES CARRETERES AMB MENOR > IMPACTE PAISATGÍSTIC
- LLEIS PER A LA CONSERVACIÓ I > ORDENACIÓ DEL TERRITORI
- PER A UNA ORDENACIÓ SOSTENIBLE DEL NOSTRE > LITORAL: PLA D'USOS DELS PORTS ESPORTIUS I MORATÒRIA DE PORTS ESPORTIUS
- DEPURACIÓ I REUTILITZACIÓ D'AIGÜES > RESIDUALS, RECUPERACIÓ D'AQUÍFERS
- FOMENT DEL RECICLATGE I DE LA > RECUPERACIÓ DE RESIDUS
- POTENCIACIÓ DE LES AGENDES LOCALS 21: > UNS MUNICIPIS SOSTENIBLES AMB LA PARTICIPACIÓ DELS CIUTADANS

www.caib.es

Clave